

สารนิพนธ์สมเด็จพระ

ลาภพระมหากษัตริย์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอพระเชษฐาธิราชวชิราวุฒิวังศ์

และ

สมเด็จพระกรมพระยาจ่างมกราชานุภพ

(ภาศปีที่ ๔๔)

23/01/2565

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นาวาโท หม่อมเจ้าเฉลิมลาภ วุฒิชัย ร.น.

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

แก้คำผิด

คำว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงวิมลฉัตร ในคำนำ
ทุกแห่ง แก้เป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงวิมลฉัตร

คำนำ

หม่อมเจ้าหญิง พูนพิศมัย ดิศกุล ได้ทรงนำความมาแจ้งแก่เจ้า
หนาทแผนกคนค้ำวาทของวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรว่า พระ
เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิง วิมลนทร อุทัยฯ ทรงมีพระประสงค์จะ
จัดพิมพ์หนังสือตำนานสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต เพื่อให้แจกเป็นอนุสรณ์ เนื่องในงาน
พระราชทานเพลิงพระศพ นาวาโท หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมลาภ อุทัยฯ ร.น.
กำหนดวันที่ ๓๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม
กรมศิลปากรขึ้นคืออนุญาตและจัดถวายตามพระประสงค์

หนังสือตำนานสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต เป็นฉายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา
นริศรานุวัดติวงศ์ กับสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
ในฉบับแปลโดยพระชนมชีพ เมื่อทรงดำรงราชการทางราชการงานเมืองและ
ทรงพักผ่อนอย่างเงียบ ๆ พระปรีชาสามารถของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ทรงต้องพระองค์คน ๆ ย่อมเป็นที่ขุดขุดอยู่ในหมู่นักศึกษาโบราณคดี
ศิลป วรรณคดี และการปกครอง ฉะนั้นผู้สนใจในแขนงวิชาเหล่านี้จึง
นับถือตำนานสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิตว่า เป็นประ
พจน์ที่ควรศึกษาไปเพื่อความสว่างในปัญหาต่าง ๆ ไม่น้อยทีเดียว ตำนานสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
นำลงในวารสารศิลปากร อันเป็นวารสารเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ
ซึ่งเป็นงานของกรมศิลปากร เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา และเมื่อ
ถึงพิมพ์ในหนังสือวารสารศิลปากรแล้ว ก็อนุญาตให้ยืมมาขอพิมพ์หนังสือ

[๒]

จากต้นฉบับของหอสมุดแห่งชาติ คัดลอกพิมพ์เป็นภาคๆ ไป ในปัจจุบัน
นี้ได้พิมพ์ไปแล้ว ๔๗ ภาค สำหรับภาคนี้เป็นภาคที่ ๔๘

กรมศิลปากร ขออนุโมทนาในพระกุศลวาศีทักษิณานุประทาน ซึ่ง
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิง วิมลนัคร ดุริชัย และพระประยูร-
ญาติได้ทรงศรัทธาบำเพ็ญ อุทิศแด่ นาวาโท หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมดวง
ดุริชัย ร.น. และโปรดให้พิมพ์หนังสืออันมีค่าแจกเป็นกุศลวิद्याทาน
ขออำนาจกุศลปณิธานทั้งหลายจงเป็นปัจจัยอำนวยให้ นาวาโท หม่อมเจ้า
อุทัยเฉลิมดวง ดุริชัย ร.น. ได้ประสูติสุขเกษมทิพยสมบัติทุกประการ
ในสัมปราชัย เทอญ.

กรมศิลปากร

๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

23/01/2565

นาวาโท หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมลาภ วุฒิชัย ร.น.
ประสูติ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖
สิ้นชีพิตักษัย วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๑

ตั้งพระศพบำเพ็ญกุศล

นาวาโท หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมลาภ วุฒิชัย ร.น.
ถ่ายร่วมกับ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงวิมลนัทร
หม่อมราชวงศ์ เฉลิมนัทร และ หม่อมราชวงศ์ พร้อมนัทร วุฒิชัย
(พ.ศ. ๒๔๕๒)

หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมลาภ วุฒิชัย (ชาวสุต)
ทรงถ่ายร่วมกับ เจ้าพี่ เจ้าน้อง พระบิดา (พลเรือเอก
พระเจ้าบรมวงศ์ไชย ชั้น ๕ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร)
และพระมารดา (หม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณ ดิศกุล)

ประวัติ

นาวาโท หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมสถาน อุดมรัชย์ ร.น. ประสูติเมื่อวัน
ที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ทรงเป็นโอรสองค์ที่สี่ของใน พดเรือเอก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ (ชั้น ๕) กรมหลวงสิงหนทวิกรมเกรียงไกร (พระ
องค์เจ้าอุดมรัชย์ เฉลิมสถาน) และหม่อมเจ้าหญิง พร้อมเพราพรรณ ดิศกุล
ทรงมีเจ้าพเจ้านองรวมพระมารดาทั้งหมด ๕ องค์ คือ

๑. หม่อมเจ้าชายทรงอุดมรัชย์ (ชั้น ๕๓๖๖๖)
๒. หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมสถาน (ชั้น ๕๓๖๖๖)
๓. หม่อมเจ้าหญิง สุภาพเพราพรรณ สวัสดิวัตน์
๔. หม่อมเจ้าหญิงโค (ชั้น ๕๓๖๖๖ แต่ยงทรงพระเยาว์)
๕. หม่อมเจ้าชายพอ (ชั้น ๕๓๖๖๖ แต่ยงทรงพระเยาว์)

หม่อมเจ้าอุทัยเฉลิมสถาน ได้ทรงศึกษาวิชาทหารเรือในประเทศ
อังกฤษ และสำเร็จออกมาเป็นนายเรือตรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ แล้วไป
ศึกษาวิชาทหารบกต่อเป็นพิเศษที่ประเทศเดนมาร์ก ต่อมาได้รับพระราช-
ทานแต่งตั้งมรดกกับพระอรรควงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงอมรัตน นิตร์ชัย เมื่อ
วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ มีโอรสและธิดาด้วยกัน คือ

๑. หม่อมราชวงศ์ชาย เฉลิมนิตร์ อุดมรัชย์
๒. หม่อมราชวงศ์หญิง พร้อมนิตร์ อุดมรัชย์

พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๖ ทรงเป็นราชองค์วิเศษประจำพระองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘

พ.ศ. ๒๔๗๐—๒๔๗๘ ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาการเรือบางระจัน

พ.ศ. ๒๔๗๗—๒๔๗๘ ทรงเป็น นายทหาร ติดต่อบริการ บ.ก. ทหาร
อังกฤษ ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พ.ศ. ๒๔๘๕ ทรงเป็นราชองครักษ์เวรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่-
หัว รัชกาลที่ ๘

พ.ศ. ๒๔๘๓—ค.น.บ. พ.ศ. ๒๔๘๔ ทรงเป็นผู้บังคับหมู่เรือและบัญชา-
การเรือรบหลวง ประเดรั ใน สงครามเกาหลี เป็นครั้งสุดท้ายที่ไต้หวัน
ราชการ แล้วจึงตั้งออกจากราชการมาเป็นผู้จัดการของคณาทรพหุวิชา
เกาหลีอยู่ประมาณ ๓ ปี จึงลาออกเนื่องจากด้วยสุขภาพไม่ดี พักอยู่ที่บ้าน
ตลอดมา จนกระทั่งต้นสพตเกษยด้วยโรคมะเร็งที่หลอดอาหาร เมื่อวันที่
๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ณ โรงพยาบาลศิริราช

พี่น้องสี่คนเป็นทหารเรือจริง ๆ เพราะโปรดวิชาทหารเรือมาแต่ทรง
พระเยาว์แดง ของเงินที่โปรดมากที่สุดคือเรือขาคองทุกชนิด ความค
เล็ก ๆ ในวงสระพานชาวมักจะมีเรือรบจำลอง อยุ่ผูกพันเรียงราย เมื่อ
ทรงเป็นนายทหารเรือจริง ๆ สัมพระทัยแดง พี่ชายจึงมีความสนิทมากใน
ชีวิตทหารเรือ อดีดยกพี่ชายเป็นคุณมหารมณีนันท์ ไม่ถือของค ับได้กับ
คนทุกชั้น มองคนแต่ในแง่ดี อารีอารอบ ชอบให้อภัย ไม่เคยผูกใจเจ็บ
ใคร วิกพรกนอง พี่ชายจึงเป็นทริกและเอนคุดของญาติผู้ใหญ่และผู้บังคับ
บัญชา เป็นทริกและนบคชของญาติผู้น้อย เป็นทริกและเคารพของผู้ใหญ่
บังคับบัญชา เป็นมิตรแท้ของเพื่อน และความคหพิเศษอีกอย่างหนึ่งของ
พี่ชายที่ชาวเขาจะดื่มดื่มได้โดยคช เป็นหัวหน้าครอบครัวทริกตฤรตเมษ
เป็นที่ยก ตลอดชีวิตสมรส ๓๘ ปีมา น ษาพี่ชายไม่เคยพบกับคำว่า "นอกใจ"

[ค]

จากพี่น้องเคย เช่นเดียวกับเพื่อน ๆ ที่ไม่เคยพบกันคำว่า "ถึงเพื่อน" จาก
พี่น้องเคยเหมือนกัน

การจากไปของพี่น้องในครั้งน จึงเป็นที่เศร้าใจและเสียตายเป็นของ
และมีคร่ำครวญยิ่งนัก ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและขอบพระทัย ขอขอบคุณ ใน
พระกรุณาและความช่วยเหลือของท่านบ้าง ท่านน้ำ पी ๆ น้อย ๆ และ
มีคร่ำครวญของพี่น้องทุกท่าน ที่ได้ช่วยเป็นธุระในการจัดการนับแต่พี่น้อง
ประจวบคองแต่คนจนจบ และขอกราบขอบพระทัยเจ้าพุ่มภฏ ที่ทรงพระ
กรุณาประทานหนังสือเล่มนี้ สำหรับแจกในงานพระราชทานเพลิงพระศพ
พี่น้อง หากพี่น้องจะทรงทราบโดยญาณวิถีใดก็ตาม ก็คงจะซาบซึ้งใน
พระกรุณาและความช่วยเหลือในครั้งนเช่นกัน

โสมภักดิ์

๓๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ศาสนสมเด็จ

ตำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๑๕

กราบทูล ตมเด็จพระพรยาจารย์ ๑ ทรามฟ้าพระบาท

ตายพระหัตถ์ถาวรณบดินทวันที่ ๘ กันยายน ครดิว่าได้รับหนังสือเว
ซึ่งถวายไปตงวันที่ ๒ แดงเดียนเป็น กรกฏาคม ก็ให้ตกใจ ครวจตุ
ร่างซึ่งถวายมากเป็นเทือนกรกฏาคม แปรว่าหลง ไม่ว่าจะไร ทำทำไป
ตามเคย เพราะคิด เช่นนี้ เมื่อเป็ดยนแวดกึ่งยงหญิงนบเก่ายู แทจรงก
ถึงต้องตา คือร่างตาหนึ่ง ตดพมพตาหนึ่ง เมอตาหนึ่งทาผคอกตาหนึ่งก
ควระแก แต่กทำใหม่ตมาจนทอดพระเนตรเห็น แต่กไม่เป็นไร ทรง
แก่เตียให้ถูกเท่านั้น หากแต่กเตียใจว่าไม่ควรเป็นเท่านั้น คือไปนจะ
กราบทูลสนองความในตายพระหัตถ์ถาวรณซึ่งตงวันที่ ๘ กันยายน

สนองลยพระหัตถ์

23/07/2565

๑) ชื่อ "กรมช่างอัฐุคช" ที่กจะเอามาแต่คำ "อัฐุคช" และ
คำ "อัฐุคช" ก็คงโยกเอามาแต่คำ "ช่างอัฐุคช" ซึ่งเขาว่าเป็นช่างประจำ
ที่ค้อยบนตวรค เห็นได้เนในค่านมในคาราช้างเรียกว่า "อัฐุคชำนวย
พงค์" เป็นตลหตานของช่างทงแม่ค คือช่าง "อัฐุคช" นน แวด

กรมช่างอัฐิพระกรมหน้าทักทายเป็นอันไป อันคำไรที่ทรงปวงยอมจะเดิน
 ไปเต็มช ในพวกช่างต่าง ๆ เห็นจะเดินเปลี่ยนไปตามสมัยเก่าใหม่เหมือน
 หนึ่งคำว่า "ช่างค้อ" คือในคำราชช่างซึ่งศตปราชันไปก็ไม่ปรากฏชัด
 แต่ "ช่างคำ" กับ "ช่างเชือก" อัน "ช่างเชือก" นั้นก็เรียกอยู่ในทางอื่น
 แต่ในทางศตอช่างไม้โตเรียกกัน ทั้ง "ช่างคำ" ก็ดูเป็นเด็ด ใช้ "ช่าง
 เชือก" แทนตนเองเรียกว่าช่างค้อ คำว่า "ช่างค้อ" ก็มานานแล้ว
 อยู่ในหนังสือเรื่องไชยเชษฐาว่า "ให้ช่างค้อหอบเอาไปเทวด" แต่ใน
 หนังสือ "นาเทวด" เขาไปคัดเอามาแต่ไหนก็ไม่ทราบ ช่างค้อ เป็นว่า
 ช่างพัง ปล่อยให้ไปพาเอาช่างปั้นขามบ้าน เป็นความหมายไปอย่างหนึ่ง
 การจับช่างของเราโดยนว่าเขาคัดเอามาแต่คนเมือง ๆ ส่วนตัวที่เก่งได้ย
 ว่าเขาคัดออกแต่ในป่าแล้ว เว้นแต่จะต้องการให้ฉันท์หรือทศคไม่ออก
 ทศคไม่ออกนั้นก็มีช่างดีต่อซึ่งไม่มาเป็นพณ ช่างที่ดอมไซดงเดตากระ-
 หม่อมมักเคยได้ยินเขาเรียก "ช่างคำ" อีกนัยหนึ่งก็เรียกกันว่า "ช่างแข่ง"
 ที่แท้หากว่าแปลตามศัพท์ควรจะผิดกัน ถ้าเป็น "ช่างคำ" ก็ควรจะ
 ดงดอมอยู่กับทศคคำ ถ้าเดินกควรจะเรียกว่า "ช่างแข่ง" แต่พวกช่าง
 ดอมไซดงนั้นใช้เป็นต้องอย่าง เดตาตงดอมอยู่กับทศนเจตงานอันเป็นคน
 กควรจะ "ช่างคำ" เวลาเดินก็ควรเป็น "ช่างแข่ง" ดังที่จะเป็น
 อย่างที่งานจึงมีชื่อเรียกเป็นต้องอย่าง ๒๒ แต่เป็นความเห็นแทน ท้าวราช
 ช่างนั้นอ่านเขาไฉยาก เพราะเราไม่รู้อาษา แต่ตั้งเดตาเอาชื่อใด ๓ อย่าง
 คือ "คำ" "คำ" กับ "ช่างเชือก"

อนึ่งในคำราชช่างนั้นมีคำแปลก ๆ เช่น "ชาชาย" เป็นต้น เรา
 มาเรียกสิ่งท้าวอะไรในบานเรา แม้จะเป็นของชาวสุวาทหรือของประจำท้าว

“ชาชาย” คนเดิมคงใช้คาคอกจับข้างมาก่อน ที่เรียกว่า “ชาชาย” ก็
 เป็นชาแห้งเนื้อชาขยอนเป็นของป่าด้วยกัน เคยได้ยินพระยาไชยา (ชา คือ
 “ชื่อยัย”) เรียกว่า “นางชุ่ม” คางถนอาจเรียกชื่อไปค่างกนกได คำที่
 เรียกว่า “เพนียด” ก็เห็นได้ว่าเธอสั่งทศกนกไปเรียกคอกจับข้างไขว้เธอ
 ไป โบราณท่านเรียกคอกจับข้างว่า “วงพาด” เห็นจะมาแต่ร้านซึ่งอง
 จึงเห็นว่าควรจะเขียน “วงพาทย์” หรือจะอย่างไรก็ไม่ทราบแน่

๒) เรื่องเพลง “สรรเสริญพระบารมี” แม่คอนโคะทรงทราบ
 ความจริงก็ยอมประกอบด้วยทรงต้นนิษฐานคือ ทรงนึกเพื่อจะให้เรื่อง
 คัดคอกัน แต่พระดำริต้นเป็นไปในทางข้างเป็นเพลงไทยทำชมในเมือง
 ไม่ใช่ชื่อฝรั่งเข้ามาแต่เมืองยะโฮ ข้อความที่ควรทราบทุกต้นของในเรื่องเพลง
 “สรรเสริญพระบารมี” เห็นจะยัดยาว เป็น “ชักความยาวสาวความยืด”

ใต้เคยช่วยเจ้าพระยาเทเวศร์จัดเพลงเล่นคอนโคะกับเจ้าเมือง พบว่า
 เพลงสรรเสริญเยอรมันนั้นเหมือนกับของอังกฤษ แต่คำต่างกัน เขาว่าเนื้อ
 เพลงนั้นมาแต่ “ฮัม” เขาไม่ถือ เหมือนกนกได้ โดยเหตุนี้เราทำ
 สรรเสริญอังกฤษ ก็จัดว่าไม่ผิด แต่ไม่ดี

คุณมรกตกับครุฑแขกนั้นเคยได้ยินแต่ชื่อไม่เคยเห็นตัว แต่เจ้ากรม
 ขุนเนรนนได้เคยรู้จักตัวทรงทราบฝีมือด้วยทีเดียว เห็นแก่มาแต่เขาไปนั่ง
 ถากกับมีพายุคเณศครหูดง แต่ไม่เห็นแก่ทำอะไร ไปนั่งเป็น “P.K.K.”
 อยู่เท่านั้น จนกระทั่งวันหนึ่งมีเทศน์มหาชาติในพระที่นั่งอมรินทรว
 ทัศนฤกษ์มารวมก็เคยมีพายุคเณศครหูด ฟังผิดกับที่ดอยคำที่เคยเป็นอน
 มาก ถึงต้องออกไปดูตัวอย่างไรกัน ก็เห็นได้ไปพบเจ้ากรมขุนเนรเนา
 โจระนาลอยู่คนเดียว เขาว่าแก่เขาคเพราะเป็นการบุญ ที่เห็นผิดปรกติจน

ถึงออกไปคนนั้น ก็เพราะเสียงระนาดผิดกว่าปรกติ คนโบราณนับถือคน
 ระนาดทว่าดี "โหด" ก็คอยดูได้เร็วซึ่งไม่ผิดวามกนก คนโบราณซึ่งนับ
 ว่าดี "โหด" นั้นใช้ไม้คตคกับเดยวัน คอบนหนาและพื้นไม้ดีแข็งนิก ซึ่ง
 คนเดยวันพูดว่า "คตโหด" ขยาดจะมีชื่อว่าเป็นคน "โหด" ก็เบ่ชยไม่
 เป็นทาบหม้างทงแข็งเป็นหวดขโมย ประสงค์ว่าพชระไปไม้ใช้คตเครื่อง
 บัพพาทยถดงเดยเดว ทาให้เร็วเป็นคน "โหด" ไปได้ แต่เจ้ากรรมชุนเนร
 แก่เป็นคนเก่าคนลย ไซไม่ตำหรับมืออย่างเก่าตพังแจ่มกระจางมากจึงตอง
 ออกไปคต ก็เป็นอนตริว่าฝีมือเจ้ากรรมชุนเนรเป็นอย่างไร ทจริงแก่จะตอง
 คตยุด่มือ แต่คตยุดบ้านไม่ออกแขก ถ้าไม่เช่นนั้นกจะคตไปไม่ได้เลย

ครุฑเขนนกเป็นเศเดียนเรียกกัน ไม่เคยเห็นคต ตามที่ครตบออก
 รูปบอกรชช้อจริงนคเคมท ทำให้สิ่งทไมรกรรทวางออกไปได้ แครคตค
 เพดงตวรเสวีญพระบารมซึ่งทหำรเปำยุดน เขาใจว่าเป็นชองพระยาว่าทค
 (ชิต) ปรุงไม้ใช้ชองครุฑเขนปรุง แครคตคเพดงตวรเสวีญพระบารม
 เขาใจว่าใครแดงกแดงเอา เมทหำรเปำกไม่เหมอนกัน แต่เป็นเพียง
 ปรมะถนว่าควจะเป้นเขนน คดยเกดถำกรหม่อมยงไมรฐำระอะไร เมอ
 รุแดงอำจกรำบทูตคได้วาทหำรคกับทหำรเรอเปำตวรเสวีญพระบารม แคร
 คตคไม่เหมอนกัน

ยงนอกรโพดงหนึ่ง เรียกว่า "ตวรเสวีญพระนารายณ" ใครจะทำชุน
 กไม่ทรำย พอเดียนชอถนถนงหนึ่งต้อถำตแบ กตบไปคตหนึ่งชอนนอกรท
 หนึ่งกพบคำ คำนนค้ำกอนกเห็น แต่ดำระคระไม่ออกกขำมไป ครวำใหม่
 นดำระคระคคควมว่า "ต่ายตมรเขย ตูกปรค้ำชอนนเดอ ขอแนบเนอเจ้า
 คนเดยว หนอยเขย" เห็นเป็นค้ำตมพำต ไมใช้ตวรเสวีญพระบารมจึงไม่

สาส์นสมเด็จพระ

โคมเด็จพระเจ้า ฝั่งไม่ออกว่าเพลงอะไรแต่เข้าใจว่าเป็นเพลงจีนอย่างต้นกัน
 เหมือนกันอย่างหนึ่ง กับ ๔ เป้าประโคมเวลาสร้าง นั้นพงออกว่าเป็นเพลง
 ดงตรงท่อนหนึ่งออกอย่างหนึ่ง ๓ อย่างข้างหลังเห็นจะเต็มใหม่ คิดว่ารัช-
 กาดที่ ๔ อะไรแต่ฝรั่งเป่าเพลงจีน เพลงไทย "ผดมนุชยมวย" อย่าง
 คนนั้นเห็นจะเป็นเนื้อเพลงเดิม คล้ายกับเพลง "สุวรรณีพระบารมี"
 ที่แถววงทหารเป่าอยู่มาก แต่จะพูดตามความหมายเดิมของเพลงแต่ฝรั่ง
 เป็นชนเดียวต้องขึ้นตามชนอย่างใดไม่ถนัด ทั้งมั่งคั่งอยู่มาก เพราะเหตุ
 ที่เพลงแต่ฝรั่งเป่าไม่มาจนหระ แต่เพลงสุวรรณีพระบารมี ที่แถววงทหาร
 เป่าจนมาจนหระ นกอย่างหนึ่ง กับทั้งเสียงที่ดังก้องเกินเพลงแต่ฝรั่ง ที่
 คากคากเกิน นกออกอย่างหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้ดังด้วย แต่หากผู้จะผูก
 "กฤษ" ขึ้นใหม่ให้ คล้ายกับที่แต่ฝรั่ง เป่านำบัพทาศยประโคม นกเป็นได้
 ที่แถวทหารเป่ารับรองคืนาแต่ครั้งเพลงนั้น ดูจะเป็นทำตามเคยมาแต่เมื่อยง
 ใช้เพลงสุวรรณีพระบารมีของกฤษอยู่ก็เป็นได้ ทรงทราบอยู่แต่ว่าเพลง "สุวรรณีพระ
 บารมี" ที่เจ้าจอมมโหรีผั้น กับแถววงทหารเป่าไม่เหมือนกัน
 เกดถ้ากระหม่อมอาจกราบทูลรับรองได้ ด้วยได้เคยตรวจเพลง "สุวรรณีพระ
 เดือบ้า" ซึ่งทูลกระหม่อมราชทรงแคงเมธรรษกาดที่ ๖ ไปทรงตั้งบศเขา
 เพลง "สุวรรณีพระบารมี" เป่ามาทำเป็นเพลง "สุวรรณีพระเดือบ้า" ได้
 ที่จริงเพลง "สุวรรณีพระบารมี" เป่า กับที่ทหารเป่าควรจะเป็นเพลงเดีย
 กัน ดังตั้งว่าคุณมรกตจะไม่ได้เข้าเป็นภรรยาด้วย ถ้าเป็นก็คงจะพูดกค
 งาม หรือโคคคแคงแต่ถ้อยคำกไปเสียก็ไม่ว่าบ ทช้อว่า "สุวรรณี
 พระบารมี" นั้นเป็นประมุขเพลงเก่าซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล
 ที่ ๒ ทรงคงชอนใจ จนได้จัดเป็นเพลงคบบัโหรี เป็น "สุวรรณีพระ

บารมี ถิ่นทวีปอน ศักดิ์ศรีทรงถกต " จะเป็นที่านหรือกว่าก็ไม่ทราบ ตามปรกติพวกบิพาทยมกไมได้เพลงมโหรี เกตากรระหม่อมเป็นดุ๊กคิษย์พวก บิพาทยมกพดอยไมได้เพลงคบอภกดาวแฉฉวนไปดวย ไดใจแฉฉอ อองค้ำ ว่า " มโหรี " นักชอบกถ ถัดตามหนังสือเรื่องอิเหนากเป็นชอเพลง แต่ตามทโถกเขาใจกนเป็นการเดินชนคหนึ่ง

เพลง " มหาชย " ซึ่งเขาพระทัยวาทุถระหม่อมชายทรงกระทานน เขาพระทัยผด ความจริงเกตาภระหม่อมเป็นเมทาเนอเพลง เขาเพลงมหา ชย เขยัดให้โถกเป็นเพลงฝรั่ง แฉฉงให้พระยวาทิศทำเป็น " ถโถมาช " แฉฉงแฉฉงแฉฉงคตตามทคองการไซ แฉฉงไปแฉฉงทวยเนอเพลงทนายหงกเพอ จะคตบคนให้กนกนค ทจริงเกตาภระหม่อมกโตคคไปแฉฉง แต่แฉฉงไมชอ บใจแฉฉงไป ไดตั้งเกตแฉฉงเห็นแฉฉงไมผดเนอกลตอยไป การทำอนนเป็น ครงกรมหลวงนคร์ชยคร์รักคตบจากยุโรป มททรงจัดให้มีการเดินชงในเวอดร เปลยนภาคไซเพลงนชช ขณะนททุถระหม่อมชายยังไมได้เจตคตบ จากยุโรป

๓) เรื่องตานทองจรวัก คามทศรดีเตว่าหองงบวิบาถกวาทศ ถวายนน ความแฉฉงคคกว่าทเกตาภระหม่อมมไคยนมามาก เป็นคตทวอ ไดมาจากพระเจคยเกาทานนคผดแฉฉง เห็นคตท ในค้ำจวกรนนเองกพคคแต่ ถ้วางวิหารหาไดพคตงพระเจคยไม คว " พระอชชูวอ " นนให้นคตงคย จะเป็นพระนงหรือพระชนหรือนงคไคยนคโต ถาแฉฉงตามคัพทกเป็นวอ " พระ (พุทชรูป) ถิบแปล " เทานน ตามทพคกนเคยคไคยนวาถิบแปลนน หมายถงวอถงถิบแปลคคอก นยวาคเป็นขนาดพระองคพระพุทศเจ้า ถาถก พระพุทศเจ้ากออกจะเป็นนชช ในวคคมหาชคคเมองคไซทชชนนไมได้เทยจค

สาส์นสมเด็จพระ

ท้าว เช่นมณฑลพระ "เจ้าต๋อห่าบ" ก็ไม่ได้เข้าไปดู เพราะประตูเขาได้
ประแจ จะเป็นพระนั่งหรือพระยืนก็ไม่ได้เห็น คำที่ท้าวบรีมาตกราบทูล
ว่า "โบสถ์" นั้น อาจเป็นเคยปากคิดในกรุงทวณนซึ่งโบสถ์เป็นประธาน
ไปแถววัดใต้ ทิวคดมหาราตุเมืองสุโขทัย สถานที่อนันต์มาดชมซึ่งควรเรียก
ว่าโบสถ์นั้นไม่เคยเห็น

เมื่อเขียนหนังสือ เสร็จถวายมา แถวกได้รบ รูปฉายตาม ท้อง จารึกซึ่ง
ตรัสถึงนันทมหาจุลจาเนอความเป็นภาษาไทย ไค่นอนอ่านได้สบาย เป็น
หนังสือพดลรามเอง เว้นแต่แต่ศักราชดูไม่ออก ส่วนตอนท้ายซึ่งมหา
จุลจาเนอเป็นหนังสือไทยเห็นอนนิกอ่านได้ ตถายกับหนังสือขอม

ท้าวพระมหาเถรจุฬามณเป็นลูกพ่อขุนผาเมืองนั้น ได้รับประทาน
พระคิารัตน์แจรงว่าเป็นลูกพ่อขุนรามกันแห่ง แปลว่าตาตงมาออกชนหนังสือ

เรื่องมีเดอนงันคนนั้น อยากทราบว่าจะทางเขาเป็นอย่างไร จึงได้
ทูลถามทูลกระหม่อมชายออกไป ท่านจึงเรียกคนพมเมืองมาซัก ได้ความ
ว่าในเมืองชวาใช้ประคิตินกันอยู่ ๓ อย่าง ทางราชการแะทางค้าขายใช้
ประคิตินฝรั่ง ทางค้าสินค้าใช้ประคิตินมะหะหมัด ทางประเพณีเมืองใช้ประคิติน
ชวา อันประคิตินของชวานั้นแปลกมาก มีอยู่ ๘ ปีแทนที่ ๑๒ ปีของ
เรา เรียกชื่อว่า "ชาตีป เจเฮ ซิมฮาวัต เซ คาด เบ ฮาว ซิมฮาอี"
"ฮาวัต" แปลว่าก่อน "ฮาอี" แปลว่าหลัง หมคนนั้นเป็นเจียงอาหรับ
"ชวด ฉดู" ของเราจะเห็นภาษาอะไรก็ยังไม่ออก แต่ก่อนนึกว่าภาษา
จีน แต่สืบทราบจาจีนสามัญกไม่รู รูแต่พวกโหร คนสามัญมคาคางหาก
ไม่เช่นนั้นกรูเป็นหนูเป็นงูควายไปทีเดียว ในทางข้าง ๘ ปีเจงแซกเขาคือ
"เบญจเพ็ค" กันอย่างเรา แต่ข้างเขาเป็น ๓ รอบ ข้างเราเป็น ๒ รอบ

๑๐
แต่จำนวนมีกตวงกัน

ศักราชนั้นได้เคยตั้งเกิดมาในทศทายแห่ง ดูเป็นใช้ตามใจชอบ แต่
ไม่มากไปจากทมิ ในกฎหมาย เมื่อประชุมบานพเนกกฎหมายเขาแล้วก็มี
ศักราชอยู่ ๔ อย่าง คือ ๑ พุทธศักราช ๒ มหาศักราช ๓ จุลศักราช
& ศักราชอะไรไม่ทราบ เขาเรียกกันว่า "ศักราชกฎหมาย" เขาจะใช้
ศักราชอะไรโดยมากเขาก็ไม่ได้บอก เราต้องชำระตะเขาเอง อย่างไรก็ตามก็
เกลากระหม่อมมากโตคิดเหมือนกัน ว่าศักราชนั้นจะต้องมีตาแห่งที่มา และ
เกี่ยวกบฎไซดวย ผู้ไหนก็ไปทางไหนด้วยเหตุใดก็ใช้ศักราชอย่างนั้น
"เอกศก โทศก" ถ้าไม่เกี่ยวแก่ศักราช เป็นแต่เกี่ยวกบฎไซดวย ในการ
ที่เคยดวนเขียนแคชชอบดวน ๆ ก็เป็นอันทวมิด

๔) ในเรื่องนงนุชบ้านใจดีได้ทราบว่ามีพระมหามนตรี (ทรัพย์) เป็น
เทือกเถาของชายดีศ

การทำให้เขกเสยงงอไว้เป็นฝูง อาจเป็นการทำให้ต้องตามพระบาท
เช่นมีคำว่า "นตุถิ โคตมิถิ ธน" ก็ได้ ทังได้ฟังนทานทางอินเคยมาก
หทัยเรื่อง แต่ดวนก็ต่างว่าได้อันทรพยทงน นานมซึ่งแขกเขาไปตั้งที่
ประตูชญาคานน อาจมีคนกินนอย เทงเสยงมากก็เป็นได้ โถนมทเขาไปตั้ง
ให้พระฉนเวลาดับนชบาตนนทจะไม่มีใครกิน "เหิ่นนมเหิ่นนย" กน

นานมทเคมหนา น้าขาว ดินดอพออง ๒๕๖๖ นนแปลว่านานมมีนอยไม่พอ
ต้องการ การทำเนยนั้นแปลว่านานมมีมากเหลือกนแดงจงเขาไปทำเนย
คือว่าหลุดกให้คนกินต้องกลับ เหมอนหงนหงนดอพมพเมองไทย เจ้าของ
หงนงออกคงต้องด้ามฉบบ เพื่อหลุดกให้คนช้อดด้วยถ้าคัญว่าต่างเจ้าของ

กน มีผู้มาแนะนำให้กินนมต้ม ไม่ได้จะอาคินเพราะกลัวท้อง เมื่อกิน
หลายหนเขาก็ดังจริง ๆ ไม่ใช่อาคินมาก

ครั้นได้ข่าวการเสวยงูในยุโรปได้คิดมาก ในตำมประเทศนั้นเคย
เห็นรูปเขียนเมืองวัดนคามาก บรรพบุรุษไปดองงูตงนหน เมืองเดนมาร์คทราบ
ว่าเขาเสวยงูมากก็เพราะพระยาชยตยทช ตั้งเนยถววย พระบาทสมเด็จพระจุ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถิ่นเมืองตวัดันนโดยนแต่เขาว่า อย่างไรก็ดี งูแต่ละ
ตัวเสวยต่าง ๆ ของตงชอ "หนวดเคาเขากระต่าย" ไปให้กินนทราบ
ตามทครัดเดาว่าเมืองวัดนคาเขาเสวยงูต่าง เมืองเดนมาร์คเขาเสวยงูต่าง
หนักแต่คงอยู่ในตัวแดงอากาศมืดกน ตงเสวยงูต่างพันธุ กน เขา
เมืองหนวดด้วยกนยงเป็นเช่นน เมืองไทยอากาศมืดกนเมืองเหล่านมาก
ไม่ไหวเป็นแน่

- ๕) นกศรีบุญซึ่งอารของเป็นเพลงไดนน โดยนแต่เขาว่า "ไม่ไต่เห็น
ตงจริง ตามทครัดเดาถงวชหินนออกจทรมานนมาก
- ๖) พระยานรเนคินนทรงทราบกาพคเกิดยง ธิยากจกรวมทุดถวม
ค่อไป ว่าพอกพระยาครัดันทว (น้อย) นน นวมตักตเป็น "ชาจารย์างกูร"
หรือมิได้ จำได้ไม่ช้แน่

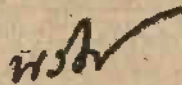
ข่าวลวงแล้ว

๗) เมื่อดนท ๑๗ ซึ่งตงแดงมา ใตริบหมายด้านกพระราชาขงบอก
งานเฉลิมพระชันษา มีใบพมพทหมายกำหนดการตั้งมาให้แค่ฉบับเดียว คอง
ไปขอเขามออีก ได้แบ่งตงถววยมาเพื่อทราบฝ่าพระบาทฉบับหนึ่งนแดง

ปัญหา

๗) ขอประทานทราบเหตุตามเหตุในคำ “ถอนถ่ายบัว” ว่ามี
อย่างไร เกิดจากระหม่อมไม่ได้ทราบเลย เพียงแต่คิดว่าคงเกิดขึ้นในรัชกาล
ที่ ๕ เท่านั้น.

ควรมีควมแล้วแต่จะโปรด

ท ๑๓/๒๔๗๔

หมายกำหนดการ
พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
กษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๔

วันที่	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
๑๙	๑๖.๓๐ น.	บรรพชิตญวนแดงจีน ถวายพระพร สดคนพเคราะห์ ถวายบังคมพระบรมรูป เจริญพระพุทธมนต์เฉลิม	พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตน ปราสาทพระเทพบิดร พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย	เต็มยศ จักร
๒๐	๙ ถึง ๑๖ น. ๑๐.๓๐ น.	ตั้งนามถวายพระพร ๕ ถวายพระ พระราชทานราช อิสริยาภรณ์ และเครื่องอิสริยยศ เทศน์มิ่งมงคลพิเศษ	ในพระบรมมหาราชวัง พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย	ปกติ เต็มยศ ชุดจอม เกล้า
	๑๗.๐๐ น.	คณะทูตเฝ้า	พระที่นั่งจักร	เต็มยศ จักร
๒๑	๑๖.๓๐ น.	ราชอุทยานสโมสร	สดคนสดาดย	ครึ่งยศ ประดับ ราชอิสริยาภรณ์

สาส์นสมเด็จพระเจ้า

นายกรัชมณฑล ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวัง วิทยาลัย
ชาคนิรมุตต์ เจ้าราชการแทนพระองค์ฯ การพระราชพิธีเฉลิมพระชนม
พรรษาป็นให้กำหนดดังต่อไปนี้

วันที่ ๑๕ กันยายน เวลา ๑๖ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์มาขังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ชนมุขหน้าพระอุโบสถ
ห้องหน้าบรรพตญวนและจีน ถวายคำถวายพระพร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แด่
ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประเคน ผ้าไตรกับ ย่ามแต่พระ
ตั้งฆราวาสคณะละเปรี๊ญ ๕ รูป ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปมหามณ
ีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี และพระพุทธรูปฉลองพระองค์ แล้ว
ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการและเทียนบูชาเทพดานพเคราะห์ โหรับบูชา
เทพดานพเคราะห์พระตั้งฆเจริญพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากร คณะผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ออกจากพระอุโบสถไปชน ปราสาทพระเทพบิดร
ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เทียนพระมหามงคุดและเทียน
บูชาพระพุทธรูป เทวรูปพระเคราะห์ พระตั้งฆครองผ้าไตรจกดับเซาเนง
อาถัน ทรงจุดธูปเทียนนมัสการทรงศีล พระตั้งฆเจริญพระพุทธรูปมหามณ
ีรัตนปฏิมากร และพระพุทธรูปฉลองพระองค์

วันที่ ๒๐ กันยายน ตั้งแต่เวลา ๘ นาฬิกาจนเวลา ๑๖ นาฬิกา
เจ้าหน้าทจกตสำหรับบุทชมางพระนามและถวายพระพรในวันพระบรมราช
สมภพ เวียง

23/01/2565

- (๑) พระมหามนเฑียร ในพระบรมมหาราชวัง
พระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายใน
- (๒) ห้องรับแขกศาลาว่าการสำนักพระราชวัง
พระบรมวงศานุวงศ์

(๓) ห้องรับแขกศาลาที่ทำการสำนักงาน ราชเลขาณูการใน
พระองค์

รัฐมนตรี คณะทูต

ประธานแตรวงประธานวงมโหรีแทนราษฎร กับ
ข้าราชการเทียบชั้นพิเศษขึ้นไป

(๔) ห้องแดงศาลาว่าการสำนักพระราชวัง

ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวังมโหรีแทนราษฎร
ดมาชิกดงภายูแทนราษฎร

ข้าราชการสำนักนายกรัฐมนตรี

ข้าราชการกระทรวงเกษตรธิการ

ข้าราชการกระทรวงการคลัง

(๕) ห้องโถงศาลาว่าการสำนักพระราชวัง

พ่อค้า

คฤหบดี

ข้าราชการสำนักพระราชวัง

(๖) ห้องเขียวศาลาว่าการสำนักพระราชวัง

ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ

ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม

ข้าราชการกระทรวงนครรัฐกิจ

ข้าราชการด้านตงานราชเลขาณูการในพระองค์

(๗) พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ข้าราชการกระทรวงมหาดไทย

ข้าราชการกระทรวงกลาโหม

ข้าราชการกระทรวงคมนาคม

เทศมนตรีและสมาชิกเทศบาล

เวลา ๓๐ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มา
 ยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ พระตั้งหมอลงพระอาบแล้ว ทรงประเคน
 อาหารบิณฑบาตแด่พระสงฆ์สามเณรพระพุทธรูปในงานนี้แล้ว ทรงจุด
 เทียนธูปเครื่องตั้งโต๊ะ ไห่อาสน์ประกาศเทวดา พระตั้งหมอบพระราชนิพนธ์
 ในโถก้านจะได้อุทิศพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานราช อุดงคารัตน
 จตุศอยมเกลาและเครื่องอุดงยศแด่ครุฑมุขเกยวดี พระตั้งหมอนเสด็จแล้ว
 ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม ถ่มเศษพระราชอาถรรพณ์พระธรรมเทศ
 นามวงศตพิเศษกณิก ๓ จบแล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระตั้ง
 ถวายอนุโมทนา แล้วประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระราช
 ทานราชสังคหวัตถุแก่ข้าราชการผู้ตั้งอายุ

เวลาเที่ยงวัน ทหารบกทหารเรือยงตั้งตมหอดวงเฉลิมพระเกียรติ

เวลา ๓๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มายังท้องพระ
 โรง ถวายพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท คณะทูตต่างประเทศเฝ้าและนำคำ
 ถวายพระพรอันพระบรมราชโองการถวาย

วันที่ ๒๑ กันยายน เวลา ๓๖ นาฬิกา ๓๐ นาที คณะผู้สำเร็จ
 ราชการแทนพระองค์มายังพระราชอุทยานสโมสรที่สวนจิตรลดา ในพระบรม

สาส์นสมเด็จพระ

มหाराชวงศ์ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดให้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์
คณะรัฐมนตรี คณะทูตต่างประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ
การ และผู้ภาพสัตว์ มาตั้งไมตรีสัมพันธ์กับพระราชทานเตียงนาขาเครื่อง
ว่างในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

การแต่งกาย

วันที่ ๑๙ กันยายน เย็น เจริญพระพุทธมนต์ แต่งเครื่องแบบเต็มยศ
ถ่ายสะพานขลุ่ยราชอิสริยาภรณ์มหาจักร

วันที่ ๒๐ กันยายน เช้า เสด็จพระ แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ถ่ายสะพาน
ราชอิสริยาภรณ์จตุรจอมเกล้า

เย็น ทอดผ้า มีเฉพาะแต่เจ้าหน้าที่ แต่งเครื่องแบบ
เต็มยศ ถ่ายสะพานขลุ่ยราชอิสริยาภรณ์
มหาจักร

วันที่ ๒๑ กันยายน เย็น ราชอุทยานสโมสร แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ
ประดับราชอิสริยาภรณ์

สำนักพระราชวัง

หมายมา ณ วันที่ ๑๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

x 2x1/2565 x

บ้านชินนามอน บึง

วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ทูต สัมเด็จพระนครินทร์ฯ

หม่อมฉันได้รับสายพระหัตถ์โดยด่วนถึงวันที่ ๒๓ กันยายน ตามเคย

สนองลายพระหัตถ์

๑) ที่เรียกช่างคนซึ่งเขาไปคดของช่างเถื่อนว่า "ช่างคด" นั้นผิดแน่
 ด้วยในตำราเรียกว่า "ช่างเชือก" และยังมีคำเรียกว่า "โก่คด" และ
 "นกกคด" อยู่เป็นคำสามัญ อันหมายความว่า คดคดเถียงดำหริบดขี้คดเถื่อน
 ให้หงมาถูกจับ และยังมีคำว่า "ไปคดนกก" ก็หมายความว่า ไปดักจับ
 นกก ผิดกับไปขิงนกกหรือไปคดกนกก ช่างที่เรียกกันว่า "ช่างคด" นั้น เดิม
 เห็นจะหมายความว่าช่างบ้านที่ไปดักไปดองให้ช่างเถื่อนคิดตามมา หรือแม้ว่า
 ช่างไรตงหอดวงที่คดไปดักให้ช่างเถื่อนเขาตามมา น่าจะเป็นแต่คนภายนอก
 เขาซอมมาเรียกที่ไร ในการจับช่างเถื่อนรวมกันหมดทุกจำพวกว่า "ช่าง
 คด" พวกกรรมช่างเขาก็เรียกช่างที่เขาไปคดของว่า "ช่างเชือก" ตามตำรา
 หม่อมฉันจะเคยขยายความด้วยทูตคดไป ถึงเหตุที่หม่อมฉันขอพระราช
 ดำรัสช่างมาอาาน ดังได้คิดความทูลในเรื่องบรรดงหodayครวญแล้ว ด้วย
 หม่อมฉันคิดจะแต่ง "เรื่องช่าง" เป็นนิพนธ์ไปว่าณคดีตักเรื่อง ๓ จึงชวน
 ขวดยหาความรู้ แต่ยังไม่ได้งมือเขียน

๒) ครั้นแรกนั้นหม่อมฉันรู้จักแต่เมื่อหม่อมฉันได้มัจจุล ไปเรียน
 ภาษาอังกฤษที่สมเด็จพระราชบิดาประทับ ณ หอนิเทศพิทยา เห็นแก่เดิน
 ผ่านไปหัดมโหรีของทูตครุระหม่อมปราชดำทมิษฐ กระชั้นพระมหาปราชดำท
 วน เวชานนแก่แก่มาออกขยกว่า ๗๐ แล้ว มีบางแบกข้อด้ามสายตามหง
 เต็มอ วน ๑ กรมหอดวงประจักษ์ศรีตรีเรียกให้แกแะทหน้าหอ แล้วยม
 ชยด้ามสายของแกมาดขงดี แกดูนออกปากว่า "ถ้าทรงตั้งช่างนประ

เดวิดไฟกสท์” จำได้เท่านั้น เจ้ากรรมฐานเนรเทศหม่อมฉันก็เห็นเห็นแต่เง
ก่ากับของปีพาทย์ จำไม่ได้ว่าเคยเห็นแก่เอง อย่างท่านใดทอดพระเนตรเห็น

๓) แตรทอดเพลงฉวีวรรณเจริญพระบรมมณีน ทำตามแบบของครูชุน
มานาน ครั้นครูฟัดโคเข้ามาเป็นครูแตรทหารเรือ มาแก่ให้ทหารเรือเป่า
ก่อน แล้วพระยาวิชาญฯ จึงมาแก่ให้ทหารมหาดเล็กเป่าไปอีกอย่าง ๑ ดัง
แต่หม่อมฉันยังอยู่ในทหารมหาดเล็ก

เพลงที่เรียกฉวีวรรณเจริญพระนารายณ์เนน เดิมมีแต่ในคอกอยู่ในห้องคือ
มองซีเซอร์จาดูแบร์ เรียกเค้าว่า Siamese Music แตรเขียนคำนี้ภาษาไทย
ไทยไว้ด้วย พยายามอ่านกันมาแต่ก่อน อ่านได้เค้าว่า “สายสัมพันธ์”
คือไปคู่เป็นว่า “ถูกประคำด้อมไป” ถัดกกันอยู่เพียงนั้น ทานทรงอ่าน
ประทานมานาน ได้ความดีเป็นต้นตั้งตั้ง ครูฟัดโคเป็นผู้เอาเพลงนั้นออกแต่ง
เป็นเพลงแตรให้ทหารเรือเป่า จะต้องเรียกชื่อเพลง จึงมีใครให้ชื่อว่า
ฉวีวรรณเจริญพระนารายณ์ เมื่อเป็นเพลงแตรแล้ว

เรื่องราวเพลงมหาชัยให้ทหารเรือขลุ่ยแตรวงนั้น ได้อ่านถวายพระ
หัตถ์ หม่อมฉันจึงรู้สึกต้อว่าหลงไป ขอประทานโทษ ความจริงเป็นดัง
ครัดเค้า ทอดระหม่อมชายตรงแต่งเพลงฉวีวรรณเจือน้ำค้างหวัด

๔) ทปประทานอธิบายเพลงชนเดวิดต้องชน และสามชนนั้น หม่อม
ฉันได้ความรู้อัน ชอบชอบพระคุณ ๐๑/2565

เจ้าพระยานรรัตนฯ เพลงเดินมโหรี ในสมัยเมื่อหม่อมฉันเป็นราช
องครักษ์แล้ว เดินแตรมโหรีอยู่ก่อนแล้วจึงหัดละครชนิดก็ตั้งตามครูดำหรับ
ว่าเขาบเพลงมโหรีซึ่งคดปรับเขากบเรองละคร มีไรเดินละครใหม่โหรีทา
หน้าพาทย์ เพราะฉะนั้นจึงว่าเพลง ๓ ชน คือเหมือนเดินแตรเดวิดโดยงเพื่อน

ที่บ้าน หม่อมฉนไม่เคยได้ยินว่าไปเล่นออกโรงท่อน แต่เจ้าพระยานวรัตนฯ เห็นจระจกนครตระครเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ ให้หัตตรา เรื่องว่าเพลงตามชนจรงู ไปถึงบ้านเจ้าพระยาเทเวศร์ฯ

๕) ตามท้องที่ชดพบ ณ วัดมหาธาตุของตู้ไชยถนน พอหม่อมฉนอ่านก็ได้ตั้งเกศคำว่า "วิหาร" ในนั้น ต่อมาถ้าเป็นโบสถ์อย่างว่าในรายงาน ก็คงมาแปลงเป็นโบสถ์เมฆประจุตามของไว้นานแต่หรือตามของนั้นเดิมจะประจุไว้ในวิหารแห่งอื่น ย้ายเข้ามาประจุไว้ในโบสถ์คือภายหลังต้องที่ยังจะคงพิจารณาว่าถูกต้องตามข้อไป วัดมหาธาตุเมืองตู้ไชยถนน หม่อมฉนจำได้มั่นคงแต่ว่ามูพระมหาธาตุอยู่กลาง แต่พระมหาธาตุนั้นกรมรอยแก่ไซหลายครั้ง ทางหน้าพระมหาธาตุทางด้านตะวันออก มีพระวิหารหลวงใหญ่โต เคยตั้งพระศรีรัตนมุนี ในวิหารหลวงนั้นยังมีรอยหรือเกศาคัน ๑ กับรอยฝ่ามือ พงเป็น ของ เมฆ ฆะดต พระศรีรัตนมุนี มาในรัชกาลที่ ๑ หม่อมฉนเคยให้ชดคุยชดกับพระศรีรัตนมุนี เป็นฐานเคยสูงจากพื้นโบสถ์ตึก ๒ คือกแต่มีฐานชุกชีสำหรับตั้งพระพุทธรูปอื่น ๆ ต่อออกไปเกือบถึงครึ่งวิหาร นอกจากวิหารหลวงในบริเวณวัดมหาธาตุพระเจดีย์วิหารทิศ พงอกมากมาย แคนกไม่ได้เคยเห็นโบสถ์ ถ้ามีก็เห็นจะสร้างเมือภายหลังพระมหาธรรมราชาพระยาตีไทยทรงผนวช เพราะในจารึกมีว่าทรงบรรพชาใน พระราชมนเทียร แล้วเสด็จไปอุปถัมภ์ทวดปามะม่วง ถ้ามีโบสถ์ในมหาธาตุในเวदानันน่าจะทรงอุปถัมภ์ทวดมหาธาตุอนอยู่ในพระราชวัง เหมือนอย่างวัดพระแก้วในกรุงเทพฯ ที่เรียกว่าพระอัยสุราษฎร์นั้น น่าจะหมายความวา ๑๘ คือก ด้วยเข้าใจว่าพระพุทธรูปเจ้าตั้งชานคนนครกบว่า "พระเทพพระองค์" หม่อมฉนเข้าใจว่าพระศรีรัตนมุนีก็หา

ขนาดที่เข้าใจว่าพระองค์พระพุทธรูปเจ้า แต่เรียกเฉพาะที่ว่าเป็นพระย็นว่าพระ
 ธิษฐานารัต ๓ ตรีร่างครึ่งดูโขทัยมอยู่ ๒ องค์ ๓ เป็นพระกษัตริย์ ที่ในจารึก
 ของพ่อขุนรามคำแหงเรียกว่า “พระธิษฐานารัตกษัตริย์” อยู่บนไหล่ขวาที่
 อธิษฐานเมืองสุโขทัย อีกองค์ ๑ เป็นพระหัตถ์ เดิมอยู่ที่วัดวิหารทอง
 ถิ่น เมืองพิษณุโลก เชิญลงมาไว้ที่วัดสระเกศ ในจารึกภาษาเขมรของ
 พระยาดไทยแปลเป็นภาษาไทยว่า ทรงสร้างพระพุทธรูปองค์ ๓ ห่มอม
 ฉนวนกว่าจะเป็นพระศรีธำมณมุนีนั้นเอง หมายความว่าพุทธรูปองค์พระพุทธรูปเจ้า
 ที่อ้างในตำนานของพระมหาเถรฯพามณัตรีร่างพระธิษฐานารัตนั้น จะเป็นพระ
 ย็นหรือพระนาง และตรีร่างไว้ที่ไหน ยังน่าสงสัยอยู่

๖) พระมหาพนคร (ทพย) เป็นบิดาเจ้าชำนานญทวด้าว (กถัน)
 กถันเป็นบิดาหม่อมน้อยผู้มารดาของชายคี่ๆ ฐิธาเป็นเหตุพระมหาพนคร
 ทพยหรือไม และโคเคยชำนเรืองระเด็นตนโคหรือไม หม่อมฉินตั้งตั้งอยู่
 ทรงดงภามเชอคุกโค

คิดต่อไปเห็นชอบกตอย่าง ๑ ทัมบางคนขอเลี้ยงปรากฏ อยู่ชำนาน
 เพราะแดงหนึ่งดือเรื่องเคยว คนเช่นนหนักโค ๓ คน คือพระมหาพนคร
 ทพยแดงเรื่องระเด็นตนโคคน ๑ หม่อมราโชทัยแดงเรื่องนรศักดิ์อนคอน
 คน ๑ คุณสุวรรณแดงเรื่องพระมหาดเถโคคน ๑ ถ้าไม่ได้แดงหนึ่งดือ
 เรื่องเหตฉนวนโค ขอเลี้ยงกเห็นจะดยับไปเสียฉนวนแดง หม่อมฉินเคยดวจ
 ดุอาสมชอทง ๓ คนน จะได้แดงหนึ่งดือเรื่องอะไรโคอกบาง หนึ่งดือ
 หม่อมราโชทัยแดงปรากฏแต่เรื่องระยะ ทางกับนรศักดิ์ อนคอนเทานน เรื่อง
 อนทามไม หนึ่งดือคุณสุวรรณแดงมเพดงยาอบท ๑ แดงเมออยงอชุกบ
 กรมหมนอปรัศดาเทพเวดากอนเป็นบ่า ฉำนอนอชุกจพังอยู่แล้ว แดก

ห้ามมิ ย่อมใช้ศัพท์ภาษาไทยที่พูดกันเป็นคำสามัญ ฉันทน ฉันทอน
ควของฉน และหมอนของฉน แม่พระเจ้าแผ่นดินก็ควรตั้งนาม

๖. คำราชาศัพท์ที่เป็นภาษาเขมรเช่น "ขง เชนย" พวกเขมรเม
มาพูดในเมืองไทยเขาก็ใช้สำหรับคนสามัญ ไม่ได้เรียกว่า ขง เชนย คว
และหมอนของเจ้า

คำมุตเป็น ๒ ภาษาต่างกัน คือ ภาษาไทยภาษา ๓ ภาษาราชา
ศัพท์ อันเป็นคำเขามาจากภาษาเขมรกับภาษามคธและสันสกฤตโดยมาก
ภาษา ๓ ดักษณะที่ไทยใช้ราชาศัพท์เป็นคำพูด เช่น ใช้เรียกตราหรือจด
ฉนเป็นของเจ้า หรือว่าโดยยอราชาศัพท์เป็นคำเป็นบริวารชน ใช้สำหรับ
ผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ หรือถ้าว่าอีกอย่าง ๓ คำเป็นเอาภาษาของคนจำพวก
อื่นที่ใช้สำหรับไทยมาเป็นเจ้านายผู้ปกครองของฉน มีคำจะดังเกิดในคำ
จารึกฉนเหล่านี้เห็นได้ว่าราชาศัพท์ ใช้ในกรุงศรีอยุธยาดีกว่า
ที่ฉน ยังเห็นฉนไปยัง ฉนอยตงเป็นลำดับ

ห่มฉนฉนอยากฉนฉนฐานฉนฉน ของราชา ศัพท์จะเกิด ด้วยเมื่อเขมร
ปกครองเมืองฉนไว้ ในอาณาเขตเมืองฉนไว้ พดเมืองมีหลายชาติ คำพูด
เป็นหลายภาษาประปรกกัน ทั้งเขมร ไทย และฉนว่า ไทยพดเมืองอยู่ทาง
พุดภาษาไทยมีคำภาษาอื่นปนมากกว่าภาษาไทยพุดทางเมืองเหนือ หรือ
จะเปรียบให้เห็นเกิด ๆ เช่นภาษาไทยพุด กนทางเมือง อุดกน พุดกน ใน
กรุงเทพฯ ในเวदानกนของเดียวกัน ครนรวนเมืองเหนือกับเมือง โดยอยู่ใน
ปกครองของกรุงศรีอยุธยา เจ้านายที่เคยอยู่เมืองเหนือกับแต่เดิมเด็จพระ
บรมราชาธิราชตามพระยงเป็นฉน ได้ ๒ ครั้ง ครน ร้อยรยาและคเมือง
เขมรได้ ได้เขมรพดกนเคยปกครองเมืองเขมร เขามาเพิ่มเติม ระเบียบ

ราชาศัพท์จึงเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่รัชกาล สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นต้น
 แต่เจ้านายเคยคร่ำครวญแต่ก่อนอย่างไรก็คร่ำครวญอย่างนั้น ใ้ราชาศัพท์แต่
 กับพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านายที่ทรงศักดิ์ศักดิ์กษัตริย์หรือเสมอกัน นานาด้วย
 กำนันของราชาศัพท์ ถ้าจากต่อไปถึงความประสงค์ ใ้ราชาศัพท์คือชอบ
 กต ถึงเกิดตามคำที่เอาคำภาษามคธและสันสกฤตมาใช้ เช่นว่า พระเศียร
 พระโขนง พระหัตถ์ พระบาท เป็นต้น ดูประสงค์จะแสดงว่าเป็นของผู้
 สูงศักดิ์กษัตริย์ ใ้เจ้าเทวชน แต่ที่เอาคำสามัญในภาษาเขมรมาใช้ เช่น
 พระขนง พระเขนย และพระชนของแผ่นดิน ดูเป็นแต่จะเรียกให้บริวารที่
 เป็นเขมรเข้าใจ ใ้ใ้เพราะถือว่าภาษาเขมรสูงศักดิ์กว่าภาษาไทย ชน
 ใ้เห็นความเมื่อแรกตั้งราชาศัพท์ภาษาที่ ใ้กันในพระนครหรืออยุธยาอย่างต่ำอัน
 เดอกเอาศัพท์ที่เข้าใจกันมาลงไว้ และราชาศัพท์ในชั้นแรกจะไม่มากนัก
 มากนัก ค่อยภายหลังจึงคิดเพิ่มเติมขึ้น ด้วยเกิดคิดเห็นว่าเป็นคำควร
 จะผิดกับของไพร่ให้หมด ใ้แต่เท่านั้นยังคิดใ้ราชาศัพท์ผิดกันในเจ้าต่าง
 ชน เช่นคำว่า ตาย ใ้ศัพท์ต่างถิ่นตามยศเป็นหลายอย่าง และคิดคำอย่าง
 ราชาศัพท์สำหรับมุขมนตรี ใ้เจ้าชนฮก เช่นขุนนางผู้ใหญ่ตายเรียกว่า
 ขัตติยกรรม ขุนนางผู้น้อยตายเรียกว่า อนิจกรรม เป็นต้น ถ้ารวมความที่
 ประสงค์จะแสดงว่าสูงศักดิ์ผิดกับผู้น้อยเทวชน.

23/01/2565

ควรมีควรแต่จะโปรด

๓๖

ตัวหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๗๔

กราบทูล ถ่มเศฎกรมพระยาตำราง ๆ ทราบฝ่าพระบาท

ข่าวลวงแล้ว

๑) เมื่อวันอังคาร เดือนกษยาน วันที่ ๒๓ ได้รับสายพระหัตถ์
 เสร็จถึงวันที่ ๒๕ กันยายน เข้าใจว่ามากับรถไฟซึ่งถึงกรุงเทพฯ ในวันที่
 ๒๐ มีประชิดหัวของท้ายของ คชทวงบั้งกับทางกรุงเทพฯ ๆ ๑๖
 ดันของความในสายพระหัตถ์นั้นต่อไปในเบื้องต่ำ หนังสือเสร็จถึงถวาย
 เขาจะทำอย่างไร จะถึงบั้งเมื่อไร แต่เขาจะนำไปถวายเมื่อไร ย่อมบัน
 คาทไม่ได้ ถัดแต่จะเป็นการระตอกแก่เขา เป็นแต่ว่าจะตั้งหนังสือถวาย
 ในวันพุธ ซึ่งรถไฟออกจากรุงเทพ ฯ ไปบั้งตามเคยเท่านั้น

สนองลายพระหัตถ์

๒) ครัดเจ้าเรื่องทวารฝรั่งเศฎกับบ้อมทกรุงธนนคเดิมที เกิด
 กระทบมือไม่ได้ทราบเรื่องมาก่อนเลยทำให้ได้ความวิตถว้างออกไปอีกมาก

๓) พระเจดีย์ ๕ องค์ทวดพระเชตุพนพนม เคยเคยนพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 พระจุตจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครัดเจ้าดังกระแฉ่พระราชดำรัสทุกกระท่อมของ
 เรา การสร้างพระเจดีย์นั้นเป็นเรื่อง "ได้คะแนน" อย่างสร้างพระชัยประ
 จำรัชกาลเป็นคน ๑ ทูตกระท่อมของเราศรัทห้าม ทรงพระราชดำริหา

เหตุสมควรตั้งตักตึกแยกถาวรแล้ว เพื่อไม่ให้ทำไต่กระเนนอีก การไต่กระเนน
ต่อไปจะลำบากมากจนทุกที เจ้านายเรายังเคยพูดกันมาแต่

๕) "ชาตรี" มาแต่ "ตึก" นนเคยทราบ แต่ออกจะผิดๆ ไป
แล้ว คำไรที่ความมาแต่คำไรหนักดชอบกต ต่างคำก้ชื่อ ต่างคำก้ตั้งด้วย
เช่นเรือ "ตองบก" ตรัสว่ามาแต่ "ตองโปก" นนเรือ หรือคำ "ทุมโอง"
เขาจากต่างวณคด้วยของ กต่างกันคด้วยกลอง นนกเรือ แคตวา "มูถ"
มาแต่ผอนคต หรือ "กระโถน" มาแต่กระถมนนออกจะเอื่อมๆ ที่จะเป็น
ด้วยใกล้หรือห่าง

๕) ตามตรัสเถาถึงใต้ทอดพระเนตรเห็นกวีเรียงงวทบบนงมแต่แขก
นน พอใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ในบางชอกก้เป็นเช่นนนเหมือนกน เห็นได้จ
แขกเขาเคยทำมาอย่างไรก้ทำไปตามเคย เราเห็นคงด้วยพระบาทกอดหนุน
มให้ตเตียงอนเป็นทวางเปล้าอยู่เป็นคณ ส่วนที่เขาดังนมเห็นเขาจะทาคด้วย
ใจเขาเองเป็นกวีคือบคณ ไม่ใช่เราบังคับ ขยเหล่านทำให้ภูมิใจว่าที่
ทวามทุดมากอนนนไม่ผิด

เรื่องพนช หนักไรเหมาะกบที่เห็นนนเขาเป็นเนนได้ ช้อมเป็นไปคด้วย
อากาศเป็นคณ ได้เที่ยวไปในประเทศชวาหลายเมือง ถึงเกิดจวเห็นต่าง
เมืองก้ใหญ่ ต่างเมืองก้เด็ก ที่ใหญ่ได้จะเห็นต่างพนช กนหรือม ไซนนไม่
ทราบ แคคคตวาเป็นคด้วยอากาศ เหมือนหงคตาคาย (หม่อมคี่วงษ์วร
จคณ) แก่แกตั้งเขจรคกรมเชอเทศมาให้ ที่ส่วนบ้านบางกคกนคณคทาคหัว
แมมือ แคคคตวณเมืองเชยงใหม่นนได้ทาลูกพลบคณ งวที่บ้านเจ้าพระยา
เทเวศร์ ๆ เกลาคกระหม่อมก้ได้เห็น พอเห็นกรุดวงจฝรังไม้คองบอก เพราะ

ผอมผัดขมพูอย่างผอมฝรั่ง เห็นม่นอนหอบไม่ยืนไม่กินตามปรกติ เห็น
 ได้วมนผัดอากาศทร้อนไม่ไหว ออกน้อยถึโดยนว่าคาย จึงนทรบว่า
 เอมเปเรออดดีเตรียถวาย เมืองฝรั่งนเขาอาจรเดยงดีควเมืองรอนได
 ดยทำหองบคเตยไม่ให้อากาศเย็นเขาไปไดเทานน เปรียบอย่างเราพูดว่า
 “พายเรือตามน้ำ” แมกระหนพุดถยงข้างกจะเจยงไดแคตถงถ้ามค
 ถาจะเจยงกนคถ เวตงแตวกไม่ไหว ท่างบ้านเราแมจะทาหตเจยงดีควเมือง
 หนาวกจะคองทาทรงกนขาม คือทาหองเย็น คองเขานาแรงได้ เป็น
 “พายเรือทวนน้ำ” ยากกว่าเขามากมาย

๖) พระนามอย่างจีนของพระเจ้าแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ได้
 บอกรไปให้ทอดมุดเขาคันแคว

๗) นกคองพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเจยงดีห “เป็นเป็น” กนกไม่ไดคทจะ
 เห็นรูปภาพตำน้ำรูปเขียนเก่า จะเป็นพระเจ้าแผ่นดินประเทศใดกนกไม่เจ

๘) พระพุทธรูปซึ่งครีต่าเป็นแบบศิวชัยน ทาเทียบกับหนา
 พระโพธิสัตว์ ซึ่งเราไดมากเป็นคนระอย่าง แต่ห็นพระพุทธรูปเขาอาจท่า
 ไปคนระอย่างก็ได นกคองทเมองชวากจ่าไม่ได อย่างไรค ในการทจะท
 “กุด” พระองคชนนยากไม่ไรนอย ท่างศิวชยเป็นหิมผาไม่มถบทงน
 ทหิมผาถบเขาใจว่าเป็นพระพุทธรูปทฝรั่งเขาทา ถาเป็นทางอินเดยเท
 แดงหิมผาไม่มถบทงน เขาใจว่าเขอพระพุทธรูปอย่างเกมาชองคำถมา
 ชินมาแก แต่เขาใจว่าพระนาคปรกน เขาคองใจจะท “พุทราวดาร” ไม่
 ไรตคตมหาสถานรมไม่จก อินพระปางของเรานนเขาห็นถบขุมถมโพธิ
 เขานาบแคทวเดยว ตางปางไม่เห็นดวยกม อินพระนาคษรกนนไดเจรดังเกด
 ทางอินเดยไม่เคยพบ พบแคทงแถบโกตขานเรา ทจะคคทาถนชนทางแถบ

เราเห็นองค์พระพุทธเจ้าพระพุทธรูปทางอินเดียห่มผ้าไหมก็ดบนั้น ก็ออกจะมาติดกับพระโตกนาค นนคองข้างหน้าจรมกตบ แต่เป็นกตบเด่น ๆ เห็นได้ว่าถ่ายแบบพระพุทธรูปอย่างจรมกตบมาทำเศียน เพราะท่วงออยู่ ไม่ใช่แบบเดิมมาแดงจะเป็นของเดิมหรือบ้นช่อมกไม่ทราบ รูไม่ใดเพราะทองบัตอยู่ เชนพระบาทกเป็นของช่อม ทองดกออกอจเห็นว่าเป็นปูน

๘) ประวัติทชวาซึ่งเขียนถวายมาครวก่อน เขียนชอมบท ๒ เป็น "เวโย" นนคตพมพผล ทลกเป็น "เอเอ" เกตจักรหม่อมได้อานครวจกจำไม่ได้ คอคุณนคบบจเห็น แต่เป็นภาษาอาหรับ และไม่มีช่ออะไรที่เราจะจำ เป็นแต่กรามทอให้ทรงทราบไว้เท่านั้น

เรื่องศักราช ประเทศที่เขาไปประเทศฝรั่ง เขาใช้คริสต์ศักราชโดยประชาชนโดยมากไม่ใช้ถือศาสนาคริสต์ตงกนถม ว่าใช้เพื่อสะดวก ขนทแม่ฝรั่งเขงตางพวกก็ไม่อยู่ชช คิดเบียดยนประวัติทใหม่ เขาบหนึ่งเป็น ๑๓ เดือน เดือนหนึ่งเป็น ๔ อาทศย เกนอยู่จนหนึ่งจิดเขาเป็นวนพช คุณทยกชนอย่างกวาคนเดือนวนไรคเป็นวนนคตอตบิ เกตจักรหม่อมมคัรชธาเห็นชอบดวยเขาเคมประคูน นกถงจนเกาชอย่างฝรั่งชอบกถ มี ๑๒ เดือนเหมือนกบเรา เคมชอ ๘ เดือน เป็นนาบช ๔ เดือน มีคตคนเคมเดือนที่ ๘ เป็นคนไป เดือนสุดท้ายเป็นนาบช ๑๐ ทเคมจะมี ๑๐ เดือนเป็นบหนึ่งตามทครัดว่าทางตางนาชอกชชบเป็นชอย่างหนึ่งเป็นนเคดอบแดง ไปเหมือนกันเขากบทางไทยอาหม ทำใหรรู้ดกในใจว่าเขาเกากว่าเรามาก

ทอว่าพระเจ้าปราสาททองดบศักราชนนเป็นให้ชอผด ทจรงไม่ได้บศักราชดบต่างหาก แต่บิททวงดบนทไม่ปราถทว่าต่อมาได้ชทไเหนเดยเห็นจะใช้แต่ในแผ่นดินน ฉนแผ่นดินเคดวักเกไปหาเกา การเบียดยนบน

เบียดหยาม ด้วยเป็นของใช้กันอยู่มากใน โลกนี้ อย่างเดียวกันทั้งนั้น

๓๐) “กระบวนเพชรพวง” ทราบว่าทำไฉนแผ่นดินพระนารายณ์ ได้ทราบนบนเป็นกระบวนข้าง เคยได้ให้พระยาอนมมานต์อับคชวังตฤกเครื่อง พระศาวารมาทหนึ่งแล้ว ในกระบวนนั้นไม่มี แล้วมาทราบทศวัดครึ่งน อีก ว่าที่เขยหน้าคพระแก้วนรกคือเอาออกจากกระบวนเพชรพวงนั่นเอง ถ้าเช่นนั้นกระบวนเพชรพวงก็มีทุกอย่าง ท่านเป็นคาราวครึ่งแผ่นดินพระ นารายณ์ จะขอฉบับเขาคูก็จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่ตัว นอกจากจะมี ดั่งด้อยอะไรอยู่

๓๑) ในการที่สามเด้า พระพนวดดีต่างทรง ทำบุญวัน วันเร็ว เข้ามานน ทรงตั้งนษฐานเหตุคุณนเห็นเป็นลูกแต่ดี และขอทศวัดด่อนให้ปัดอบใจ ควอนนมีราคามากเป็นความจริงดังนั้น

๓๒) เรื่อง เขา จะดับไฟมืด นั้นเป็น เรื่อง ขรรพมา ไม่มีอะไรจะ กราบทูต

บรรเลง

๓๓) ได้กราบทูลเรื่องตะครุฑหมด เรื่องนพพาให้กราบทูลเรื่อง บรรเลงนคอไป 23/01/2565

ที่ในประเทศชวาพบเขาม “ผี” กันบ่อยๆ แต่ไม่ใช่บ่อยช่าชอยู่ใน เมืองเดียว เขาย้ายไปทเมืองนบางเมืองนบาง เรากก็ทยอยย้ายที่ไปเหมื่อน กันจึงได้พบ “ผี” บ่อยๆ ดังที่พระองค์ทูลกระท่อมมชายเองก็ทรงนำเข่า เทยวโนน ดังทกถูกลของท่านนำ เขาเป็นนชายไม่ได้ “ผี” นั้นกจัดเป็นวาน

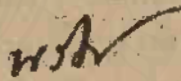

สารสันสมเด็จ

๓๕) กับใครรับถวายพระหัตถ์เจว็ดซึ่งดวงวันที่ ๒๑ กันยายน มีปะปิด
ต้องคาน จะกราวยทอดต้นของความในคราวหน้าตามเคย เพราะคราวนี้ไม่มี

ควรมีควรแต่จะไปรด

x x x

บ้านจินนามอน บึง

วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

ทูล สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

หม่อมฉันได้รับถวายพระหัตถ์เจว็ดซึ่งดวงวันที่ ๓๐ กันยายน ตามเคย
แต่ออกประหลาดใจถึงเกิดในตายพระหัตถ์เห็นว่า จดหมายเจว็ด ของหม่อม
ฉันทกลายไป ไปถึงพระหัตถ์ซาทว่าปฤคมาหทัยคราว หม่อมฉันจึงจด
หมายไปทูลไปรษณีย์ ในฉนวนของคารเดมอเป็นนิจ ถึงเกิดฉันทได้ทรงรับกเห็น
ได้ว่าเขาดังไปจากบึง ในคราวเมื่อดอนศักรเดมอ ท้าไปเข้าในเมืองไทย
มิใช่กัน แต่คิดดูก็ไม่กล้าเขียนใคร่แต่ให้ ไปถึงพระหัตถ์แต่กับเดวกัน

23/01/2565

สนองถวายพระหัตถ์

๑) ท้าคำว่า "มูต" มาแต่เมื่อนครี และคำว่า "กระโถน" มา
แต่กระถมนั้น เป็นคำแปลของกรรมพินนจรัสพรฯ เขียนดังดงพิมพ์ในหนังสือ

คือวชิรญาณวิเศษ แต่พอเห็นชากนถน ถึงต้นเค็จพระพุทธรเจ้าหดวงทน
ไม่ได้ ทรงแปรตั้งคำ ๑ ว่า “กระจาด” มาแต่ (คำฉนวน) กระจ่ายคตาด”
คิงน

ที่จริงการหว่านของคำต่าง ๆ ยากมิใช่เลย ต้องมีความซอกแซกจึง
แปรได้ เช่นแปรคำว่า “ชาตะ” และเรือ “ต้องบด” ต้องรู้ภาษาอังกฤษ
แะบางคำของรูโบราณก็คั่งแปรได้ เช่นแปรคำ “ทุมโอง” ถ้าแปร
แต่โดยเตกก็เป็นอย่างมุต แะกระโถน มีบางคำที่หม่อมฉนยังคิดไม่เห็น
มุตแปรไม่ออกจนบัดนี้ เช่นคำว่า “กิน” แะ “นอน” เหตุไฉนเมื่อ
ไซแก่พระจึงว่า “กิน” แะ “จำวัด” หมากพระกินเรียกว่า “เกดซ์”
แต่พอคิดเห็น ว่าเอาคำภาษาสมัครมาใช้อย่างขอไปที แต่พูดพระกินเรียกว่า
“เกด” นนก็ไม่รู้อามาแต่อะไรทีเดียว

๒) พระพุทธรูปทำถดบผาครองเป็นแบบเดิม ของชาวโยนกหรือสร้าง
พระพุทธรูป เมื่อชาวอินเคยแรกทำพระพุทธรูปยงเขยอย่างมาทำผาครอง
เป็นถดบ เรียกว่าพระพุทธรูปแบบ “อมรดก” มีควอย่างอยู่ในพิพช-
ภณทถถาน คือมาจิงทำแต่เป็นรอรอยพอให้เห็นว่าครองผา พระพุทธรูป
ตั้งกาทาทงมถดบแะมีแะรอยผาครอง ที่ไม่ทำถดบผาครองน่าจะเกิดแต่
ชยากทำรูปทรงของคพระพุทธรเจ้าให้งาม เห็นถดบผาครองถดจถดแะเด็ก
เดี่ย มิใช่เขาอย่างมาแะรูปคำถดบผาของพวกชนที่เข้าเปลื่อยกาย หม่อมฉน
เคยเห็นรูปชนโนอินเคย ถ้าทำเป็นรูปนั่งแะดูเหมือนพระพุทธรูปถดมาธิไม่มี
ผิด คือตั้งเกดจิงเห็นว่ามีถดบที่ไม่มรอยผาพาด กับทำเป็นรูปคถดชฉนม
เป็ยกป็นไปนชนมาที่ตรงชฉนาโถมหนอยหนึ่ง รูปชนที่เข้าเป็นพระชนหม่อม
ฉนเคยเห็นแต่ในรูปภาพพิมพ์ไว้ในถ่มุต บางองค์ก็ทำรูปนมีถให้แะเห็น

บางองค์ก็แก่งทำเอาดระดาเลยบังมให้เห็นมิด นอกจากนั้นเขาแบบพระพุทธรูปไปทำทุกอย่าง เพราะรูปปั้นเป็นของเก๊คชนภายหลังพระพุทธรูป

๓) ความคิดทำประติมากรรม ก็อยู่ในพระกำหนดอันใดให้ร่วมกันได้ทั้งโคจรของดวง เดือน ดาววัน และฤกษ์ดวง เป็นแต่พอหาได้ก็ได้อีกเขาไปยังไม่เต็มตามทประสงค์ จึงมีโหราจารย์ต่าง ๆ คิดแก้ไขมาโดยลำดับดังเช่นประติมากรรมด้วยก็ผิดวิธี เดิมใช้อย่างกริชก็คนแถวไปบอกหนึ่งชื่อเกรกอร์ แกวนเคตอนกัน ๓๔ วัน เดือนฝรั่งก็งใช้ประติมากรรมต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือความขมขื่นน้อยที่จะให้มนุษย์ซึ่งใช้ประติมากรรมอย่างหนึ่งจนคนเคยมาชานานแล้วเปลี่ยนไปใช้เป็นอย่างอื่น พงเห็นโคแม่ใหม่ของเรา เดิมใช้ประติมากรรมทางจีนทศคติ เมื่อมาเปลี่ยนใช้ประติมากรรมทางกริชคติในรัชกาลที่ ๕ ก็ลำบากมิใช่เงิน ยกตัวอย่างดังจนยุโรปตั้งของพระภิกษุของใช้ทางทศคติตามพระบาท พวกพดเมืองมาใช้กริชคติจะรุนแรงพงเทศน์ห้ามบุญญาภรณ์จะปล่อยกล่าวไปโยงคนอื่น แม้ควหม่อมฉันเองก็ได้รับความลำบากในการแต่งหนังสืออยู่เสมอ ด้วยในหนังสือจดหมายเหตู่เก่าใช้จตุรคติ หนังสือแต่งใหม่ใช้กริชคติ ต้องคิดหัดหัดอันได้ยวดลำบากก็อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นประติมากรรมอย่างทศคติใหม่จะให้เป็นที่ ๓๓ เดือนนั้น ความมนุษย์จะรับใช้เห็นจะยาวนาน

๔) ทพระเจ้าปราสาททองทำพิธีอโหสิกรรมแก่พระบรมศพราชชนนี ผู้แต่งหนังสือพระราชพงศาวดารไปถือเอาพดความเป็นสำคัญ ขอบสำคัญที่จริงนั้นพระเจ้าปราสาททองได้ประเทศกัมพูชา จึงเขาเห็นคนเขมดมพระเกษรคเป็นพระเจ้าราชาธิราช คือเดือนจาก King เป็น Emperor ด้วยทำพิธีอโหสิกรรมแก่ ก้าวเปลี่ยนบทเรียก—ตบศักราช—เป็นแต่อยู่ปลถรณ์ ใน

พรหม กิดดูในเวदानเห็นวาทพระเจ้าปราสาททองดงชอบเดี่ยวใหม่ทง ๓๒
 บให้ไซแทนชอบชวด ๓๒ ๑ อย่างเต็มก่นาจะระดงกกว่า เพราะทให้
 เตอนบักนชนมาเป็นต้นฤทธิศกน ทาให้จดหมายเหตุเก่ายงหมด พวกท
 ไม้ได้อยู่ในบงคบ เช่นพม่ากไมยอมไซตามอยู่เอง ถึงพวกทอยู่ในบงคบ
 เช่นไทยกไซเพียงชว พระชนมายุของพระเจ้าปราสาททอง แลวคตองเจกอยู่
 เอง คักราชแปดกอย่าง ๓ ทไซในกฎหมายหม่อมฉนเคยคนทามูก
 ไม้ได้ พระยาโหวว ๑ บอคแต่ว่าเรียศคักราชจุตามฉน ชักหาเหตุค่อไปก
 ไม้ได้คความ ดังเกศในบทกฎหมายเห็นไซคักราชฉนในบานแพนกฎหมาย
 ของพระเจ้าทรงธรรมกัม พระเจ้าปราสาททองกัม และพระเจ้าบรมโกศก
 ๓ เห็นได้วามไซของฉนหรือเริ่มไซเมื่อพระเจ้าปราสาททองดบคักราช

๕) แล่ทชวานหม่อมฉนคได้เคยเห็นทเมองบงคตง และคได้เคยเห็น
 ทงศครหมตและคนกตงป้ดเป็น ๑ นอกจากนคได้เห็นอกบางอย่าง อย่าง
 ๓ คคือพวกคนเคย (ไม้ไซค้อม) เขาเอามรจากเกาะอนโตอินหนึ่ง มินตั้ง
 เพียงตีกเทาคอกอายุ ๓๐ ชวบ เขาให้มนเตนเตนราชยบชกพนตั้งเต็มชคาคน
 ยนค อกอย่าง ๓ ฝรั่งคตคน ฝรั่งคนนชแชนซาของมนจะเอาไปทางไทน คค
 งคอย่างไรคได้หมด แต่ทหม่อมฉนชอบมากกว่อย่างอนน ทชาทานนท
 เกาะชวอย่างบ้นนใน คคใหญ่ทอยูกตง มีทางรถไฟ ทางเรือและทงหุ่น
 รถไฟหุ่นเรือให้เห็นเตนควมทเป็นจริงอยคตคคเกาะชวานาคูนค ตูกหญิง
 เหลคของหม่อมฉนคเป็น อย่างคูน คคทิมก ต้าระวง ชอนชวาย คคในรานชว
 เครื่องเพชรพดอยคตง ๑ มากกว่แห่งอิน

การมีแล่ในชวาคูเหมือนชามถาหนดเนนออน มีในเมองใหญ่บ้ดระ

ครั้ง ๓ เมืองน้อยก็มี ๒ ปี ๓ ปีครั้ง ๓ มีทให้พวกทำของชายหรือทำ
 อะไรให้คนดูทั้งที่อยู่ต่าง ถิ่นแะ ในทอง ตกไปรวม กนหา ประโยชน์ ที่แผ่น
 แปลความของชายแต่ละชายปีละครั้งเสมอ เป็นการอดทนหัดถกรรมทว
 ทงเกาะชวา แะพดเมืองของเขามาก อาจจะมีคนเดินกันด้วยเงิน ซ้อหรือ
 ด้ยค่าตาตคนตะเล็กตะน้อย ก็พอให้อดนไฟได้เต็มทุกปีไม่จืด

ทูลข่าวทางป็นัง

๖) เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ตรงกับเดือน ๑๓ ขึ้น ๑๓ ค่ำ คนขบริด
 เขาพาหม่อมฉันไปเที่ยวทางถมนถ้าย ๓ ซังตกแถวทง ๒ ขางมีร้านขายจีน
 ็อบมาก วนหนเห็นตามร้านขายจีนอบปากนแแดงประทบแะแแดงเครื่องประ
 คับ บางร้านมีเครื่องกำระทำเป็น โคมรูปปลาตามคันต่าหรับถือแะตั้งอื่น ๆ
 พวกจีนกำลังเขาออกตามร้านเหต่านนเกดอนกตม เขาว่าเป็นวัน “ตำรท
 ชนมเบ็ย” ของจีน หม่อมฉันจับเอาททำโคมรูปปลาเป็นนมค นักขนว่า
 ดอยกระทงเดือน ๑๓ ของเวา จะมาแะจีนเสียคอกกระม้ง เพราะในกฎ
 มนเทียบบาดว เดือน ๑๓ ทำพิธีอาตย์ช แขงเรือพระทง พระเจ้าแผ่นดิน
 กับพระมห้ตั้งเสงทวย เดือน ๑๒ มีพระตขุด ดอยโคม ตั้งนา ๓ อย่าง
 พชตขุดคเหมือนจะตั้งบูมาจน ทดกระหม่อม ของเวา จึงทง ประดิษฐ์พชชก
 โคมชยชนแทน พชชดอยโคมนตรงกับดอยกระทง ผ้งทโคเห็นทามอกรง
 กรุงศรีอยุธยาได้พระรณนาไว้ให้เขาใจคด้วยว่า มีทงดอยกระทงแะจุดคอก
 ไม่ไฟ พชตั้งน่านนงทอายุทเมองเขมร จนในสมัยพระเจ้าศรีสัตตัต เขา
 เถ่าทำเมือเกิดนมาป็นเวมตด พระเจ้าแผ่นดินตั้งจุดงประทบที่แพหนาง

มีตายเชือกขงจากแพออกไปถึงเรือทอดอยู่ตรงหน้าแพดำ ๓ ต้มเม็ดวาง
 ก้นน้ำดู พระเจ้าแผ่นดินตรัสถามไมทราบคุณของน้ำท่าถมให้ท่านได้จน
 คดอดฤดู แดงทรงศคเชือกเหมือนหนึ่งวาบดอยให้น้ำกลับไป ตอนนม
 การแขงเรือกนต้นกต้นาน เห็นได้ว่าการดอยกระตงเป็นพะเคอน ๓๒ ทมา
 ดยในเดือน ๓๑ อีกครั้ง ๓ คองเกิดชนกหง คอเขาอยางดอยกระตง
 เดือน ๓๒ มาทำ แดงทำอย่างเหียว ๆ ไมครกครนถงท่ากระตงใหญ่เช่น
 เดือน ๓๒ จึงนกว่ามุดนาคะมาจากทอน ขอให้ทรงพิจารณาตุลิด

๖) เทศกาลออกพรรษาปีน พระทองดุกซึ่งอยู่รักษาภูต้อนพระ
 ศำตนาทวดศรีสว่างอารมณ์แทนพระมหาภูซงค เรอจุดใหม่การพรเมอวนท
 ๕ กตางเดือน เวลา ๓๘.๐๐ น. นคตบปบุษประสมไหวพระศตมณค เวลา
 ๓๘.๓๐ น. เตินเทียน (เป็นของชาวปึงฮอบ) ๒๐.๐๐ น. พังเทศน์
 ๒๓.๐๐ น. ทำพิธีตั้งข พระศตมณคถววยพระราชกุศตแก่พระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แดงเป็นเสด็จการ

หม่อมฉันให้หาภคตาหารไปเลี้ยงพระเจตาแพด ถึงเวลายื่นหม่อม
 ฉันกับลูกพร้อมกันไปที่วัดศรีสว่างอารมณ์กอนเวลาประสมตั้งปบุษ บูชา
 พระรัตนคดีย และพระบรมรูปทุดกระหม่อม ซึ่งเรอจุดคงไวทเควองบูชา
 แห่ง ๑ ในโบสถ์ แดงกลับมา ขอถววยพระกุศตให้ท่านทรงอนไมทนาด้วย

เมื่อไปจุดเห็นพระทองดุกเรออยแคงคเคียว ออกค้ำพยามรักษา
 ๐172565
 ๖๓ เริบร้อยระชาตตั้งชำน และบำเพญกจวตกรในการรักษาพระศำตนามให้
 บกพรอง คองออกปากชม พังคำเรอพูดกนำถรรเวญ เธอว่าในระหว่าง
 เเวดามตั้งครามณ การคิดคอกกับคนะตั้งขระมยุคิในกรุงเทพฯ ไม่ระคอก
 เรออยูกเคเคียวกจะพยามรักษาการพระมหาภูซงคโตจคไวให้คงอยุชยา

สาส์นสมเด็จพระ

ให้เลื่อมทราวมไปจนถึงนครราชสีมา แต่ถึงเกิดศุภกฤตปุบุรุษที่บำรุงวัดเขาก็ยัง
เลื่อมได้แข็งแรงดี

๘) เรื่องทูตบรรณาการในคราวนั้น เห็นอยู่ข้างบกพร่อง จึงถวายนิทาน
โบราณคดี เรื่องคงโรงพยาบาล มาทรงอ่านเด่นอีกเรื่อง ๓.

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ที่ ๖๖ ทรงพระกรุณา

x x x

ตำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๔๘๔

กราบทูล สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ พราหมณ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต
พระบรมราชโอรสองค์โตของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ซึ่งตั้งวันที่ ๒๓ กันยายน ในบดิน

สนองลายพระหัตถ์

๑) เรื่องข้อนี้เป็นความจริงอย่างแท้จริง เช่นชื่อ "ดัดดา" เพียง
ต้องพยางค์เท่านั้น ยังคิดเรียกแต่ว่า "ดา" ตั้งจนที่เรียกว่า "คุณเถ" นั้น
ไม่ทราบคำ "อติชาเบท" ก็ไม่ทราบว่าฝรั่งเขาคิด นึกจำมาคิดกันเขา
ทางไทย แต่ "บัต" และ "หมัด" นั้นทราบ เพราะได้อ่านหนังสือแต่ละฟัง
พูดกันพบ

สำนวนสามคำ

คำ "ตา ยาย พ่อ แม่ ขาย อ" เดิมตกตงใจระยยกยค์ แต่
 ค้อมาตงคำกถด้วยเป็นหยาบขำไม คำ "นาย" ว่าตงกับ "นายกะ"
 นนไม่เชอ ทงเหอวาคำ นาง ทกะตงกับคำ นาย อนหมายควมว่าคหบค
 ทำให้เป็นตงตงคกน เหมือน "ตา ยาย" เป็นคณ ล้วนคำวาคำ "หม่อม"
 กหมายควมเป็นคหบคเหมือนกัน แต่ไซทงชายหญิงไมตงตงคกน ชวง
 ให้เหอวาคำ "หม่อม" เป็นคำใหม่ มีคำตอหือทวยชน เช่น "หม่อมเจ้า
 หม่อมราชวงค์ หม่อมหลวง หม่อมทาม" เป็นต้น คอออกจจะเป็นภษา
 ไมตงค หม่อมราชวงค์กับหม่อมหลวง ถ้าพคตามหุงตอทพบแตกอนนค
 เป็นอนเตยวกัน เพิงมาแยกเป็นตงตงชนกนไปในเมอไมชานค อนงคควา
 "เจ้า" กหมายตงเป็นมุดยตงคตมาแต่ฝปคกรองบ้านเมอ ทเรียกวาคำ "เจ้า"
 อย่างชนเช่น "เจ้ามิ" เป็นคณคเป็นแต่ค้าเป็รยบ ทางเมอองดาวเซากเรียก
 กนแต่วาคำเจนนเจนน ไมมีคำ "หม่อม" นำ คิดวาคำ "หม่อม" ทกะมา
 แต่ "กระหม่อม" ทงเจากนว่า "หม่อม" กมี คำ "ทงกระหม่อม" หรือ
 "ทงหม่อม" กมี คตอคตง "หม่อมฉน" ดวย แต่จะเตาไปกเป็นเรอองทริ
 ไมค้คเน คิงจะหยดเตยค้

คำ "ยายอ่วมอกโรย" นน ไมค้คทราบเตยวาคำ "อกโรย" เป็น
 ชอค้าบค คิดวาคำยายอ่วมนนอกม้นโรย ทางฝรังทเซาไซชอค้าบคเป็นชอคณ
 นนทราบออยบ่าง เช่นหตอคอะโร ฟอนอะโร เป็นต้น ล้วนแต่เป็นไปใน
 ทางชางคทงนน

23/01/2565

๒) เรอองค้าค้ที่เป็ตงนคควมหมาย ได้มีรารภกับพระยาอนมานอญ
 มัดมอ เพราะแกหมกนน้อยดวยออยค้า ตามทคตงอองค้า របង เป็น
 คณนน กมีไซจรมแต่ค้าออยเทานน ควคณชงเป็นฝูรบตงกมออยทนไท ไม
 นำจะผคไปค้คเตย แกกนเป็นวาคำ ฝูรบตง กมี คำ "หตวง" กเหมือนกัน

กลายเป็นว่าพระราชโอรสไป

เรื่องคำใหม่หรือชื่อยุมาก จะเดาถ้อยคำเก่า “กิน” ซึ่งครัดประ
ทานด้วยขังไป แต่ก่อนนั้นไซ้กินว่า “รบ” ดังได้ทรงทรมอบอยู่แล้ว ต่อมา
เปลี่ยน ไซ้ว่า “ทาน” ทูตกระหม่อมชายครัดทำนายเด้นว่าภายหลังหน้าไปคง
ใช้ “ประ” ฟังจนพดก แต่เดยอนเขาจะใช้อย่างไรกินไม่ทรงขบ ไม่ได้
เอาใจได้

๓) เป็นพระเดชพระคุณอย่างขัง ทศครัดบอกตำแหน่งคดอง “บาง
หุดวงอายเอียง” ให้ทราบ ตามที่ครัดบอกคเป็นวาศดองเด็ก แต่จำแต่
กอนหรือจาเป็นจาใหญ่กโต แต่ไม่ได้เห็นคดองนั้นหรือไม่ได้ถึงเดคมมาเดย
ที่แต่ก่อนจะเป็นถาเม่นาคอกโต

๔) หนังสือปฐมสมโพธิ เท่าที่เห็นก็เป็นหนังสือแปล ท่านจะแปล
มาแต่ไหนก็ไม่ว่าไร แต่เขาใจว่าเป็นหนังสือแต่งใหม่ ไม่ใช่พงศอรรถ-
กถาฎีกาทำ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ไม่
ทรงยกเอาเป็นหลักฐานแต่เดย ทรงค้นเอาใหม่ในพระบาตี ทรงพรรณนา
ไว้ในที่หลายแห่ง ครัดเรียกชื่อใหม่ว่า “พุทธประวัติ” พาให้สมเด็จพระ
พุทธโฆษาจารย์ท่านอื่นไป ถึงว่าใคร แต่งพุทธ ประวัติไว้ที่ไหนว่าอย่างไร
บ้าง เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๖ มีพระจันเขาไปแต่บึง ไปหาเจ้าพระยาธรรมมา-
ชิกรณ เขาคุมเอาพุทธประวัติคดพิมพ์เป็นหนังสือฉบับ ให้ท่านฉบับหนังสือ
ท่านให้แก้เกตุกระหม่อม เพราะท่านเห็นอายุแก่ท่านก็ไม่มีประโยชน์
อะไร เกตุกระหม่อมได้มากก็เขาไปให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ท่านก็
ยินดีปรดา บอกว่าทรมอบจากกูจันคนหนึ่งเขาว่าหนังสือดี จะเขาไปให้เขา
แปล แต่ “เฟดัย” เขาบอกว่าเขาทำแต่ทางค้าขาย จะให้แปลคัมภีร์ทาง

คำฉันท์นันทนิตยบท เปิดไม่ออก

๕) เรื่องคำ " บข " พอได้ฟังกระแด้พระตำหนักก้องพระเจนน
 อักษร แต่ตายเสียแล้วกัณฑ์พูด ไม่ใช่ว่าผู้รักษาเงินจะแม่แต่พระเจนน
 เดียว แต่ดอบกับพระเจนนเป็นนกร้าง จะไปดอบกับคนอนนหยาก
 ดกษณะรักษาเงินของเกล้ากระหม่อมกม แต่ได้มากใครอะไรไม่ได้ เพราะ
 เขาเวียงทางภาษาคำห้วง ภาษาเงินห้วงในบ้านเราไม่มีใครใช้ แม่เรา
 จะได้เสียงมากไม่ใช่คำห้วง จริงอยู่เขาเขียนภาษาต่าง ๆ ไว้ให้หมด แต่
 เขียนไว้ได้คำห้วงกัณฑ์เราจะคน อนงค์คุณหนึ่งดอบคนเป็นอย่างไรฝรั่งเขาก็
 คิดช่วย เขาบขดลงเดชะไว้ให้คน แต่แม่เราจะได้ดอบเขียนมากดอบยาก
 เพราะเดินโคตคิดคนเขียนเข้าดากต้องซัดเป็นซัดเดียวกพาให้ห้วง ดกถง
 เป็นเราจะได้เสียงหรือดอบหนึ่งดอบมากกรยาก อักประการหนึ่งนหน้าคณุกว่า
 หนักหมก แม่เราจะหาคำใดเอาไปประกอบกับคำอื่นก็ไม่เข้าใจ นนทาให้
 ไปหนักถง " พะหม " แม่แต่พวกจนซึ่งราคาอะไรดอบอยู่ดอบยงคองคิดกันคอบห
 คอบถน ทำให้รู้ดกว่าดกษณะวีไม่ดกคณูเทหาภาษา เดยดกษณะวีจนวนนถง
 ถามพระเจนนเอาดบายกกว่า

อนงค์ " บข " และ " ดัระตะ " นนทไม่เชอรูปที่ถรามพดมนาดอน
 ฉาเชอเป็นดางคำ ไม่เชอเป็นดางค่านนดอย แต่คำใดคอบวเชอและไมคอบว
 เชอ ดางทกไม่มหลดอะไร ดก " ดงกระจาย " กมโคตงแปดซอบคอบโคตโคต
 ไปดกถมถงขางน แต่เกล้ากระหม่อมไม่เห็นด้วยเดย แต่จะแปดว่ากระไร
 กถนบญญา กถนจระมพระทองพดขงเรียกถนว่า " พระดงกระจาย " เกย
 ขอบอยู่ทวถนนมมาคอบ พาให้เรียกชอบวไปตามพระทองพดขงน อนพระ
 นาม " ดงกถ " นนทเกิดชนคอบความถงถย คนพจนานถมภาษาตั้งดกถ

จึงพบอย่างใดก็กราบพูด จะถกหรือไม่ถกก็ไม่ทราบ แต่ฝ่าพระบาททรง
 เชื้อว่าถก ในเรื่องคำต่าง ๆ นั้นได้ปรึกษากับพระยาอนุमानอยู่บ่อย ๆ แก
 ว่าคำอะไรที่ไม่เข้าใจก็มักถูกกล่าวเข้าไปเขาให้เป็นคำถามเสียไป ทำให้หนัก
 ถึงกรมพิทยาตงกรณ เคยพูดว่าแม่จะพบคำว่า "ชาวคง" ก็คงไปเบียดู
 พจนานุกรมภาษามคธดังตฤต นนหมายข้อความว่าเป็นคนถิ่นภาษามคธ
 ดังตฤตอย่างเช่นพระตำราดี เป็นอย่างเดียวกันกับ "คงตั้งประตงเหือบัจ
 จย" แต่หนังสือจะเป็นต้นตออย่าง "อิน อิน"

๖) เรื่องคนไทยไปเรียนวิชาหมอฝรั่งมาช่วยคนไทยได้ เช่นที่เขา
 มาช่วยที่สถานหมูหุดานแม่จัววี่เป็นต้น ก็จริงอย่างที่ควร หมอไทยเก่าที่เขา
 ดังเกิดอะไรก็ ๆ ก็ไม่รู้ว่าเขาจะไม่รู้ แคว่เพียงว่าช่วยไม่ได้ จะเป็นอะไร
 ขยู่ภายในพินไม่รู

หญิงหญิงก็ชกตูกแต่จจนรุ่งวันที่ ๓ ตูตามู ถูกเป็นหญิง หญิง
 อี พาหมอไปช่วยเอวออก แม่โตไม่ได้บาย หญิงอไม่กตาปลก คือเข้า
 จงโตไป ไปชอกกันตามประเพณีโบราณ ทำให้คาทวาแม่ชอนนดังตั้งว่า
 จะหมายถึงคน ไม่ใช่ตั้งเคียดคอกกรรมัง หมอเขาก็เก่ง มีบญชาว่าคววจะ
 ออก แม่อยู่ไปอกตูกก็จะโตชอกชาก ในการที่จะให้ชอกก็ไมยากอะไร
 ขรกลเดี่ยวเท่านั้นจะชอก เพราะฉะนั้นเรื่องขรทไปคตขงชอใหม่ก็ชอก
 จริง ๆ แม่โตบอกถวรถคตกันไปเท่านั้น มีใช้จะกระแทกกระทนอะไรเมื่อไร

๗) เป็นพระเคศพระคุณเหลืออดน ที่ไปรคสนุญาคให้ไซของทวง
 วรคิตได้ทุกอย่าง แต่จะต้องการอะไรก็แต่เจ้าเป็น หนังสือพิมพ์ไทย
 ความทศรดีคโทษนหนักเนนความจริง ถึงกระนั้นเขาก็มีระเบียบอะไรอย่าง
 เขาใจว่าดีทำเรนนหนักเนนความคคชของฝรั่งเขาจค ดังแต่รงหนังสือพิมพ์

ไทยยังเป็นของฝรั่งอยู่ พวกเราเป็นแค่จำเขามว หากจะมีเปลี่ยนแปลงไป
บ้างก็เป็นแค่ปล่อยซึ่งหันเหไปตามการ แต่ใครจะบังคับอยู่ ฝ่ายพระบาทไม่
โปรดไม่ทรงเห็นได้ แต่จะให้ใครทุกคนทำตามพระดำริยอมไม่ได้ เป็นตัว
อย่างที่ว่า "ต่างคนต่างใจ"

๘) ขอลถวายอนุโมทนาในการที่ใดทรงทำบุญ ถวายพระ บาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าอันเป็นการกตเวทิต่ออย่างยง ถึงทศมากก็ขอเอาเครื่องดีถกการะ
ซึ่งถวายขมาจตุบาทพระรัตนตรัย นั้นเป็นประโยชน์อันดีของทางดีอย่างยง

๙) เรื่องปราสาทหัวหารสมเด็จพระเจ้าทำเป็นยอดปราสาทคน จระกราบทูล
เป็นทวารของโคกอกอย่างหนึ่ง คือตรงกลางซึ่งจระกราบทูลว่า เป็นหอพระมพ
ตั้งนั้น เห็นมีอุฐีหูกากปนเป็นกองพเนินเทินทกอยู่ตรงนั้นมาก ไม่ทราบ
ว่าอะไรจึงคยคูกเห็นเป็นเจ้ากอดัดคน และพบพระฐานพระแก้วในกองอุฐีนั้น
จึงทราบได้ว่าตรงนั้นเป็นหอพระ เหตุใดจึงมีอุฐีหูกากปนอยู่ตรงนั้นมาก
มาย ก็เห็นได้ว่าเดิมต้องเป็นยอดกอกคยยอดปราสาท ถ้าเป็นยอดไม้แล้วจะ
มีอุฐีหูกากปนอยู่มากมายไม่ได้ สัตว์พวกคยคูกทำขุมประคยหน้าคางเป็น
ยอดปราสาทคน ดูเหมือนจะได้เคยฟังอธิบายว่าแปลว่าอะไร แต่จำไม่ได้
จะต้องอาศัยเหตุอื่น ไดอนหนึ่งจึงเป็นคยนั้น ได้สังเกตได้ว่าปราสาทคยยอดเด็ก
นั้นเป็นของไทยทำด้วยหินงไป ปราสาทคยคยใหญ่หนักเขาอย่างปราสาทไม้
เขาเทวดสถานทางอินเดียหรือเกาะของจีนเขามสมเด็จพระ เป็นไปเสียทางวิราชางคย
พระนามพระเจ้าปราสาททองเกรงจะมาทางพม่า หมายความว่าพระเจ้า
แผ่นดิน

๓๐) เรือนกำมรดอนในภาคในแดนเกล้ากระหม่อมดิฉันได้เห็น ว่า
ทางประเทศสยามจะมออย่างบ้านเราหรือไม่ แต่ไปบ้างก็ไปอย่างหิวโหวั
ไม่ได้เห็นอะไรทว่า เมื่อได้ทราบตามพระดำรัสความเหมือนกันก็เป็นอันได้
ทราบความอย่างหนึ่งซึ่งตมใจมาก ที่รัฐบาตเขาห้ามไม่ให้ปลูกใหม่ โดย
ความประสงค์จะไม่ให้มอออกไปนเป็นความผอนผันตมมาก

ได้อ่านหนังสือพิมพ์ มีคนไปพูดในโรตารีคลับ เป็รียบเขาการลับ
กระดานทางเมืองชดว่าตรงกับตมที่ทางเมืองฝรั่งออกจรรตม อดาคคิดมาก

๓๑) การตมที่ทาบานให้ชาวประมงอยู่นน ถ้ามเหตุตมจรรตมทำ
ตมเหมือนหนังสือที่เคยไปเห็นที่หน้าเมืองตมคีโปรแต่ครั้งกระโน้น เขาตม
ทะเลชยที่ปลุกตม นนเขามเขาตม ๆ อยู่ริมทะเลหน้าเมือง ทำตมเขา
เขาตมทะเลตมเป็นถาวรตมจรรตม ถ้าตมไปเขาอะไรไกล ๆ มากตมก็ "บอช"
การตมที่ปลุกเรือนให้ชาวประมงเขาจะมีอะไรตมจรรตมทำอยู่ตมแล้ว หากไม่
ได้เห็นเท่านั้น

กรวบทูล

๓๒) เมื่อญได้ประตบเขมอถวญเขาเรียกพวกที่อยู่เมืองคองเกชญา
"ถวญ" ตมถวญคองเกชญาเป็น "ถวญถวญ" ตามที่ตมเคยทรงตมตมได้ตม
มาก่อนแล้ว

๓๓) กับคำว "แอจ" เขมเปตวว่าเทยวไป ไม่ได้หมายวถวญ
อย่างที่เราเขาใจกัน

รัชกาลที่ ๕ แต่แกงตัวพระเจ้านั้นจะจำกดขาดเคลื่อนไปเหมือนกัน พระนาม
 “แต่ยุด” นั้นเคยกันอยู่ ทางเกล้ากระหม่อมจำได้ว่ารัชกาลที่ ๑ แต่ข้าง
 พระเจ้านั้นรัชกาลที่ ๕ เกดเกล้ากระหม่อมออกจะตาเพราะงามว่าควรจะเป็น
 รัชกาลที่ ๕ ด้วยคำ “ยุด” ข้างจีนก็ตรงกับคำ “พุทธ” ข้างเรา พระเจ้า
 ยุดหรือรัชกาลที่ ๕ ทรงผนวชในพระพุทธศาสนา ตามผนวชออกมาภิเษก
 สมบัติรัชกาลที่ ๑ นั้นคำ “ยุด” เขาได้แต่พระนาม “พระพุทธยอดฟ้า” ซึ่ง
 เวदानั้นพระนามอย่างนั้นยังไม่เกิด คำของพระเจ้านั้นไม่ปรากฏพระนาม
 “แต่เจย” จึงเห็นว่าจะเป็นอย่างนั้นไปไม่ได้ นอกจากเป็นพระนามรัชกาลที่ ๕
 ที่ไม่ปรากฏก็เห็นจะเพราะไม่ใคร่พระราชดำริไปเมืองจีน จะเป็นแต่ชนน
 พระนามเตรียมกันไว้

๓๖) นักชนมาได้ ว่าพระพุทธรูปชุดพระเจ้าห้าพระองค์ทางชวา
 รูปกว้างหน้าตาเหมือนพระโพธิสัตว์ซึ่งว่า “ศรีวิชัย” พระนาคปรกทางชวา
 นั้นหน้าไม่เหมือนกับพระเจ้าห้าพระองค์ แต่ก็ได้พบเพียงองค์เดียวที่เมือง
 ยกยา ทางเมืองเซมรพระนาคปรกตกมาก มีหลายอย่างด้วย

ข่าวใหม่

๓๗) วันที่ ๒๙ กันยายน มีประกาศต้องทาง ๒๓/๐๑/๒๕๖๕
 จะกราบทูตต้นของความในคราวหน้า
 เช่นเคย เพราะคราวนี้ไม่มี

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

พรหม

บ้านชินนามอน ปันง

วันที่ ๓๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

ทูล ถ่อมเตจกรมพระนริศฯ

หม่อมฉันได้รบลายพระหัตถ์บรรดบังวันที่ ๗ ตุลาคมแต่จตามเคย

สนองลายพระหัตถ์

๑) หม่อมฉันตั้งเกิดคำต่าง ๆ ที่เอามาใช้นานาชื่อ คือเด็กถ้วน คำที่หมายความว่า "เด็ก" คือช่างฝ่ายตั้งกวาดฝุ่นมาไว้ที่ถนน ดังเช่นคำ "ยาย" "อ" ก็แต่งตั้งว่าเด็กกว่าชื่อน้อง "พ่อ แม่" ก็แต่งตั้งว่าเด็กกว่า ชื่อนัก "นาย นาง" ก็แต่งตั้งว่าเด็กกว่าชื่อนัก "เจ้า" ก็แต่งตั้งว่าเด็ก กว่าขุนบริวารชน "คุณ" ก็แต่งตั้งว่าเด็กด้วยเป็นผู้ให้ประโยชน์แก่ผู้อื่น "หม่อม" ก็แต่งตั้งว่าเป็นผู้ตั้งถ้วน ตั้งมาจะใช้เพื่อยกย่องบุคคลหรือ คำพวกนี้ด้วยเต็มคำหรือเช่นนั้น คือภายหลังจึงใช้กันแพร่หลายไปจนพบ เมื่อ จนถึงถอกกันว่าคำเหล่านี้บางคำเช่นยายอสำหรับเพมหน้าชื่อคนชน เดวทราวม แม่จนใจรัยหรือจะคำวากันก็เอาคำอ้ายอเพมเข้าข้างหน้าชื่อ แต่คำว่า "หม่อม" นั้นคงมาแต่ "กระหม่อม" หมายความว่า หัวเป็นคำ เกามาก เจ้าเมืองไทยใหญ่เช่นเมืองเชียงตุงเป็น "เจ้าฟ้า" ถ้าเป็นเมือง น้อย เช่นเมืองเชียงแวงเป็น "เจ้าหม่อม" ประหัดตักการใช้คำนำหน้า ชื่อแปรปรวนมาจากต้นมูล เช่นใช้คำว่า "คุณ" หม่อมฉันเคยเห็นว่าเคยพบ ใช้ กันแทนคำว่า "นาย" อยู่แทบทั่วไปแล้ว

ที่เรียกชื่อแต่เพียงคนเดียว หม่อมฉันยังนึกชื่อใดอีกเช่นเรียกพระเทว

พรหมาวัง “พระเท” เรียกพระยามานวราชเสวติว่า “พระยามาน” เดียงพอง
 กับพระยามาร คือไม่ไพเราะเลย แต่ก็ไม่ถกกัน นักเดิซอ ๓ พระดำรัสคร-
 พตชนธิ (ตมบุญ) เคยดำให้หม่อมฉนฟังว่า เมื่อหลุดกระหม่อมจะทรงตั้ง
 ตมเด็จพระสังฆราชสวัสดิราชประดิษฐ เมื่อยังเรียกกันว่าอาจารย์ดำ ให้เป็น
 พระราชาคณะ ทรงประดิษฐราชทินนามเขานามเดิมของท่านชนตนแถวคือ
 ตรีชื่อว่า พระดำตันติตถกนาม ๓ พระดำตันโธภณนาม ๓ โปรดให้พระ
 ตรีดำตครไปถามว่าท่านจะชอบนามไหน ท่านว่านาม ดำตันติตถกนั้นดังนัก
 ชอบรับพระราชทานเพียงนามดำตันโธภณก็ได้นามนั้น คนทงหูอาจเรียกกัน
 โดยย่อว่า “เจ้าคุณดำ” ได้ความเข้าที่ แต่มาถึงพระดำตันโธภณองค์
 หลังๆ เรียกว่าเจ้าคุณดำกตายไปเป็นย้ออย่างเดียวกับพระเทแตรพระยามาน
 แต่ประหตาดอยู่ทการเรียกชื่อย่อไม่เรียกแต่เพียงคเดียวไปทงนั้น เขาได้
 ๒ พยางค์ ๓ พยางค์ก็มีมาก เช่นชอหม่อมฉนเองก็เรียกว่า “ดำรง” ไม่
 เรียกแต่ว่า “ดำ” พระนามตมเด็จพระษาเทวดวงศก็เรียกว่า “เทวดวงศ”
 ไม่เรียกว่า กรมเท เหมือนอย่างพระเท ดังเกศคือไปถึงเรียกชอคนใน
 เรืองนครกรมชอตง ๓ พยางค์เช่น อนุวกรรณ ๔ พยางค์เช่น กระหมังกุหนิง
 ๕ พยางค์เช่น สวรรรณกนุยมมา ก็เรียกกันเต็มชอเต็มอ เอาอะไรเป็น
 เถนชเรียกชอยชอณาพิคองอย

๒) คำตคที่เกศชนใหม่ตคเกิดแต่ตม ๒ อย่าง คือเพื่อจะให้
 ไพเราะ หรือว่าอ้ออย่าง ๓ โดยไม่จำเป็น เช่นเป็ตชนคำ “กิน” ไป
 ค้าง ๆ อย่าง ๓ อ้ออย่าง ๓ เพราะไม่มีคำภาษาไทยจะใช้ให้ตรงกับศัพท์
 ภาษาฝรั่ง หรือว่าอ้ออย่างโดยจำเป็น เช่นเมือร่างประมจตกฎหมายเพ่ง
 ภาณินชัย จะต้องหาคำภาษาไทยให้ตรงกับ Inn และ Hotel ทุดกระหม่อม

ชายท่านหาคำว่า "โรมแรม" มาแปลเรียกกันก็ได้ แต่คำโฮเกิดหาคำแปล
 ไม่ได้ ต้องใช้ทับศัพท์เดิมว่า โฮเกิด ในประมวลกฎหมาย มาถึงสมัยหม่อม
 คำจำพวกหนึ่งแปลจากศัพท์ฝรั่งเกิดขึ้นมาก แต่ถึงเกิดคำที่เกิดขึ้นเป็น
 ภาษามครแทบทั้งหมด หรือว่าอีกอย่าง ๓ แปลศัพท์ภาษาของคนชาติ ๓ ไม่
 เป็นภาษาของคนอีกชาติ ๓ ซึ่งเรารู้มากกว่า มิใช่แปลเป็นภาษาไทย
 หม่อมฉันเห็นศัพท์ทอง ใหม่เมื่อใดของคนหาคำศัพท์ภาษาฝรั่งด้อยอยู่เสมอ แต่
 จำนวนเขาอีกคงขันไปเอง

๓) เรื่องแม่น้ำเจ้าพระยาในจังหวัดกรุงศรีอยุธยา ความรู้หม่อมฉัน
 เป็นรองพระยาโบราณฯ ๑ ดูเหมือนแก่เขียนอธิบายไว้ในหนังสือเรื่องใด
 เรื่องหนึ่งแล้ว คิดองบางหลวงชายเขยงหน เห็นใครเป็นคนของขุดจึงชวนขอ
 ว่า "บาง" หมายถึงว่าเป็นคลองคนอยู่ก่อน แม่น้ำน้อยแตกออกมาออก
 บางไพรทางตำบลตึกกุด แต่ทางนั้นเคยจนกคนจนจะคนอยู่แถว เพราะถ่าย
 ผนแปรมาไหลแรงทางคลองบ้านกุ่มมาออกที่ภูเขาทอง แพซึ่งซึ่งเคยต้อง
 ทางตึกกุดเคยจนกว่าต้องทางคลองบ้านกุ่มหน หม่อมฉันได้เคยเห็นตงแดง
 เป็นคลองแคบจนน้ำกุดกว้างออกไปเป็น ตำบลน้ำภายในเวลา ๓๐ ปีเท่านั้น
 ว่าโดยย่อแม่น้ำเจ้าพระยาในแขวงจังหวัดกรุงศรีอยุธยาเป็นอาจีนตัย ทูลไม่ถุก

๔) บรรดาหนังสือเรื่อง ประวัติ ของคำสัตว ผูก คำสันนาไม่ เลอกว่า
 คำสันนาใด ๆ ที่แต่งในคัมภีร์ ในคำสันนาตัวอนพรรณนาป้าฎีหารยเป็นสำคัญทั้ง
 ความที่เป็นเรื่องประวัติมีน้อยเหมือนกันทุกคำสันนา เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
 ก็คิดดูพอเห็นได้ เพราะในเวลานั้นค้วคำสัตวยังอยู่ต่างกษงม่น้อย แดระ
 ตัวกุดจนเป็นผู้ที่อยู่ไกล วิชาทั้งค้วทงชาติระกุดกับทงประวัติของคำสัตว
 เงินใจไม่ตองหาคำความรู้ในเรองนั้น เป็นแต่คอยฟังคำดังสอนและปฏิบัติตาม

กับช่วยสอนผู้อื่น ต่อเมื่อต้นตอคำสัตตมาแล้ว คนถือคำสัตตนาในชนหลังมาจึง
 ของถามถึงคำสัตตว่า "ท่านเป็นอย่างไร" ผู้ที่เคียดเห็นก็เดือกเอาคุณสมบัติ
 ของคำสัตตมาเล่า ว่าท่านคืออย่างนั้น ๆ เป็นบุรุษพิเศษผิดกับคนสามัญ
 ด้วยอย่างนั้น ๆ ยิงนานมาเมื่อคำสัตตนานถือกันแพร่ หาดายไป ถึงชน ต่าง ชาติ
 ต่างประเทศ คุณวิเศษของคำสัตตาทพรรัตนากองพิศดารชน จนถึงเกิน
 กว่าธรรมเนียมมนุษย์ เพราะเหตุนี้เองแต่ผู้ฟังเชื่อกันว่าคำสัตตเป็นบุรุษพิเศษผิด
 ตามสามัญมนุษย์ จึงเกิดเรื่องปาฏิหาริย์ต่าง ๆ หนังสือที่แต่งเมื่อเชื่อกันว่า—
 หาริย์กนอยมนคงแล้ว ก็ต้องแต่งไปตามความเชื่อกันในสมัยที่แต่งนั้น
 แต่ละเรื่องเชื่อกันมั่นคงโดยมากตั้งมาจนบัดนี้ เหมือนกันทุกคำสัตต ความคิด
 คนเรื่องประวัติแต่ที่อาจจะเป็นได้จริงเป็นของใหม่อย่างว่า เกิดขึ้นเมื่อฉนวน
 ขึ้น ความเชื่อปาฏิหาริย์มีตัวอย่างน่าพิศวงอยู่ในรัชกาลที่ ๕ เจ้า
 พระยาทิพากรวงศ์แต่งหนังสือ กิจจานุกิจ ก็ว่าตั้งใจจะแต่งตามความรู
 ้สมัยใหม่ ยังพยายามที่จะพิสูจน์ว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จชนไม่จำวัดตั้งอายุใน
 ราวตั้งตั้งจริง ๆ

เรื่องพุทธประวัติที่เอามาแต่งเป็นหนังสือเรื่องต่าง ๆ เช่นปฐมสมโพธิ
 เป็นต้น ก็เหมือนจะเก็บเอามาจากนิทานของชนต่างคนพระสูตรเป็นพื้น นัก
 ปราชญ์ฝรั่งเขาก็คนกันมาก มีพุทธประวัติที่ฝรั่งแต่งก็หลายเรื่อง ที่แต่งค
 ็น่าอ่านก็มี ฉบับภาษาจีนที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ได้มาถ้าเปิดออกก็
 เห็นจะพบแต่ปาฏิหาริย์เต็มไปทั้งนั้น

๕) ข้ออดีตกระจายนั้นชอบกลมาก วัดนั้นเป็นวัดโบราณสร้าง
 แต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ เป็นแต่ทรงปฏิ
 ตั้งขึ้นให้เป็นวัดคุณเลื้อ เพราะฉะนั้นชาวกรุงศรีอยุธยาเป็นผู้ให้ชื่อ เขา

คำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๗๔

กราบทูล สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๗ ทราบฝ่าพระบาท

จะกราบทูลถึงต้นของความในตายพระหัตถ์เดว ซึ่งตั้งวันที่ ๒๗ กันยายน

คือไป

สนองลายพระหัตถ์

๓) จะทรงแต่ง "เรื่องช้าง" เห็นจะยาก ด้วยเร็วไม่ได้หัดอะไร
ในทางวิชาช่างเดี่ยวย จะได้แก่แต่พบหนังสืออะไรซึ่งเขาพูดถึงวิชาช่าง
เท่านั้นจะเขามากไม่ได้

ในแผ่นดินพระนารายณ์เห็นจะเป็นคราวที่พยายามตัวใหม่ดาราราชนไว้
มาก เห็นได้จากดาราราชข่างและดาราราชพรพวง ซึ่งควรตั้งออกว่าเป็นครั้ง
แผ่นดินพระนารายณ์นั้นเป็นคน เคยได้เห็นสมุดเล่มหนึ่งในหอพิศพิศหลวง
แต่หนุ่ม ๆ เมื่อดวงของพิศพิศหลวงคงอยู่ใกล้ห้องเขย ในสมุดเล่มนั้น
"มาพระบิษ" จะเป็นดาราราชพรพวงนั้นหรือมิใช่ก็ไม่ทราบ ไม่ได้ตั้งเกิด
อะไรต่อไปจากนั้นออก น่าเจ็บใจอยู่มาก สมเด็จพระมหาจักรวงศ์ (อ้วน)
ท่านว่าเมื่อมีขายน้อยคนคงอยู่ในความประมาทจะว่าประมาทก็ไม่เชิง มัน
ไม่ต้องการรวบเดี่ยวเอง ๆ คือแก่เขาจึงอยากรู้เพราะเหตุหนึ่งเอง ฝ่ายเขาจึง
คิดตั้งโรงเรียนสอนผู้ใหญ่นั้น เขาใจว่ามิใช่สอนหนังสือเป็นอันมีความรู้
ซึ่งต้องการรวบ

๒) คุรุมีแขกนั้นเคยได้ยินอยู่ ว่ากรมหลวงประจักษ์เขาขอสาม
ถ้วยของแก่ดี และแก่กรวยทูลว่า "ตะตบคำรับ" (หมายถึงตีไฟ) แต่ไม่

ทราบว่าคุณพบครุฑมัจฉาทินและตั้งชอกนทโหน ครุฑตั้งแกเข้าไปด้อม
 มโหรีของทอดหม่อมปราชดำทกทำโหนภองครุฑก แกเคยเข้าไปด้อมมโหรี
 งดงาม เขาใจว่าคอกจากครุฑมัจฉาขึ้นมาเมื่อเกิดอาการหม่อมตองเป็น "นาง
 นอชาตอน" เรื่องนิทราชาคริต โนนททว่าเงินมโหรีกับ "อาบหะชัน"
 เกิดอาการหม่อมกิดชอกกบกรมหมื่นทวากร แดวกเงินค้อมมาด้วยใจรัก
 คนคริ ทอดครุฑหม่อมปราชดำททงทราบเข้ากครุฑตั้งให้ครุฑกมาด้อมเกิด
 อาการหม่อมคึดคอกเพลง "แปะ" (ตองช่น) แกครุฑกใจเพลงหนึ่ง แดเคียว
 นดมทางชองครุฑกเดี่ยหมัดแดว เมื่อคึดคอกกับคุณต้ววาคี (ทหารรามหาค
 เด็ก ลูกเจ้าพระยาศรีพพัฒน์) เขา แยกย่อยชกครุฑกกว่าเป็นคินม "เฮตค
 ทคคระ" แมตชอเขาบพาทยเควของโหน บพาทยจะกตบเดียงชอชองแก
 เดี่ยไม้คึด ควคิโยนแจต ๆ ชยเดี่ยอ แดตั้งแกเขาเป็นเพลงไม้คึด ชอนน
 กเป็นชองชองทบพาทยเควของโหนมहतยตั้งคองกน ชอมจะคองคองกตบชย
 เป็นชอรวมคว แดกกตบเดียงชอชองแกไม้คึด เทานนคิจควาเป็น "เฮตค
 ทคคระ" พอแกเอ โหนกเดี่ยใจว่าเราคิเป็นลูกคิษยครุฑก แดคความคึดชอง
 ครุฑกนนไม้คึดอะไรใจเดี่ย เพราะเกิดอาการหม่อมชง "แมว" เดี่ยท

พุดตงครุฑจะพุดชอนไปกิงตยพระหัตถคณบพทตวงแดวมา คิรตั้งคอง
 ฝรั่งชงเขาตอน "ทหารชองชยโรบ" เมอชวชกตต ๕ ไม้ทงททราบควาเขา
 ชอไรนน มานกคองเมอคองเขาเป็นทหวร เคยคิโยนเขาชอกชอ "ครุฑชง
 เดิง" "ครุฑชง" เดียงเป็นไม้โหนคินไทย แดจะเป็นคนททคคองแรกหรือมไซ
 กุไม้ททราบ หองชวาดนทจจะครุฑบอคไคบ่าง

๓) เพลง "ธรรเดรัญพระบารม" นน พระชวอนุฆานเขาใจควาคร
 ุฑไคคแตง คิวพระเจนนครียางคิพุด เกิดอาการหม่อมไมเชอ เขาใจควาแตง

แต่แตรคอด ขอนแห่จะจึงกราบทูลโดยประมาณว่าทหารทำเพลง "ธรรม-
เจริญพระบารมี" กันมาก่อนแตรคอดคงไม่เหมือนกัน ทศรถบอกอัครทูต
โกแตรแตรคอดให้ทหารเรือเป่าก่อน แตรพระยาพิชัยแตรให้ทหารบกเป่า
ทหตงนน เป็นอันได้รู้ราชการทำแตรคอดกวางซนอีก

เรื่องเพลง "ธรรมเจริญพระนารายณ์" ทศรถบอกว่าครุฑโกเป็นผู
แตร เขาออกจากเพลงในดมุดของดาตุมแบร์นิน ก็ไดคความรึมากจนไปอก
เกดจาละหม่อมกตั้งเดี่ยวแตรออกจากดมุดของดาตุมแบร์ แดยอนไป
ตรวจดตมุดคนนิกไปเตาคาเดี่ยวเช่นทกราบทูล เดยไม่ได้ตอบเนอเพลง เพลง
ซึ่งเรียกวา "ธรรมเจริญพระนารายณ์" นนแตกอนจาไดค แต่เดยอนนิก
ไม้ออกเดย

พุดถึงครุฑโกที่ประหตาด ครึงหนงเด็ดจไปประพาศูทะเล ไปทริง
เช่นพระนามไว้ทคดางดาชาารเกอะระโรกัถมเดี่ยวแตร โปรคให้เกดจาละหม่อม
จนไปดตกในควนรุงซน จะเด็ดจไปประพาศูทโทหนกถมเดี่ยวแตร ว่าเยนจะ
กตบมาอีก ทางห้องเตรียงเขากจคอาหารให้ แต่เป็นอาหารของไทย
ครุฑโกจะไปดวย ทแรกเกดจาละหม่อมกหนกกว่าแกเบนฝรั่ง จะไปเทยว
ดวยกนอย่างไร แต่มีใครบอกกถมแตรว่าไม่เป็นไรจึงเขาแกไปดวย นอก
จากที่แกได้ชวยดตกอกษรพระนามแตร เกยงเนอละมูงยาอาบแดงดงอาบ
นา แดงนงพบเพยบบแบบชาดออย่างไทยดวย นนแห่จะจึงรู้ว่าไม่เป็นไรจริง

๕) ฟังพระดำรัสได้ถึงม หริและตะครของเจ้าพระยานรรัตน ทำ
ให้ไดคความรึแจ่มแจ้งซนมาก ในการทมาคคตอกบปานเจ้าพระยาเทเวศร์
นน คงเป็นคดวยหากนไปหัดคย่างพระดำรัส ไม่ใช้ตะครเจ้าพระยาเทเวศร์ไป
ริาเพลงด้ามซน อนนงเพลงทเดนกนอยเดยอนนิกเดนกดายไปเช่นอะไรทุกอย่าง

ตามที่เดินกันอยู่คนเดียวชอบเดิน "เพลงเถา" คือในเพลง เดี่ยวท่า ดำขมน
 แดงกตั้งชน แดงกชนเดี่ยว แดทแทนนทาง โบราณเพลงชาอันเป็นเพลง
 ดองชน จะโตมคตเป็นชนเดยอนนหามิได มีคตคแต่เพลงเรื่ออย่างทีได้
 กราบทุสมมาแฉวนน

๕) ทศพระศรีธัญญาขุนในอิหารหอดวงวัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัยน
 ได้ฟังพระตำรับอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อไปถึงทหนักหาได้ใจไม่ ไปเอา
 ใจได้แต่กนงด้วยเห็นแต่กับฝากอด้วยคฤคนละอย่าง กับทงไม่ตคกนด้วย
 ทำใหรุดีก็อ่าเคิมทิวहारเป็นไปรง แล้วมาอยู่เป็นทบค่อภายหลัง ความ
 จรงทีในเมืองสุโขทัยน คงจรมทาเก่าทำใหม่หลายชน ถ้าใดตรวจจรง ๆ
 ก็จจะเห็นได้ ทีจะเอาอะไรเปรียบกับอะไรเทาทรู เช่นเอาความในหุดกคิตา
 อันมีปรากฏอยู่เปรียบกับดังที่แต่เห็น จจะรู้อะไรไม่ได้เลย เช่นว่าพระเจ้า
 ติไทยทรงบรรพชาในพระวราชมณฑเฑียร ทรงอุปถัมภ์ทวดคยาพระมวง วัดป่า
 มะม่วงอยู่ทไหนกไม่ทราบ แต่ดั่งมาคงอยู่นอกเมืองไกลจากกณคน อนนท
 เรียกว่า "โคกปราสาท" อันมีฐานก่ออิฐอยู่ทหนักว่าเป็นฐานปราสาท
 หมายศความว่าเป็นวงเก่า แต่หน้าตั้งด้อมมากทมีวัด "ตระพังเงิน" เข้าไปประ
 ชิตอยู่กับฐานปราสาท จจะคองเป็นวัดตระพังเงินนนธร้างใหม่ หรือฐาน
 อิฐนนไม่ไรฐานปราสาทอย่างทีเขาใจเท่านั้น จจะอาศัยชอกชาก เช่นท
 เรียกกนว่า "วัดใหม่" ทีไม่ไรใหม่เหมือนชอ เป็นวัดร้าง อะไร ๆ กฟง
 หายไปหมดแล้ว ยังเหลือแต่กนงทกชด้วยอิฐ เมืองสุโขทัยเห็นได้อ่าเป็น
 เมืองคอนเช่นโคราช จึงเคิมไปคด้วยสระ เช่น "ตระพังโพยศรี" เป็นคน
 "พระอิฐฐารดี" นนเห็นด้วยศความพระตำรับว่า นนงคเียนนคได้ ดุคแต่ให้ได้

จะกล่าวถึงพระมหาชาติเจ็ดสิบสองมหาชาติเมืองสุโขทัยนั้นแปลกมาก
 พระเจดีย์ฐานเป็นทรงแท่นแฉกฟ้าดำมชน และองค์เป็นรูปพุ่มน เทาหนัก
 ใต้โคนแปดขององค์ คือทิวตมมหาชาติเมืองสุโขทัยของคหิง ภิพเมือง
 “อุทอง” ซึ่งมาพระบาทสมเด็จพระนเรศวรออกกองทัพหนาน ข้าง
 ท้าอะรอยุ่แตกบ้าน ไม่ได้เห็นทเขาทำอะไรได้ทีไหน จะจึงว่าเง
 หาได้ไม่

ชื่อเมืองสุโขทัยจะเป็นภาษาคน ๆ คือ สุโข-ไทย ได้หรือไม่

๖) เมื่อวันใดที่รับสายพระหัตถ์ไว้ ชายดีก็เรียกพวกรูปปั้น
 ปลายเนิน เรอจนมาหากู้พูดอะไรกันไปอย่างย่น ครุเคยไว้เรียกไป เห็น
 ไปทางเรือนหญิงย ออกไม่ช้าเกดากะหม่อมก็ตามไปเพื่อจะถามถึงพระ
 มหามนตรี (ทรพย) กับเรื่องระเคณฑนได้ตามสายพระหัตถ์ พบยงวนท
 ณะไคเรือนถามถึงตุงตึกจากตบแดด รวดเร็วจริง ตงใจจะไปถามเขอวัน
 ธิน พระมหามนตรี (ทรพย) นนดางทเรศจะรู้ว่าเกยวดของกับเธอ แต่
 เรื่องระเคณฑนเคณฑนคงไม่เคยอ่านแน่ เกดากัระหม่อมก็เพงทราบ ว่าจำ
 ชำนาญ (ถถน) เป็นลูกพระมหามนตรี (ทรพย) กับการแต่งกตอน “มี
 บุญเหิมอนเจ้าคุณราชามาตย” แม้เกดากัระหม่อมก็เพงทราบว่าใครแต่ง
 เรืองมชอในกัระแต่งหิงถอนนชอบกถ เหิมอนหิง “พระคตงหน”
 ภาว่าเป็นเมณย์ภาคดี แต่ทชางว่าเป็นคางชองทานแต่งมคตงแต่คตงที่ตจคนเลอ
 ทตต โคตงทว่า “จบแต่จุมหาราชเจ้า นพนร” เกดากัระหม่อมเห็นว
 คนชนแต่งเคมเขา ไม่ชไรแต่งเรื่องแต่งไปแต่เคม แต่ยังมีเถยกนชอกว
 “มหาราช” นนหมายถงใคร คาทว่า “มหาราชเจ้า” นนเป็นอนหมาย

ถึงพระเจ้าแผ่นดิน ฟังแบบเนียนช้อยมากจริง ๆ ผู้ที่ชมช้อยเพราะแต่ง
 หนังสือชอบใจคนนหมมาก “พระมะเหตเถเถ” นน ถึงผู้แต่งจะปากดี
 เดมท แต่เกดากระหมอมไม่ทันทาน เคยเคยนเรื่องเบคตุมทมาอายุทน เช่น
 ต้มเตจกรรมพระยาเทววงศ์เบคตน ครวดีเดว่าเมือเดัดจมานเวอนของทานไป
 ครวดีรองคะโกนชนไปว่า “คุณตุ๋จรวรณบ่า” ทานรองคะโกนคอบดงมาว่า
 “จาวเบอะ” ตุกทายกน เคยเคยนกรรมพระถ่มมตครวดีเด่า ออกช้อ
 “หลดวงสุระ” ที่ถ้อยจะเบค “ตั้งครวาม” นนกับาเหมอนกน ค้ากตอน
 ของเกเถนค้ำผวน เช่น “โรค้มากรากไม้ก ต้มกนทาย” เบคตน

๗) เบคพระคูนช้อยยัง ที่ครวดีบอกนามตักกุดพิวกพระยาครวดีนทร
 (น่อย) ให้ได้ค้ำผวนเนใจ มุดเหตุค้ำ “ถอนถ้ายบว” คิตถ้วจะทรงทรวบ
 ถ้วไม่ทรงทรวบ เบคนอ้นว่าเด่มอศถ “ไม่ได้นอเดี้ย”

๘) ชาวเดกรวราชคัพทกเห็นแคะหงงช้อพมพชเอาดงตอ แคทมประ
 ถักศยกเดกนหมค้ำเคยอแคควนประถัดดี วันพระรราชถ่มภพ เช่นไดคคประ
 ถักศถอวยมานเดอ เมอชเอาพคถิงเดกรวราชคัพทถให้ไปหาคบบทชเอาคพมพ
 มาคดู พบอ่าเบคหนังสือชงพระยาครวดีจถการเดมชน เบคนอ้นว่ามาก
 กอว่าหนังสือเก่า

ค้ำ “รราชคัพท” นนชอบกถ ทจจะวาคำถั่งค้ำค้ำเกาเมในชนชเมรจจะ
 วาไมมกถวาไมเด เคยเห็นหนังสือพมพชางไทยชเอาดงถอวราชคัพท ถ้วค้ำ
 “ตั้งเดอวย” ของชเมรจก้เบคค้ำถ้ามัญญในเมือชชเมรจว่า กิน. อาย นนเชง
 อานเดอวคคองถ้อยนใจว่า “ไม่ช้าย” “กิน” ค้ำปรกคชเมรชเอาว่า
 “ดี” นอนชเอาว่า “เถถ” ไมใช่ “บรวทม” “ตั้ง” ก้ชเอาใจว่าชน
 ค้ำถั่งเหมือนกัน แต่ค้ำ อายน้า อย่างถ้ามัญญชงไม่พบ ชนค้ำทงปอวงน

ย่อมดัดแปลบ เช่นคำ "เด็ดย" ก็เป็นภาษาไทยแท้ เขมรเขาเขียน "เต็งย"
 แต่เขมรทุกวันนี้เขาอ่านว่า "ไต้ย" คิดว่าเป็นไปด้วยเขาอ่านคังฉวอ่าโง
 ขื่อพระตำราที่ว่าใช้คำต่างภาษาเพราะคนอยู่ประปรกกันนักกลุ่อย่างหนึ่ง เช่น
 เคยได้เห็นหนังสือสำหรับวัดทางบักขไต ซึ่งถ้าพูดตามธรรมเนียมก็จะควา
 "โหนด" นั้นเป็นหนังสือเขมรแต่ภาษาเขมร ดูศัภมาศ้วนคนก็ไม่แก่ไป
 กว่าครึ่งแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ ย่อมเห็นโดยยวาคันเขมรมีประปรกอยู่ใน
 บักขไตมาก ที่เป็นหนังสือเขมรทุกตัวคนจะเกยวของกับพวกเขมร อย่าง
 เช่นจดชนะสงครามของเราเกยวของกับมอญ ที่เป็นหนังสือเขมรแต่คำ
 เขมรก็เพราะจะให้พวกเขมรอ่านเข้าใจดี ข้อที่ความพวกเขมรปนเปื้อนทาง
 แขวงบักขไตมากนั้น ถมพยานประกอบอยู่ เช่นข้ออะไรต่าง ๆ เป็นคำ
 เขมรก็มี มี "ตั้งพระ" เป็นต้น เขมรเขาเขียนอย่างนั้น แต่เขาอ่าน
 ออกเสียงว่า "ตั้งเปริยะ" เราไม่รู้คานหนักจากเขาเขาคำความเป็นว่า "จะ
 ทงพระ" แต่ก้เขาคำความไปได้อย่างเกิน ๆ ที่จริงจะทงไปเสียไม่ได้เคย
 หนักได้ออกคำหนักก็ "ควนเนียง" เนียงนั้นนางเราคือ ๆ เขมรเขาก็เขียน
 ตกข้าง แต่เขาอ่านออกเสียงไปว่า "เนียง" ยิ่งกว่าตายที่เป็นคำดับ
 ตามยศกัมมอก ที่หัดบคำฉนวนกัมมอก เช่น "ข้าง ๘ เซือก" ก็แทนที่ "ข้าง
 ๘ คิว" ทั้งภาษากยอมเดินไปเต็มอ จะเห็นได้หาคำ "เจ้าพระพรตเจ้า"
 แต่ก้ขอนแก่นไม้มใครเขาใช้แก่เราเลย ทำให้คิดเห็นได้ว่าคำทงปวงนั้นคือยอม
 คอยมาคำมดำเหตุที่เกิดขึ้น แล้วจึงเก็บทงาชนเป็นตำราราชาศัพท์ แต่ก้
 เก็บไม่หมด ทงคำที่เกิดขึ้นทงดกไม่ได้อยู่ในตำราราชาศัพท์ และตำรา
 ราชาศัพท์ก็ไม่ได้ประสังคจะทาคำของเราใช้อย่างที่เราเข้าใจกันอยู่เคยยอม
 เป็นประสังคเพียงแต่จะพูดกับเขาให้เพราะพริ้งเท่านั้น คำในราชาศัพท์นั้น

ฉะเชิงเทรา เห็นรูปที่กราบทูลจากษัตริย์เดยงถึงที "คือเป็นเป็น" เขามา
แก่เบเนกษัตริย์คือว่า ๆ เดยงเดยง จึงคิดตั้งมีถวายเป็นของคหยาน

สอบ

๑๓) ตามที่กราบทูลว่าได้รับ ถวายพระหัตถ์เดยง มีประทับ ต้องตาม นน
จระบุคาเพาะที่ได้รับฉบับหลัง หัวของด้านหนึ่งปิดด้วยกระดาษมวง มี
ตราเดยงมีประทับ ประจำ คือ ในดวงครามีหนังสือว่า Opened by
Censer 50 เข้าใจว่าทำมาทางฝั่ง หัวของอีกด้านหนึ่งปิดกระดาษแดง
หนังสือคือชาวอังกฤษไปรษณีย์โทรเลข มีตราประจำคือดวงกรม ภายใน
เป็นเลข ๓ ฝรั่ง เข้าใจว่าด้านหน้าในกรุงเทพ ฯ เกดากะหม่อมโตม
หนังสือไปถึงองค์หญิงมณฑลฯ ขอสมุดเรื่องราวชาติเสกพระเจ้าศรีธน กับ
เรื่องพระเมรุพระเจ้าน้องที่ ถ้าหากว่ามีเขาใคร ๆ ก็ได้รับหนังสือตอบ
ของเธอ หนังสือฉบับนี้ประทับด้านเดียว ใช้กระดาษมวงมีตราประจำคือ
เป็นหนังสือภาษาอังกฤษว่า Passed by Censer 287 A ทำให้รู้ไม่ได้ว่า
ประทับที่ไหน คือถ้าเป็นทางฝั่งเศสก็ควรที่ตราประจำคือเป็นหนังสือภาษา
ฝั่งเศส ถ้าเป็นทางกรุงเทพ ฯ ก็ควรจะเป็นกระดาษแดง ๆ จึงขอ
ประทานสอบว่า หนังสือเดยงซึ่งเกดากะหม่อมตั้งมาถวายซึ่งใดทรงรับแล้ว
นน มีลักษณะเป็นประการใด เพื่อเทียบกัน

บ้าน

๑๒) เดยงมีความดีมีประจำเรี่ยมาก จะโปรดให้ไปตอบคือว่า

กระไร นักจะเขียนอะไรมาถวายแด่กษัตริย์ ครั้นอยู่ ได้โปรดประทานฉันทน์
 สำหรับจตุกกนธมไป แต่นักจะเขียนอะไรถวายวันใด ในเวลาที่จตุกกนธมไม่ได้
 เช่นเวลาดานอนเป็นคน แลจะตอบมาจะจตุกกนธมไม่ออกจวนนักกระไรได้

ข่าวใหม่

๓๓) เมื่อวัน ๓๓ เดือน ได้รับหนังสือราชเลขานุการในพระองค์
 บอกว่าสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าเสด็จไปบางปะอิน เพื่อทรง
 ทอดกฐินพระราชทานวัดนเวศน์ แลจะประทับแรมอยู่ที่นั่น ๗ ราตรี

๓๔) วันจันทร์เดือน ๖ วันที่ ๓๓ ได้รับโดยพระหัตถ์เกล้าฯ ลง
 ที่ ๖ กันยายน ไม่มีปะปิดเคย มีแต่ตราดวงกมลเลข ๑ ประทับหลังซอง
 มาดวงเคยจ ไม่เห็นฎีกะอะไรในถารที่จะมีปะปิดหรือไม่มี แต่เอาใจได้
 อยู่ตรงนั้น จะกราบทูลถึงองค์ความในคราวหน้าตามเคย เพราะคราว
 ไม่ทัน

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

ตั้งเดิมพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๆ ว่าทุกถระหม่อมแก้วหรืออย่างไร คุณน่าจะเรียก
 เช่นนั้น แต่อาจจะใช้ครั้งแรกหรือยุยงด้วยซ้ำไป เจ้าฟ้าพันทิวคงต้อง
 ให้พระเจ้าลูกเธอเรียก มนต์ของพระนามที่เรียกว่า ทุกถระหม่อมปราดำต
 ก็เคยเรียกเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพอด เพราะพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
 โปรดให้เสด็จอยู่ ณ พระที่นั่ง พیمانรติยาในบริเวณ พระมหาปราดำต เมื่อ
 เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอในรัชกาลที่ ๒ เจ้าคุณหญิงคำยงธิดาเจ้า
 พระยาเดียนาบนาคอยู่ด้วยยังได้นามเรียกกันว่า เจ้าคุณนรปราดำต ต่อมา
 ในรัชกาลที่ ๓ ที่เรียกตั้งพระมาตามหยิกกาเธอว่า ทุกถระหม่อมปรา-
 ดำต ก็เพราะเสด็จอยู่พระที่นั่งพیمانรติยาอย่างเดียวกับเจ้าฟ้ากรมหลวง
 เทพอด แต่ที่เรียกว่าทุกถระหม่อมแก้วนั้น หม่อมฉันคิดไม่เห็นมุตว่าจะมา
 แต่อะไร ท่านได้เคยทรงทราบบ้างหรือไม่

๓) ข้อที่ว่าครูไฟต์แดงแดงดรรเดรัญพระบารมี เป็น เพลงแคระ นั้น
 ไม่มีมุตเดยที่เดียว ครูไฟต์คนหม่อมฉันเคยคุ้นกับควเซ่ง แอเป็นครูแคระ
 ของกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ อยู่แพจอดข้าง โคคาหนักแพวงหนา
 หม่อมฉันเคยไปที่แพครูไฟต์ จึงเคยเดินกับพระเงินครูยวงคณเป็นบุตรตั้งแค
 ยงเป็นเด็กอายุได้ตั้งห้าขวบ ตั้งขอพู่ฉันเพียงแต่ว่าเป็นครูแคระวงหนา
 เท่านั้นก็เห็นได้ ว่าจะเป็นผู้แต่งเพลงดรรเดรัญพระบารมีไม่ได้ ไม่ต้องอ้าง
 อย่างอื่นอีก

23/01/2565

หม่อมฉันจะเสยทุกเรื่องประวัติของครูฟุตโคต่อไป ครูฟุตโคเป็น
 ชาวอิตาเลียนไปแปดงชาติเป็นอเมริกา แล้วตั้งมาเข้าเป็นแคระวงทหารเรือ
 ครวงหนงนายพลเรืออเมริกาชื่อ เวโรนดิก มาเยี่ยมเมืองไทย เขาแคระวงใน
 เรือรบ เคนเนลซ์ ขึ้นมาเดินในกรุงเทพฯ พระยาประภากรวงศ์ (ชาย

บุณนาค) เวลานนั้นเป็นสมัยที่บรรดาภรรยามารีน พบครฟัดโคชอบใจ
 จึงชวนให้มาเป็นครูที่โรงเรียนมารีนแทนครูตงที่ตาย ครนรวมทวารมารีน
 เขากับทวารเรือเวลาตงตงเป็นภรรยาเรือ ครูฟัดโคจึงได้เป็นครูที่
 ทวารเรือเด่นั้นมา ครูตงนั้นหม่อมฉันรู้จัก เป็นญวนแต่จะเป็นศิษย์ใคร
 หม่อมฉันหวดราบไม่ เขาเป็นชนเกาหม้อชื้อเลี้ยงมากอนพระยาวิชาทิศ

๔) นายทหารฝรั่งมาเป็นครูที่ทหารไทยมาเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็น
 นายร้อยเอกทหารองคฤชชื้อ อิมเป (Impey) คน ๑ ชื่อนอกซ์ (Knox)
 คน ๑ มาจากอินเดียด้วยกันทั้ง ๒ คน ทูลกระหม่อมโปรดให้จ้างกัปตันอิมเป
 ได้เป็นครูที่โรงเรียนหลวง พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ โปรดให้จ้างกัปตัน
 นอกซ์ให้เป็นครูที่โรงเรียน เพราะฉะนั้นทหารไทยจึงใช้แบบทหารองคฤช
 แมงเงินภาษาที่บอกทหารกับบอกเป็นภาษาองคฤชมาแต่แรก ประวัติทหารอง
 หน่าจะเป็นอย่างไรหม่อมฉันไม่ทราบ แต่ทหารองคฤชนั้นเมื่อครูอิมเปตาย
 จ้างนายทหารฝรั่งอีกคน ๑ ชื่อดา มาชมาแทน ทูลกระหม่อมโปรดให้เป็น
 หลวงอุปเตศที่ทวยหาญ หลวงอุปเตศ ๑ ไร้แต่แบบฝรั่งก็เอาแบบฝรั่งแต่
 แมงเงินภาษาที่บอกทหารมาใช้เปลี่ยนแบบขององคฤชหมด คำที่เราเคยได้ยิน
 พวกเจ้าอดมันเด้นบอกทหารว่า "โอ๊กเอ๊กยัก" ก็มาแต่คำภาษาฝรั่งแต่
 ชึ่งบอกทหาร ในสมัยเมื่อหลวงอุปเตศ ๑ เป็นครู ฟังคนเห็นได้ว่า กระบวน
 หน่าที่ทหารองคฤชเพราะครูสอนแบบหนึ่งแต่มาเปลี่ยนเป็นแบบอื่น ถึงคน
 รัชกาลที่ ๕ จึงเลิกจ้างหลวงอุปเตศ ๑ แล้วเลิกเอาไทยที่แบบศิษย์อย่าง
 ของครูอิมเปมาเป็นครูที่ทหารแต่กลับใช้แบบขององคฤชอย่างเดิม ครูไทยชั้น
 แรกมี ๕ คน หม่อมฉันรู้จักทั้งนั้น คือครูเล็ก ได้เป็นขุนรัตนยุทธ

ครุฑทวารมหาราชเด็กคน ๓ ครุฑวง ได้เป็นขุนรุกรณชัย ครุฑทวารหน้าคน ๓
ครุฑเชิงเตง ได้เป็นทวนเจนนกระบวนหัด ครุฑทวารม้าวันคน ๓ ครุฑกรอบ
ได้เป็นทวนจกกระบวนพด จระเป็นครุฑทวารกรมไหนหม่อมฉนไม่ทราบคน ๓
ครุฑมัททวารรักษาพระองค์พวกเดียวกันแต่ได้เป็นครุฑชั้นต่อชั้นหลังมา

ครุฑเหล่านี้มากเป็นเชื้อชาติอื่น เช่นครุฑเชิงเตง ดูเหมือนจะเป็นเชื้อ
มอญหรือญวน ครุฑเด็กครุฑของเราอีกโดยนว่าเป็นเชื้อเขมร แต่ครุฑวงครุฑกรอบ
กับครุฑมตรเป็นเชื้อชาติไหนหาทราบไม่ เป็นเช่นนั้นเพราะเมื่อเกณฑ์คน
เป็นทหาร ในสมัยนั้นมักเกณฑ์คนกรมต่าง ๆ ชาติตั้งไปให้คิดเป็นทหาร

๕) หม่อมฉนเคยไปเมืองสุวรรณโลก ดุไรทัย หาดยครั้ง ไปครั้ง
หลังในรัชกาลที่ ๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้ฉายรูปปิดสมุดไว้ มอญด้วยเมื่อ
เขียนจดหมายนี้ จะพูดถึงเรื่องราวโบราณวัตถุเมืองสุวรรณโลก ดุไรทัย
ด้วยอาศัยความทรงจำ ประกอบกับรูปฉายเป็นข้อ ๆ คือไป

พระเจดีย์ยอดทรงชาวบณทนน ทเมืองสุวรรณโลก ดุไรทัยมาก
กว่ามากอย่างว่านับไม่ถ้วน พระเจดีย์อย่างนั้นพบเกาะเจอนประหัดอาศัย ด้วย
มีสร้างแต่ในสมัยดุไรทัย และมีแต่ในเมืองเหนือ ในกรุงศรีอยุธยาห้าม
ไม่ มีเกาะเจอนอกอย่าง ๑ ว่าแม่ในเมืองเหนือก็เป็นของสร้างวันหลัง มี
รูปฉายปรากฏแก่พระเจดีย์เดิมอนเป็น รูปตั้งรูป พอกแปดง เป็นยอด พมชาวด
บณท ทพอกแตกหล่นลงมาซัก ๓ จึงยังเห็นของเดิมและรอยแปดงที่หลัง
แต่พบโครงเอนเป็นขอสำคัญในหนังสือพิมพ์ Illustrated London News
ฉบับ ๓ เขาตั้งรูปฉายที่ฝั่งศัพท์โบราณ ในเมืองจีนแห่ง ๓ ว่าอยู่ที่เมืองจไห่
เป็นรูปพระเจดีย์ยอดพมชาวบณทเหมือน ทเมืองเหนือ เรียงกัน อยู่ไม่ไกล
ชวน ให้เห็นอานาท์ พระเจ้าราม คำแห่งจะได้ แบบ พระเจดีย์ อย่างนั้น มาจาก

เมืองจีน และชอบสร้างกนอยู่ในสมัยอันหนึ่ง

กรุงสุโขทัยรุ่งเรืองอยู่ตลอดเวลาดาว ๓๐๐ ปี เป็นสมัยที่สร้างเจดีย์
สถานต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเวลา ๓๐๐ ปีนั้นคงมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบ
อย่างมาตลอด ตรงกับท่านทรงพระดำริ ไปพิจารณาตามเข็มนาฬิกาเห็นได้
ตระหนัก แม่พระมหาธาตุสุโขทัยเองก็มียกแก้ไขหลายครั้ง องค์พระมหา
ธาตุเองเดิมก็เห็นจะเป็นพระสถูป ครั้นชาวททกพงตงเมื่อปฏิสังขรณ์ครั้ง
หลังจึงแปลงเป็นพระเจดีย์ยอดพุ่มข้าวบิณฑ์ เมื่อแบบพระเจดีย์อย่างนั้น
เป็นแพเช่นอยู่แล้ว พระเจดีย์ ๔ ที่ค่อมทกษณพระมหาธาตุก็แปลงที่
ทำเป็นพระปรางค์ชน ๓ ทำเป็นพระสถูปชน ๓ คงหมายจะให้มีพระเจดีย์
บริบูรณ์ทั้ง ๓ อย่าง

วัดตระพังเงินที่ตามเนินวรรณชยอยู่นั้นอยู่นอกเขตพระราชวัง แต่โคก
ปราสาทที่อยู่ใกล้กับบริเวณวัดมหาธาตุ จนชวนให้เห็นว่าวงเดิมคงอยู่ตรง
ที่วัดมหาธาตุ ถวายทองเติมให้สร้างวัด จึงย้ายที่มาสร้างปราสาทใหม่ เป็น
มุตเหตุที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเขาอย่างมาทำที่พระนครศรีอยุธยาบาง
ที่โคกปราสาทนั้นเมื่อหม่อมฉนไป ครั้งหลังเขา ขุดให้เห็น ฐานบพม ยังมีอยู่
ได้ฉายรูปไว้

วัดป่ามะม่วงนั้น หม่อมฉนก็ได้เคยไปดู อยู่ในทอรัญญิกนอกเมือง
สุโขทัยไปทางตะวันตก เป็นวัดขนาดย่อมอย่างพอดพระสังฆะริฎาดี เขา
พบศิลาจารึกของพระมหาธรรมราชาที่วัดป่ามะม่วงนั้นด้วย ตรงตามที่
ว่าในศิลาจารึกเรื่องพระมหาธรรมราชาที่ทรงผนวช ไม่น่าสงสัย

๖) หม่อมฉนไม่ได้เคยพิจารณาวิหาร หอวง ทคง พระศรี ตำกมุน
ณ เมืองสุโขทัยถวณถถึงผนังนอก ได้เคยพิจารณาแต่วิหารพระพุทธชินราช

ที่เมืองพิษณุโลก แต่งตั้งเกิดคู่กตตาย ๆ กัน คือในประธานทำเจ้าอุชยวิบ
 ขอ ในประธานไม่ตั้งวางนิก เห็นจะเป็นเพราะในสมัยที่สร้างยังไม่ยาว
 ทำช้อยาก จะทำให้เป็นวิหารใหญ่จึงต้องตองหลังคาเป็นหลังค่อออกไป
 ข้าง ๆ ถึง ๒ ชั้น เติงชั้นในทำเจ้าอุชยวิบชายคาอีกแถว ๓ ชายคาชั้น
 นอกเคยเกือบถึงหัวคนยืน มีฝาผนังก่ออิฐเป็นร่องฉีกพิกรับชายคา หม่อม
 ฉนวนเคยยกแต่แรกว่าเดิมจะเป็นวิหารโถงคอกกระมัง แต่คิดไปเห็นว่าใน
 วิหาร ย่อมจะมีเครื่องมหรรรกณศัพทชบชวยเป็นนิจ คงต้องเป็นฝาต่อ
 ฉนวนคานหนาและคานหลังวิหาร ให้เป็นที่บริกรรมของได้

เมืองสุโขทัยมีมาแต่แรกเรียกชื่อว่า เมืองสุโขทัย มาแต่ก่อนไทย
 ได้มาครอบครอง จึงเห็นคำว่า "ไทย" นั้นมาแต่ "อไทย" ภาษามครหรือ
 ต้นด็กฤๅมิใช่หมายความว่าชนชาติไทย คำว่า "ไทย" ที่เราเรียกคนพ้นจาก
 ทาดันนั้นแหละอาจหมายถึงว่าเป็นชนชาติไทย เกิดแต่เมื่อไทยลงมาได้เป็นใหญ่
 ไปรบปลอชคนชาติเดียวกันให้พินทาศ์ จึงเรียกว่าปลอชเป็นไทย หม่อมฉนวน
 คิดเห็นจ่าน่าจะเป็นเช่นนั้น

๗) ซึ่งทรงปรารภถึงโคลง ๒ บทที่อุยท่ายตติเรองพระรถ บทคน
 บท ๓ ๓ ขนว่า "จบเสร์จยพวราชเจ้า นพนรี" แต่อกบท ๓ ๓ ขนว่า "จบ
 เสร์จยพวราชเจ้า นพนรี" ต่างกันเช่นนั้นด้วยเหตุใดนั้น หม่อมฉนวนได้
 เคยคิดฉนวนฉนวน มีความเห็นดังจะทศต่อไป บทกตอนแต่งในสมัยกรุงศรี
 อโยธยา ที่แต่งคือกรรชากันไว้เป็นตำราดีมานานี้ ดังเกิดตามตัวฉนวนแต่ง
 เป็นยุค ๆ ยุคที่ ๓ แต่งเมื่อสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ยกตัวอย่าง
 เชนถิตศยวนพวย และมหาชาติคำหลวงเป็นต้น ยุคที่ ๒ แต่งเมื่อสมัยสมเด็จพระ
 เ็จพระนารายณ์ ๆ ยกตัวอย่างเช่น ฉนวนที่เร่องสมุทโฆษและอนรุทเป็นต้น
 ยุคที่ ๒ แต่งเมื่อสมัยพระเจ้าบรมโลก์ ยกตัวอย่างเช่น ฉนวนบทโรณวาท

และกาพย์เจ้าฟ้ากุ้งเป็นคน ถ้าพจนดัตตพระรถดูแต่งในยุคลที่ ๑ ตามเรื่อง
พงศาวดารยุคนั้น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จราชยังอยู่ ณ พระนคร
ศรีอยุธยาเมื่อครั้งนั้นทรงสถาปนาเมืองพิษณุโลก จนถึงสมัยทำสงครามกับพระเจ้าคโศกราช
เมืองเชียงใหม่ (อันเป็นศวเืองของดัตตชยอนพ่าย) เสด็จขึ้นไปประทับ
ณ เมืองพิษณุโลกตั้งมาจนตลอดรัชกาล ในสมัยนั้นโปรดให้พระบรมราชา
ราชโอรสพระองค์ใหญ่ของพระนครศรีอยุธยา ทรงตั้งพระราชาโอรสพระ
องค์น้อยซึ่งประสูติ ณ เมืองพิษณุโลก นามว่าพระเชษฐา เป็นพระยุพราช
อยู่ในราชสำนัก ณ เมืองพิษณุโลก เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จ
สวรรคต พระบรมราชาได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน โปรดให้พระเชษฐาอนุชา
ธิราชเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองเหนือ อยู่ ณ เมืองพิษณุโลก ครั้น
สมเด็จพระบรมราชาธิราชเสด็จสวรรคต สมเด็จพระเชษฐาได้เป็นพระเจ้า
แผ่นดินทรงพระนามว่า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ดังมาครองกรุงศรีอยุธยา
ตามเค้าในเรื่องพงศาวดารดูพระเชษฐาจะเป็นผู้แต่งดัตตเรื่องพระรถเมื่อย
ประทับอยู่ ณ เมืองพิษณุโลก โคดงท่ายเรื่องบทแรกจะทรงแต่งเองก็ตาม
หรือผู้อื่นแต่งก็ตาม จึงเรียกพระนามว่าพระยุพราชแต่โคดงบทหลังเป็นของ
ผู้อื่นแต่งเมื่อเสด็จราชยังแล้ว อาจจะหมายให้เปลี่ยนใช้แทนโคดงบทแรก
จึงเรียกพระนามว่า มหาราช หม่อมฉันคิดเห็นว่าจะเป็นอย่างอธิบาย

๘) ราชาคัพทนน ภาทศรังกม ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกประเทศ เช่นคำ
ว่า His Majesty His Excellency ภิราชาคัพทนนเอง แต่ของไทยเรา
เจอะมาก โดยเฉพาะเมื่อมีผู้คัดคาราชน และพูดเพ้อจะยกยอให้พิเศษ
ไพเราะยิ่งขึ้นไป จึงเฉยเฉอะ แต่หม่อมฉันเห็นเป็นใหญ่อยู่ที่ความนิยม
ถ้าคนไม่นิยมจะรับคำยกยอนนมากชน คำราชาคัพทกคงจะตายดับหมดไป

ก็นหาหมยจึงไม่เป็นโรคเบเรเบเร แต่มีขอความเห็นเช่นนั้นอยู่บ้าง
 ด้วยคนเป็นโรคเบเรเบเรมักจะเป็นคนชนดำ เช่นพวกกรรมกรเป็นต้น แคะ
 พวกคฤหบดีคนขาวชด้อยเป็นนิจหากเป็นโรคเบเรเบเรไม่ อักประการ ๑ โรค
 เบเรเบเรไม่ได้เป็นแต่เฉพาะคนทากขาว ถึงคนที่ไม่ได้กินข้าวเป็นอาหาร
 ประจำก็เป็นโรคเบเรเบเรได้เหมือนกัน ชั่วแต่จำจนน้อยกว่าพวกทากขาว
 จึงคิดค้นหาเหตุคือไป ด้วยการ ทดลองต่าง ๆ จนสามารถ ทำให้เกิดโรคเบเร
 เบเรได้ด้วยสิ่งอื่นนอกจากข้าว ความเห็นก็แปรไปจากเป็นโรคเบเรเบเรมิใช่
 เป็นเพราะกินของแสดงเป็นอาหาร ที่แท้เป็นเพราะไม่กินอาหารที่มีอิน
 โรคนิน ช้างวาทคนชนคฤหบดีคนขาวชดไม่เป็นโรคเบเรเบเรนั้น เพราะ
 กินชาติที่มีอินโรคนินเบเรเบเรน้อยอยู่ในกับข้าวอย่างอื่น ๆ เหมือนเช่นหมย
 หมดข้าว ส่วนพวกที่ไม่ได้กินข้าวเป็นโรคเบเรเบเรนั้น ก็เพราะโรคเบเร
 เบเรอาจจะมีเกิดได้แต่อาหารอื่น ๆ ดังได้ทดลองเห็นแล้ว มิใช่เกิดแต่เฉพาะ
 ทากขาวอย่างเดียว ถึงชนจึงเกิดความคิดว่าจะต้องมีธาตุอย่างหนึ่งอย่างใด
 สำหรับป้องกันโรคเบเรเบเรอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อื่นพึงเห็นได้ว่า ต้องมีอยู่ในสิ่งซึ่ง
 เป็นกับข้าวของคฤหบดี และไม่มีธาตุนั้นในอาหารของคนที่ไม่กินข้าวจึง
 เป็นโรคเบเรเบเร การค้นหาธาตุนั้นจึงเป็นกิจเกิดขึ้น ถึงค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ.
 ๒๔๕๖) ผู้ทดลองคน ๑ ชื่อคะดีเมอ ฟังก์ (Casimir Funk) ตรวจพบธาตุ
 นั้นในเยื่อเม็ดข้าว ยังไม่ชื่อเรียก เพราะยังไม่เคยมีปรากฏในตำรา
 จึงตั้งชื่อชานันว่า "วิตามิน" เพราะเป็นข้อบัญญัติชานใหม่เพียง ๒๘ มี
 จึงยังไม่ ในพจนานุกรมคงแต่ปรากฏว่าพบธาตุ วิตามิน ทกนโรคเบเรเบเรได้
 ก็พวงนักปราชญ์ค้นหา ธาตุ วิตามิน สำหรับคน โรค อื่นแพร่ หดหายออกไป
 เมื่อพบวิตามินที่มดร์รพคุณต่างออกไปจะเรียก ให้ผลคนจึงเต็มชื่อออกชวเขา

สาส์นสมเด็จพระ

๗๓๖

ข้างท้าย เช่นว่า "วិเคราะห์ เอ" และ "วิเคราะห์ บี" เป็นต้น เดียวกันจนถึง "วิเคราะห์ พี" แล้ว สรรพคุณของวิเคราะห์ต่าง ๆ เขาพรรณนาให้หนังสือพิมพ์แคว้นอย่าง คิง —

วิเคราะห์ เอ. ถ้าไม่กินมักเกิดโรคท้องอืดและตัวพอง ชาววิเคราะห์อย่างหมอยุ่ในอาหาร เช่น ติบ นามันปลา ไข่แดง เนย และผักต่าง ๆ

วิเคราะห์ บี. ถ้าไม่กินมักเป็นโรคเดินประจำท และโรคเบเรเบเร ชาววิเคราะห์อย่างหมอยุ่ใน เนื้อจืด เนื้อและ เยื่อขมัญญาหาร ถั่ว มัน และผัก เพราะคนกินของเหล่านี้ปนกับข้าว กินข้าวขัดจึงไม่เป็นโรคเบเร เบเร

วิเคราะห์ ซี. ถ้าไม่กินมักเป็นโรคตะเคอวี ชาววิเคราะห์อย่างหมอยุ่ใน ผดไม้เขิน ติบ เป็นต้น

วิเคราะห์ ดี. บำรุงกระดูกโครงร่างทำให้เจริญ มีอยู่ใน ไข่ เนย และนามันปลาสด นามันปลาหะดิด แต่ห้ามดัดเป็นอาหารที่ดัดปรุงด้วยชาววิเคราะห์ต่าง ๆ ยิ่งกว่าอาหารอย่างอื่น ๆ หมด

ตั้งแต่ตรวจพบชาววิเคราะห์และทดสอบให้เห็นสรรพคุณแล้ว กรมแพทย์ชาวอังกฤษวิเคราะห์อย่างต่าง ๆ จำหน่าย ทำเป็นยาเม็ดบ้าง ทำขนมและลูกกวาดแทรกของวิเคราะห์บ้างจำหน่าย แพทย์หลาย ครนถึง ต้มยดงครามครั้งนอาหารอดคค นยวาลงวังบาดคคอันให้แทรกชาววิเคราะห์ในขนมบ่งดัดให้ รพคคณมให้ถอยกาดัง ใคคคณม ในเรื่องวิเคราะห์นง

พรรณนามา

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง

ให้ใช้คำว่า "วันเกิด" สำหรับบุคคลทุกคน

ด้วยในบทคน คำว่า "วันเกิด" ใช้กันอยู่หลายอย่าง คือใช้ "วันเกิด" บ้าง "วันชาติ" บ้าง "วันประสูติ" หรือ "วันพระราชสมภพ" บ้าง ความจริงคำว่า "เกิด" ในที่นี้เป็นแต่เพียงใช้ประกอบกับคำ "วัน" ไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องแปรผันตามราชาศัพท์ อนึ่งในภาษาต่างประเทศเช่น ภาษาอังกฤษใช้ว่า Birthday สำหรับคนทุกคน แม้สำหรับพระมหากษัตริย์ก็ใช้ว่า King's Birthday

ฉะนั้น แດนไปให้ใช้คำว่า "วันเกิด" สำหรับบุคคลทุกคน ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ แต่เฉพาะสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระราชินี ให้ใช้ว่า "วันเกิดในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" และ "วันเกิดในสมเด็จพระราชินี" สำหรับพระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินีต่างประเทศก็ให้ใช้ว่า "วันเกิดใน..." เช่นเดียวกัน

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๔

23/ (ลงนาม) พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วัน

อุทิศพระราชทานนายคว ฤพานุกรม

ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๘๕

นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวัง รับบัญชา
จากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
กำหนดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๐ วัน อุทิศพระราชทาน
นายคว ฤพานุกรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
กระทรวงการคลัง ดังรายการต่อไปนี้

วันที่ ๑๕ ตุลาคม เวลา ๑๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ไปยังบ้านนายคว ฤพานุกรม ตำบลถนนตำบอง ประชาชนคณะผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงวาง พวงดอกไม้ของ หลวง พระราชทานแล้ว
ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์ ๓๐ รูปสวดพระพุทธมนต์จบแล้ว
ทรงทอดผ้า พระสงฆ์ ๓๐ รูปบังสุกุล ทรงจุดเทียนเครื่องทรงธรรม พระ
ราชาคณะถวายธรรมเทศนาถกนึ่ง ๓ พระเปรียญ & รูปสวดธรรมคาถา
จบแล้ว ทรงประเคนศุภสังขยาไทยธรรมและทรงทอดผ้า พระสงฆ์ ๕ รูป
บังสุกุลถวายอนุโมทนา

สาส์นสมเด็จพระ

วันที่ ๑๖ ตุลาคม เวลา ๑๓ นาฬิกา เสด็จพระองค์มี ๑๐ รูปที่
สถลพระพรหมมณีเศวตฉัตร แดงพระองค์มี ๕๓ รูปมั่งคั่ง เป็นเสด็จการ
การแต่งกาย

วันที่ ๑๕ ตุลาคม แต่งเครื่องแบบปกติ ใจทุกข ประคัมราชฉัตร
ยาภรณ์ ไม่สวมสายสร้อย

วันที่ ๑๖ ตุลาคม แต่งเครื่องแบบปกติ ใจทุกข
สำนักพระราชวัง

หมายเหตุ ณ วันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๕

ที่ ๓๖/๒๔๘๕

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันพระสถลรัชกาลที่ ๕
ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

วันที่	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
๒๓	๑๗.๐๐ น.	ฉกการพระบรมรูป ส่วนสมเด็จพระ ๒๐ รูป เทศน์ สดับปกรณ์พระ ๕๗ รูป	พระदानพระราชวัง คีต พระที่นั่งจักรี	ครึ่งยศประดับ ราชฉัตรยามฉัตร

นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวัง รับผิดชอบ
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้กำหนดการพระราชกุศลวันพระสถ
รัชกาลที่ ๕ ดังต่อไปนี้

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พสกนิกรพระราชพิธีเชิญพระพุทธรูปประจำ
วันชนคงเห็นองค์ทองและเชิญพระโกศพระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
เจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงมหาดไทย ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้นำพระพุทธรูปที่ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท
และพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
ประกอบด้วยเครื่องขัตติยราชูปโภค กับแต่งบริวารตามเสด็จพระธำ
พระราชวังดุสิตไว้

เวลา ๑๗ นาฬิกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ออกจากพระ
ราชวังดุสิตไปยังพระที่นั่งพระราชวังดุสิต ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ทรงวางพวงดอกไม้ของหัตถวง และทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสัก
การถวายบังคมพระบรมอัฐิ แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ พระ
ตั้ง ๒๐ รูปเสด็จพระพุทธรูปมหาดไทย ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม
พระราชอาคันตุกะถวายพระธรรมเทศนาถิ่นที่ ๑ ครั้นจบแล้วพระตั้งถวาย
อนุโมทนา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงประเคนเครื่อง
ไทยธรรมบูชาถิ่นที่เทศน์ แล้วทรงทอดผ้า พระตั้งทรงนบถบปรกณ
แล้วพระตั้งอีก ๕๗ รูปตั้งบปรกณ

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ ประดับราชอิสริยาภรณ์
สำนักพระราชวัง

พฤษภาคม วันที่ ๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

นั้นเป็นคำเขมร “นิมนต์” นั้นเป็นคำมคธ ซ้ำกัน แต่ไม่ประหลาดอะไร
เขมรเขาก็ใช้คำมคธดังตักกุตเช่นเราเหมือนกัน ทั้งคำสำหรับเจ้าฉกมออก
ด้วย เช่น “ตั้ง” และ “ตั้งเวย” เป็นต้น คำเหล่านี้หาไหนกถิงคารา
ราชาศัพท์ เห็นจะต้องมีคาราตั้งศัพท์ เทพศัพท์ ราชาศัพท์ เต๋นามาคย
ศัพท์ คหบดีศัพท์ ไปต่างๆ

๒) พระพุทธรูปตั้งกาหิมมาเป็นรูปจริงแต่เดิมไป นั้นก็ไม่ใช่
อันไปได้นอกจากตั้งใจจะเอาอย่างพระพุทธรูปซึ่งหมัจฉวเป็นกถัม แต่ทำ
ละตคพอเป็นที่ จนตั้งเกิดได้ว่าพระพุทธรูปชนิดนั้นเป็นพระพุทธรูปตั้งกา
ถ้าจะให้เป็นที่พระพุทธรูปอื่นเดยก็จะต้องหมัจฉามาไม่กถัม คำศัพท์ “เซน”
เห็นได้ว่าเกิดที่หลัง เอาอย่างคำศัพท์พระพุทธรูป คำ “เซน” กถือ “ชิน”
ทั้งคำศัพท์ของเขากเรียกว่า “มหาฉว” อันเป็นคำทางพระพุทธรูปคำศัพท์เหมือนกัน
ได้พบหนังสือว่าท่านขุนนรชเตมว่า “ราหุฉ” ถ้าจะพูดว่าตายก็จะ
คือว่า “เศตม” เอาดูพระพุทธรูปเจ้า แต่ความจริงชื่ออาจซ้ำกันได้จึงต้อง
มี “นามโคตต์” ซึ่งเราต้องหลบไปเรียก “นามตักกุต” เพราะคำ “โคตว”
เราใช้เป็นคำหยาบ

๓) ประดิทินซึ่งเราใช้อย่างฝรั่งนั้นไม่สะดวกจริง เพราะอันอุปัสถ
ยังใช้กันอย่างเก่าอยู่ ซ้ำหมัจฉวพระธรรมยศก็ออกด้วยออกจะรู้สึกยุ่งใจ มีคน
“แแต่ยเคต” จะให้พระทำอุปัสถวันอาทิตย์มาหลายหนแล้ว แต่เป็นไป
ไม่ได้ ไม่ใช่แต่การทำอุปัสถ การทำบุญอะไรต่างๆ มีสำหรับเป็นต้นก็ไม่
มีทหมาย พวกเราจึงคิดต้องถือไปประดิทินนอยกว่าพวกชวา ทักราบท
ถึงว่าศัพท์ในกรทเขาคิดประดิทินเป็น ๓๓ เดือนนั้น กราบทแต่ทางใจ
ส่วนทางทว่าประดิทิน ๓๓ เดือนนั้นจะมีขึ้นในโลกหรือไม่ และเราจะรับ

เขามาใช่หรือไม่ นั้นเป็นอีกทางหนึ่ง

๔) ครั้นถึงพระเจ้าปราสาททองทรงเลือนนบนั้น เมื่อกว่าที่ทรงกระทำ
อย่างจะเกิดผลไม่ได้อย่างที่ครั้น ถ้าจะทรงเปลี่ยนรัชชบัลลังก์ใหม่จะเป็นค
กฉาจริง

“ศักราชกฐนุหมาย” เกตักกระหม่อมก็เคยทราบว่าเขาเรียก “ศักราช
จุฬามณี” ทราบจากใคร แต่แปลไม่ออกทั้งไม่ชอบด้วยจึงไม่อาจถึง
กานน

๕) “แผ่” ทชวล ได้นอนหาเขามาที่เมืองใหญ่ก่อน แล้วจึงย้ายไปมี
ที่เมืองเล็ก ๆ เราเที่ยวประประไปจึงได้ไปพบ “แผ่” เข้าบ่อย ๆ ทางรถไฟ
เร็วไฟเกตักกระหม่อมก็ได้เห็น และที่กราบพูดง่ายหญิงไปห้องขุดแคทธาน
ชายพลอยนั้น ไม่ได้หมายเอาแต่แม่โคคนเดียว แม่หญิงในครอบครัว
ของทูตกระหม่อมชายก็ไปห้องขุดด้วยเหมือนกัน ทูตกระหม่อมชายท่าน
ทรงนำคอกไม้ไว้ที่ท่านทรงนำไปที่ห้องทักฐาน ท่านทรงประมาณการเหมือน
กันถ้าเราจะชอบอะไร คุดทวไปนั้นไม่ไหวอยู่เอง

๖) ตำรวจจีนซึ่งเขาทำรูปโคมปถานน คงเป็นอย่างเดียวกับที่เห็น
หนังสือญี่ปุ่น เขาทำโคมเป็นรูปปลารักษ์จนปลายตัวโคม แต่เขาจะเรียก
อะไรไม่ได้จำไว้ ข้างจีนเขาทำบุญตามกาดะมาก เราเรียกว่า “ตำรวจชนม
อ” “ตำรวจชนมจาง” “ตำรวจชนมเว้ง” “ตำรวจชนมเปี้ย” “ตำรวจชนมโก”
ไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร แต่ข้างจีนถือเอาตำรวจกาดะมีเป็นการใหญ่ เขาเรียก
ว่า “ชิต—อวดย—ปัด” ทศวิถึงคงเป็นตำรวจกาดะป็นน

การตอยกกระทงต้องเป็นของจีนแน่ เห็นได้ที่พริกงเตกกมตอยกกระทง
การตอยกกระทงไม่เคยพบหนังสือเก่ามาเลย ไม่แต่เดือน ๑๑ แม่เดือน ๑๒

ในกฎมณเฑียรบาลที่ว่า "พิรชดศุภคตยโคมตงนำ" ว่าเป็นพิรชตย
กระทงกัไชเชิง ตามที่วานักไม่มรายตระเขยคชนพจจะวจนจยได้ การทำ
พิชชนทาศค ๆ กน เมืองนนทหาอย่างนเมืองนทาอย่างน แดงดางอย่างก
เด็ก ดางอย่างเด็กเดย ดางอย่างกมีอะไรเข้ามำแทน ตกตงเป็นจระทำอะไร
กัทำ การกระทำกเพราะคนนบถย เมอต้นนบถกนแดว โดยเวดากัทำให้
เป็ดยนแปดงไป ไม่มอยุทอะไรเดย

การตอยกระทงใหญ่มีในหนังสือเรื่องนางนพมาศ เป็นที่ว่ามีมาแต่
ครั้งเมืองสุโขทัย แต่แรกจับกนไดวาเป็นหนังสือเก

๗) พืชออกพระวรวงษาซึ่งกตศัวดีดวงอารมณ์ทบงงานน เป็นถาร
ทำชอบ จะทำพิชอะไรกตองตงเกดชาดบ้านว่าเขาชอบอย่างไรกนถกแดว
ตามททรงจคค้ำหำรไปเดยพระเม็จะถวยบงคัมทุกกระทมอมชองเราดวยน
เป็นถารกระทำดวยกเดท เห็นเป็นถารชอบนถนุโมทนาในพระกุดศรธา
อนนนเป็นอยางยง

๘) นิทานโบราณคดี เรื่องสร้างโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งทรงพระ
เมตตาโปรดคคัประทานไปด้วยน เป็นพระเดชพระคุณอย่างยง แต่พอ
อำนกนถกเดด ว่าได้เตินผ่านกนเพงวงเกามาทหงตงสร้างโรงพยาบาลซึ่ง
ครตงวาได้รวอกำแพง แต่เดวถกนถได้วาทเห็นนเขาว่า "วงกรมเทว" ท
ทรงรอนนเป็นก้ำแพงวงหตงต่างทาก อำนพระนพนชคเป็นไมมตงกชตงสร้าง
อนได้ซึ่งเป็นตำเป็นต้นอย ในวงหตงนเดย ผิดกนกับพระราชวงเดมทปาก
คตงบางหตงงเป็นอนมาก ในถารเป็ดยนอชพยามวดเรองชอกถกนนคเป็น
ถารใหญ่มาก ที่จริงถารชอยู่ไฟกัควรแก่ประเทศหนวดเทานน โดยนว่าญวน

เขาอนบนแคว่เอาไฟได้ ไค่นนเสี่ยด้วยซ้ำ เราเห็นจะถือเขาแบบอย่างญวน
มาหรืออย่างไรนนแหตะ หรือมีฉนวนกคงถือเขาแบบไทยซึ่งอยู่ทางประเทศ
หนาวข้างเห็นอมากได้

ย้อนหลัง

๘) จะย้อนหลังไปกราบขุดถึงพระคาร์ดี ซึ่งครัดคโทษหนึ่งต่อพิมพ์
ข้างไทย เหตุด้วยเมื่อนท ๑๖ เดือนนี้ อานหนึ่งต่อพิมพ์บางลุดแคว
บททเข้าจำหนาวา “เนม ด์เอกค” เพื่อจะรู้ความว่ามีควมอย่างไรแต่เข้า
ใจไม่ได้กระจำง เพราะรฐาษาอังกฤษไม่พอ จึงให้หญิงโฮอานมาบอก
แก่งไปฉวยเอาหนึ่งต่อพิมพ์ประมอญวน วันที่ ๑๖ มาให้ บอกควมอยู่
ไพนน เป็ดจ่าใจข้างตนว่า “คอกจากฉบับวานนี้ จึงเรียกของเอาฉบับวน
ก่อน เบองคณนไดคณ แต่เบองปลายไม่ได้ปลาย มีแตนคเคียวคงทาย
ว่า “ยังมีคอกไป” คอไปถึง ๔ ฉบับกยงไม่จบ คอกว่าตงพระราชบัญญัติคค
เอามาแคว่นตระนอย ไม่ได้แควงใหม่ตามภาษาอังกฤษทอานกับเขาคควม
เขาใจ ยังไปคว่าทครัดคโทษว่า “มีคอกหน้า” — ไพน ๆ ไปเสี่ยอิก ท
คองคหนึ่งต่อพิมพ์ไทยก็เพราะรฐาษาอังกฤษไม่ค เป็รียบเหมอนกนยาโน
เวตจาเซบไซ จะหวนหรือซมกคองกถน

มีขอทนกน ควณอานหนึ่งต่อภาษาอังกฤษเขาใจไม่ได้ค จึงคคควา
ไวจานภาษาไทย แต่เมื่อพบภาษาไทยกถบอานไม่เข้าใจจึงไปคว่าภาษา
อังกฤษก็มี นจะไปรดควากระไร ได้เห็นบัญญัติตอมได้นกเวียน เขาบอกควา
คกภาษาไทยเป็นจันวนมากถนกประหตาคใจเหมอนกัน อะไรเกิดเป็นไทย

แล้วตกลาษาไทย เว้นแต่ไม่ทราบว่าโรงเรียนเขาสอนกันอย่างไร

๓๐) ได้ถามชายศิษย์แล้ว ถึงเรื่องพระมหามนตรี (ทรพย) กับ เรื่องระเด่นต้นไค ได้ความตรงกันข้ามกับที่เตากราบพุทธมา พระมหามนตรี (ทรพย) นั้นเขาไม่ทราบที่เดียวความเกี่ยวข้องของกับเขา แต่เรื่องระเด่นต้นไค นั้นได้อ่าน

๓๑) ตกแก่เขาได้กรอกขนาดเด็กทำอย่างฝรั่ง ในเมืองไทยมาให้กิน ถึงได้เห็นรูปร่างเป็นอันเหมือนอนกับได้กรอกฝรั่ง แต่เมื่อกินแล้วเห็นหน้าเนื้อไม่เหมือน คือฝังวซึ่งหุ้มนอกหน้ากว่าของฝรั่งไปสัก ๔ เท่า กับเนื้อใน ก็เห็นอวกกว่าของฝรั่งไป ทำให้หนักถึงคารมหมิ่นหมิ่นศรีว่าเนื้ออวเมืองฝรั่ง กับเมืองไทยนั้นผิดกันมาก ทางเมืองฝรั่งเขาอ่อนนุ่ม ทางเมืองไทยเรา เห็นอวแข็ง ขอนทาให้หนักถึง โคนมฝรั่งซึ่งคิดจะเคยง ในเมืองไทยเห็นเป็น จะยากที่จะอวในพินเมืองอะไรก็ผิดกันเป็นกองต้องกอง ความเป็นไปที่ผิดกัน ย่อมจะคงตั้งถ้าทักผิดกันได้

บรรเลง

๓๒) ร้านหรือบริษัทในเมืองไทย ที่จะต้องมีคำว่า "ไทย" อยู่ด้วย ถ้าไม่เช่นนั้นทักจะไม่เป็นร้านหรือบริษัทในเมืองไทย พบคำหนึ่งเขาก็รู้สึก ดีตดีใจ ใช้คำว่า "บริษัทกระเบื้องกระดาศไทย" ความตั้งใจใช้คำว่า "ไทย" นั้นหมายจะให้มันเป็นบริษัทไทย แต่กตงายไปเป็นว่ากระเบื้องทำด้วย กระดาศไทยก็ได้ ควรจะกตงายเป็น "บริษัทไทยกระเบื้องกระดาศ" จะ ควรกว่า

๑๓) อัดเรื่องหนังสือออกจะประหลาด หลานเด็กอยู่บ้านคนเดียว
 ตูดๆไปโรงเรียน พ่อเขาจะไปทำงานหลานเด็กมันก็ร้องให้ตาม พ่อเขาก็
 หนักพาดหัวมาฝากให้ยาไว้ ไม่ใช่แต่อยู่เรียบร้อยเป็ดๆ เท่านั้น ยังหัวรอ
 ต่อกระซิกอะไรก็ได้ จะว่ากล่าวอะไรก็ฟัง จนแม่ได้เห็นประหลาด ว่า
 ไม่ได้เลี้ยงดูฟักฟุมอะไรมันมาเลย ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นได้ ทงพ่อเขาก็เห็น
 ประหลาด แม่โตแก่นกตามพระคาร์ดี ทว่าเดอดมนส้มเนองถึงกัน จะเป็น
 ได้แต่อย่างเดียวเท่านั้น

๑๔) เห็นรูปเจ้าโคโนเย นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เขาลงในหนังสือ
 พิมพ์ได้ "หนวดจุ่ม" เดิมที คำว่า "หนวดจุ่ม" นั้นเจ้าเขามาแต่หนังสือพิมพ์
 พวกแขกเขาพูดถึงแขกอะไรคนหนึ่งซึ่งเกิดถ้อยร้อยความในเรื่องกล่าวโทษ
 ดูเหว้าแขกว่าใช้ "หนวดจุ่ม" ไม่ค่อยพูดมาก อาจเข้าพระทัยได้แล้ว

ข่าว

๑๕) เมื่อวันจันทร์เดือนธันวาคม ๒๐ ได้รับตายพระหัตถ์แวร ฉบับ
 ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม มีเปิดสองด้าน ไม่โกรธที่ถูกละเมิดมิได้ แต่ชอบ
 ถึงเกิดเท่านั้น จะกราบทูตตอบคราวหน้า เพราะความเมตตา

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

บ้านชินนามอน ปั้ง

วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

ทูต สมเด็จพระบรมพรวิศาฯ

หม่อมฉันได้รับลายพระหัตถ์ฉบับลงวันที่ ๒๓ ตุลาคม ตามเคย ของกษัตริย์เคียงดวงคิดดวงแดงตามเคย แปรถกแต่พิมพ์ครายางประทับหลังของ เพลินนอกดวง ๓ เป็นรูปดีเหลี่ยมรมควอกษรโรมันเป็นภาษาอังกฤษอยู่ในแผ่นขอว่า THAILAND IMPLORES FOR WORLD PEACE.

สนองลายพระหัตถ์

๑) ถ้าจะท้าวท้าวค้ำพทต่าง ๆ จุดเป็นพอกเช่นราชาคัพท ยงมอก พอก ๓ นอกจากททรวงกระมา จะเรียกว่า "หริศัพท" ก็เห็นจะได้ คือ คัพททคคตเปิดนค่าน่าเกลียดเป็นคำรูปภาพเช่นคำฉนวน (แต่เวदानหม่อมฉัน ก่าดงเซธา คิดหาคำค้วอย่างไม่เห็น นึกได้แต่ว่าพระยาศรีรัตนทรโองหาร (น้อย) ไม่กล้าเปิดนค้ำมโหรี เพราะชอบใช้กันแพร่หลายเดี่ยมากแล้ว) กับเปิดนค้วออกจพอก ๓ ซึ่งทำให้ใจนกกงของหยาบ เช่นเปิดน ๒ บาท เป็นก่งค่าง เปิดนปดจอรอนเป็นปดามหึ่งดัด เปิดนปดาดัดคเป็นปดาม ไบไม่ เปิดนผกกระเจดเป็นผกทอชยอดเป็นคณ

๒) ดกษณะช้อคนนค้วชอบกถ ถึงจะเป็นมนุษย์ต่างชาคค้วภาษา กน การทให้ช้อมมุดอย่างค้วกนทงนค คชเบองคณค้วช้อค้วหรับเรียก ให้รู้วาค้วคณกนในค้ววเรชน ท้ออย่างค้วกนค้วหตายค้ววเรชนค้วเกิดมคณ ช้อค้วกนค้วหตายคณในค้วบถอนค้วกน จึงค้องมค้วค้วพฒนค้วหรับเรียก

ให้รู้ว่าต่างคนกัน มุตเหมือนกันมาเพียงนี้ เริ่มมวชตรงกันแต่ใช้คำเพิ่ม
 เข้ากับชื่อ ตั้งแต่เหตุใช้โคตร (นามสกุล) ก็มี ใช้ชื่ออื่นที่อยู่ก็มี เขาชื่อ
 มารดามาใช้เช่น—พระตำรับบุตรและพระโมคคัลลบุตรก็มี เรียกตามอาชีพเช่น
 สกุลของกฤษเรียกว่า Smith. และ Carpenter. ก็มี ใช้คำตามัญคุณศัพท์
 เช่นว่า ตำ, ชาว, ใหญ่, เด็กก็มี พิเคราะห์ดูจะอยุ่ของคนเรียกเป็นผู้เด็ก—
 ฉะนั้นจะเรียกอย่างไร

๓) พระราชพงศาวดาร ๓๒ ที่เรียกในกฎหมายเพียรবাদว่า—“ดตชด
 ดชยโคมตงนา” นั้น ทจริงเป็น ๓ พยางค์ พยางค์แรก ดุเหมือนจะตรงกับ
 ที่ในอินเดียเรียกว่า “ทปวัต” ชาวอินเดียเขาขงหากันทเมืองบึงในอินเดีย ๓๒
 พยางค์ดชยโคมนั้นตรงกับดชยกระทงใหญ่ กระทงเล็กมาแต่จีน พยางค์นาใน
 หนังสือกฎหมายผู้เขียนดตชดได้ตัว “ด” แทนน จึงกลายเป็นตงนา เพราะ
 ความซ้ำกับคำ “ตย” มิใช่เป็นคุณศัพท์ของดชยโคม ดลักษณะพริท
 พรรณนาในกฎหมายเพียรবাদว่า—เด็กจทรง เวื้อและ ทรงตัวอ ดงมาตามนา
 ก็เป็นการมาตงนา เห็นไม่มตงตย

๔) กำแพงวงหลังททานใต้ทอดพระเนตรเห็นนั้น เป็นกำแพงวงหลัง
 จริงจริง มิใช่กำแพงวงกรมเทวฯ เพราะเมื่อตั้งโรงพยาบาลศิริราชหรือ
 กำแพงวงหลังดงเพียงคอนทคองการ ทยงเหลือ กำแพงวงหลังคอนข้างเหนือ
 อยุ่มาถกนาน จึงได้รื้อเมื่อโปรดให้สร้างคูพระราชทานพระเจ้าเขยงใหม่
 วงกรมเทวฯ อยุ่ใต้ตงมามาก

จะเตยทุ่เรื่องตำนานวงหลังตาม ทหมอมอน ดับรูเมื่อ จะแต่งหนังสือ
 เรื่อง “ตำนานวงเก่า” ประกอบบทความคิดเห็นจนเมื่อร่างจดหมายน เมื่อ
 ดงกรุรัตน โกสินทร์ กรมพระราชวงหลังได้เป็นเจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ

สำเนาต้นเดิม

เขตศรีภักดิ์ แต่แรกคงตั้งวางวงชนทพระมโหฬารเดิมของท่าน ณ ตำบลจันท
 ธานี วงแรกนั้นคงเป็นอย่างวงเจ้าต่างกรม ท่านองเดยอกบวงทาพระ
 เด็ดจ้อยวงนนมาราว ๕ ปี เวदानนกาแพงเมืองธนบุรีทางฝั่งตะวันออก
 อยู่ คือเดือนพระยาศรีสุนทรเป็นกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข จึงตั้งวางวงหลัง
 เวदानนกาแพงเมืองธนบุรี ทางฝั่งตะวันตกหมดแล้ว วงหลังที่ตั้งวางขึ้น
 ใหม่จึงเป็นทงทพระทบของกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข และเป็นข้อม
 วิชาพระนครฝ่ายฝั่งตะวันตกทางข้างเหนือ คู่กันกับพระราชวังเดิมเป็นข้อม
 วิชาทางข้างใต้ จึงขยายททาแนวปราการวงหลังคอดงมาทางข้างใต้จน
 ถึงทฉางเกดอ เมื่อตั้งวางวงหลังขึ้นแล้วกรมพระราชวังหลังตั้งวางพระมน
 ฑียรอยู่ในบริเวณวงเดิม ทงซึ่งขยายคอดงมาข้างใต้โปรดให้พระองค์
 เจ้าชายอุกเชษฐาเบญจายุทธตั้งวางกำหนดเป็น ๓ แปลง กรมหมื่นนเรศไชย
 ชาญแปลงเหนือ กรมหลวงเดนมบริรักษ์อยู่แปลงกลาง กรมหมื่นนราเทอดศรี
 ชาญแปลงใต้ (ตรงที่ตั้งวางโรงพยาบาลศิริราช) อยู่ในกำแพงวงหลังด้วย
 กันทงนั้น เดิมคงเป็นอย่างว่ามาน ผู้รื่องประจิดวงหลัง คือ สมเด็จพระ
 พระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว. เจริญ อิศรางกูร) เป็นต้น จึงเดาว่าเมื่อกรม
 พระราชวังหลังเสด็จทอดศดแล้ว บันทวงหลังเป็น ๔ วง วงค่อนที่ตั้งวาง
 พระมนฑียรตั้งวาง เจ้าข้างใน (ทองอยู่) พระอัครชายาปกครองอยู่ด้วยกัน
 กับพระโอรสธิดาทรงมีใต้ออกวง ทข้างใต้ตั้งมา ๓ แปลงก็เป็นวงของเจ้า
 นาย ๓ กรมตามทใต้ครองอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจึงมีโปรดให้เจ้านายพระ
 องค์อื่นไปอยู่วงหลัง เหมือนเช่นพระราชวังเดิมและวงเจ้านายต่างกรมแห่ง
 อื่น แต่พระวงศ์ของกรมพระราชวังหลังที่ใต้ครอบครองวงทง ๔ แห่งนั้นต้น
 พระชนม์ในรัชกาลที่ ๒ หมดทุกพระองค์ ฟังต้นหนังสือประกอบว่าพระ

มนเทียร ถัดกัน และ ตำแหน่ง ในวงหง ดอน ตีวงด้วย เครื่องไม้ กัทัก พงทรุก
 โทรมไปตามอายุด้วย ไม่มีเจ้านายต่างกรมพระองค์ใดไปรารณาหรือหม่อม
 เจ้าเชอถ่ายในกรม พระราชวง หงองค์ใด สามารถ จะครอง วงหง ๕ นั้นได้
 วงหงตรงกราบมาแต่ในรัชกาลที่ ๓ ด้วยประการฉะนี้ มีแต่บุคคลภายนอก
 พวกไม่มีบ้านเรือนเขาไปปลุกทบกระท่อมอาศัยด้วยไม่มีผู้ใดห้ามปราม
 ทวงกรมหมื่นเทวมนุรักษนั้นเป็นทศตบถบังหง และเมื่อเรื่อง
 ประวัตต่างหาก หม่อมฉนงเพ็ชรเรื่องประวัตเมื่อตั้งเรื่องแต่งหนังสือตำนาน
 วงแก้ว ที่ตรงนั้นเดิมเรียกฉา—ตำบลต่งนงมุกต เป็นที่ตั้งเดิมเจ้าฟ้ากรม
 พระเทพสุธาดาดังพระชนนคั้นอยู่เมื่อกครั้งกรุงธนบุรี เมื่อกครั้งรัตนโกสินทร์
 ตั้งตั้งกรมพระเทพสุธาดาดั้งตั้งเขาไปอยู่ในพระบรมมหาราชวัง จึงประ
 ทานพระนิเวศ์เดิมแก่เจ้าฟ้ากรมหลวงนรินทรเทวี พระโอรสพระองค์น้อย
 ตั้งตั้งอยู่มาจนตลอดพระชนมายุแต่หม่อมเจ้าในกรมครองต่อมา เดิมเจ้า
 ฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรกับเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราธิราชอยู่ต่งเห็นอตาเคยน
 ค้อกับโรงวัดถึง ถึงรัชกาลที่ ๒ ไฟไหม้วงเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตร
 จึงโปรดให้ตั้งตั้งไปอยู่พระราชวังเดิม เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราธิราชยังอยู่ที่
 วงแก้วมาจนในรัชกาลที่ ๓ ไม่พอพระทัยจะอยู่เกิดพระราชวัง ทรงทราบ
 ว่าวงเจ้าฟ้ากรมหลวงนรินทรเทวีจะร้าง ด้วยหม่อมเจ้าในกรม
 รักษาไม่ไหว จึงรับชอตวงต่งนงมุกตจากหม่อมเจ้าในกรมหลวงนรินทร
 เทวีแล้วตั้งตั้งข้ามฟากไปอยู่ที่ถนนจนตลอดพระชนมายุกรมหมื่นเทว
 มุรักษกับหม่อมเจ้าในกรมจึงได้อยู่ต่งนงคตมา

๕) เมื่อเร็ว ๆ นี้ชายใหม่เธอเขียนจดหมายมาถึงเจ้าหญิงบอกว่าเคย
 ๕ เธอเมื่อฟังวิทยุเสียงแล้ว เมื่อด้วยอย่างไรศรีธำมาเธอเกิด แต่หม่อม

ฉันเคยนึกกตททหวเราะไม่ได้ เพราะคอดหม่อมฉันเนืออกทูก่อนเธอมาช้านาน
 และได้เคยบอกแก่เธอเมื่อชอกมาบึ่งว่า ชอบฟังทูกยจระวัง มันอาจะ
 เสียเดิน มันก็เป็นจริง ๆ ทงเธอยงหนุ่มแน่นจงเห็นจน ในทายพระหัตถ
 ฌบบนทานครดบ้นมาถึง ความดำบัก ทจระรูเรื่อง อะไรดวย ชานหนังสือพมพ
 ชาวภาษาไทย อย่างเคยวคบหม่อมฉันเคยทูลปรับททุกขไปแต่ก่อนกนกจน
 แต่มใช้จระยมเยาะ เพราะเห็นอกว่าทานชานหนังสือชาวภาษาอังกฤชเข้าใจ
 ยากกว่าหม่อมฉัน (ตองครราชาศัพท์) แต่หนังสือพมพฝรั่งเคยวณมนก
 เรือวเคมทเหมือนกัน จจะหาความจริงยากเกือบเหมือนพมพฝอยหาคะเซบชอย
 แล้ว เพราะการส่งครามน้ำให้มันแปรไปในทางออกคัดต่าง ๆ ชานหนังสือ
 พมพฝรั่งยงคกว่าหนังสือพมพภาษาไทยเพียงไม่กี่เล่ม ใจดวยคองเทยวหาชาว
 เทานน

ครทูลถึงกระบวนหม่อมฉันชานหนังสือคอปไป อริยบทของหม่อมฉัน
 นนคองเขาช่าวหนังสือชาวเดว เรยหนังสือกับคณดอบหนังสือชงจะเอา
 มาประกอบกับถารเรย คณบายชานหนังสือพมพชาวอกพทหนังสือ
 คาคตงแต่กนอาหารเรยแล้วชานหนังสือไปจนเวตาเชานอน หนังสือชงชาน
 โดยปกคณน คณทวค้ำชานหนังสือเรยนหาความรพेमเคมเป็นหนังสือไทย
 บาง หนังสือฝรั่งบาง เคยวณถาคตงชานหนังสือวณยมชของสมเด็จพระมหา
 ธรรมะ วิณจณยชองทานอยู่ชางคิมาก^{๒๓} จะเรยชงบางเรยทูลบรเวต คณคคก
 ชานหนังสือประโตมโตก Novel อันเป็นแต่ทำให้เพดคเพดนหยอนใจพอ
 ดันกิงวุดแต่วคเกชานอน เป็นคิงนุแต่มชทกวรเป็นนิจ ทเมองบึ่งนงเขามหือ
 ธรรมคคมาก เสียคำชรรวมเนยมีต๊ะ ๖ เหยยญ เพียงเท่วราคาชอธรรมคคใหม่

เล่ม ๓ ก็หาหนังสือดี ๆ อ่านได้ตลอดปี

๖) เรื่องได้ภาษาไทยนั้น หม่อมฉันคิดว่ามันเป็นอาจินตยมาเดียนาน
แต่เดิมนั้นเปรี๊ญ ๖ ประโยคศิษย์สมเด็จพระวันรัตน์ (โอง) คน ๑ ดีก็มา
ขอทำงานในหอพระสมุดฯ หม่อมฉันได้บรมมณเฑียรตำราแต่งหนังสือ
เรื่อง “ปัญหาพระยามณฑล” พิมพ์แจกในงานพระเมรุถึง ๓ เล่ม ใครอ่าน
ถรมว่าแคงดี แต่เมื่อหม่อมฉันออกมาอยู่บ้นางแดง โดยนว่าเปรี๊ญคน
นั้นเขาดีชอบความรักบขาราชการด้วยกัน—ไปคกภาษาไทย หม่อมฉันก็มรู
จะว่าอย่างไรจึงเคยถอเป็นอาจินตยต่อมา

แต่เมื่อคิดคุดตามท่งเกิดหนังสือแคงใหม่ ๆ เหม็นคตาแปกง ๆ เกิด
ขึ้นมาก ถ้าเขาแคงคตาเหล่านนั้นเป็นหตุกัตุตรชอบความมรู ถึงพระองค์ทวน
หรือหม่อมฉันเขาดีชอบกเห็นจะคก แต่การดีอันแคงสอภาษาไทยเดียน
จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู จึงคกอยู่ในเป็นอาจินตยอีกอย่าง ๑

๗) ลักษณะที่ใช้คำ “ไทย” ในที่ต่าง ๆ ดูอาจจะหมายให้ผิดกันได้
คิงทรงพระดำริเช่นชช “บริษัทกระเบองแคงกระดษไทย” ที่ทรงยกเป็นคว
อย่างประทานมา พิเศรระหัดความตามทเขียนคของเขา ใจว่า—บริษัทนททำ
กระเบองแคงกระดษอย่างไทย แต่ถาเขียนว่า—บริษัทไทยทำกระเบองแคง
กระดษ ก็หมายคความว่าไทยเขากนเป็นบริษัททำกระเบองแคงกระดษ
จะเป็นกระเบองแคงกระดษอย่างไทยหรืออย่างฝรั่ง อย่างจุนกได้ทงน

คำว่า “ไทย” กับ “สยาม” ทจริงจะหมายคความค่างกัน ไทยเป็นชื่อ
มนุษย์จำพวก ๑ สยามเป็นชื่อแผ่นดินประเทศ ๑ หม่อมฉันแคงหนังสือ
ชอบเรียกว่า “ไทย” และ “เมืองไทย” มาช้านาน แต่บางทชคของจะใช้
คำ “ไทย” แทน “สยาม” ไม่ได้กม

ข่าวป็นง

๘) เมื่อวันท ๒๓ เวดาเข้าพร้อมกันทำบุญ ทกษณานูประทานอุทิศ
 ถวายต่นองพระเศษพระคุณตมเศษพระพุทธานเจ้าหุดอง ทคานหกรพระองค
 หยงประเวศ ๆ เดยวณ เรชยายมาประทบคานหกรมถนถกเตว ไกดกับ
 บ้านหม่อมฉนเคนไปมาถึงกันไดไมคอง ไรรอก มีเศษพระเศษดมนคเศษ
 ดตบปรกณพระบรมชฐ เวดาบายพร้อมกันมากถวายบังคมพระบรมรูปทรง
 มาทบานหม่อมฉน เหมือนเศษทามาเศษกอน ขอถวายพระกุศดให้ทานทรง
 อนุโมทนา

๘) มรรคนายกเขามาบอกบุญวาระทอคกฐินทวดคปโตศกฤตวันท ๒๘
 เขาเศษเศษาให้ฟัง ว่าพอก ทายก ทอคกฐินทวดค คร์เศษวางชารมณเมือวันท ๒๖
 พระทองตูกเรอไมไดบชกให้หม่อมฉนรุ จงไมไดไปชวย อดนหมพระทอง
 ตูกเป็นชรวรมยคคยคองคเศษยทากฐินอยางไรกัน เขาบอกวานิมนคพระมหา
 นิกายวคคณมาตมทบอศ ๔ องค ก็เป็นรับกฐินอยางตมเศษพระพุทธาน
 ษาจารย์ (ศร์) รับพระกฐินหุดองทวดคตมพนชวงศ หม่อมฉนถนถกชมว่า
 เรชมเศษคชัญญา เพราะทาเศษนคกวาคณิกายไมยอมรับกฐินให้ทายก
 เขาเศษเศษศร์ททาเศษตา ๆ

๒๓/เศษรมคควรเศษเศษเศษเศษเศษไปรด

ตจ ๒๖ ๒๖ ๒๖ ๒๖

คำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๔๗๔

กราบทูล สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

จะกราบทูลถึงของควม โนตายพระหัตถ์เวรณบมบกอนบคน

สนองลายพระหัตถ์

๓) เรื่องเรียกชื่อต้นยาว เห็นจะเป็นไปด้วยเหตุหลายทาง ด้วย
 ๑) ชื่อของปากกม ด้วยเขตกม เรียกตามผู้เรวเขาเรียกกม เรียกโดยทางคง
 ใจจะ "ทักษปฏินถาร" กม อันหนึ่งชื่อแถวหนึ่งชื่อพาไปกม เช่นเรียก
 "หอดวงเทพรหมา" แต่ว่า "หอดวงเท" นั้นเป็นไปในทางเขา "เท" จะ
 แปลได้ว่าอะไรก็ได้ข้าง เมื่อต้นงโตก็พอใจ เพราะเรียกได้ละดกจน
 ส่วนพระนาม "เทวดา" หรือ "ดำรง" นั้นเป็นเรียกตามผู้เรวเขาเรียก
 นกทองเมื่อตงชื่อ "ถนพาทูต" ก็คิดกนกตงชอบ ถ้าคนตั้งมัญจะเรียก
 หรือไม่เรียก เหมือนอย่าง "ถนเจวิญกรง บำรุงเมือง เพ็ญนคร" แต่
 ก่อนนทไมใครเรียก "ถนเจวิญกรง" ก็เรียกกันว่า "ถนใหม่"
 "ถนบำรุงเมือง" ก็เรียกกันว่า "ถองตงซา" มาเดยอนจงเรียกกนบาง
 แต่ "ถนเพ็ญถน" นั้นแบ่งไป มี "คองว" และ "บ้านหมอ" เขา
 แกม เขาใจว่าที่เรียก "โรงเรียนบ้านดมเดจ" ก็เป็นอรรคธอย่างเดยอกน
 กับ "ถนพาทูต" ชื่อ "พระยามานวราชเสว" ก็คิดเรียกเดว่า "พระ
 ยามาน" นั้น เห็นว่าเทียบเขาว่า "พญามาร" อนเคยเรียกกนมาชนปก
 นั้นเอง จึงคิดว่าเป็นทาง "ทักษปฏินถาร" ส่วนที่เรียกยาวเช่น "อนาถรรณ
 กระหมังกุทึง" และ "สุวรรณกัญมา" นั้นเป็นหนึ่งชื่อพาไป ให้เห็นชนท

ได้อ่านหนังสือพิมพ์พบ คำใด ๆ ที่ทนายความคนหนึ่งจิตใจเป็นนามตั้งคำว่า "ศรีพรหมา" มีทนายความคนหนึ่งซึ่งจิตใจว้าเหว้อ่านแยกไปเดี่ยวเป็นคำขวัญว่า "ศรี-พร-หมา" ก็เป็นได้

อันชื่อ "ด่าต้นคดก" และ "ด่าต้นไธภณ" ซึ่งตรัสเจ้านั้น ดังเกิดโดยวาทชนนกกเป็นทรงพระราชดำริเห็น เทียบเอาคำมคมมาให้โดนกับชอทางไทย ค้อมาถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ก่อน โปรดให้เอาชื่อ "ด่าต้นไธภณ" เข้าตำแหน่งกักถายเป็นชอตำแหน่งไป ตำแหน่ง "ด่าต้นคดก" เคยฉวนกม

คำว่า "คุณ" นั้นกเห็นวไรมากจริงอย่างพระตำรัส มีคนมาพูดว่า "คุณหตวงคุณพระ" นั้นพูดได้ แต่ "คุณชน" พูดไม่ได้ ฟังเคอะพิตกต้องเป็น "ท่านชน" เกดากระห่มอมถเห็นชน ด้วยคำทว่านยงไม่เคยดังเกิด

อันคำ "คุณ" กับ "ท่าน" เกดากระห่มอมถเคยหตงคิดวไครจะใหญ่กว่ากัน แต่ความจริงเป็นคณณะอย่างทเดียว "คุณ" นับวเป็นคำนำชอได้ มาแต่ "เจ้าบุญนายคุณ" แต่ถงพระยาดางคนหรือเจ้าพระยาดองหนนถให้ตั้งชนไปอีกชนหนึ่งเป็น "เจ้าคุณ" ถัดถ "ท่าน" นั้นเป็นคำแทนชอ เช่นเดียวกับ "เธอ" แต่ถกถายเป็นคำนำชอไป นั้นรบัผลชอบด้วยไม่ได้

28/01/2565

เมื่อนกถงคาคาเหล่านกนกไดคาคา หตถอน ฉนออกคาคาหนึ่ง ทรงพระตำรัสวามาแต่ "ฮอน" นั้นถกถแถว มาคิดเห็นค้อไปแต่ถวาค้องเป็นคำทพิ ใหญ่เรียกเกด เด็ถจะเรียกถุใหญ่ว "หตถอน" หาได้ไม่ แต่คานนเคยฉวนกมไม่ไรแถว

๒) ในการที่เขาคำฝรั่งมาอยู่กับภาษามคธ เช่น "ออดิบบรา" เป็น "พชคณิศ" นน เกดากะหม่อมเคยร้องคอแตกคอแตกกับเพื่อนมาเดวิดว่า คอแตกคอแตกของหน ชอบอย่างเขาชื่อฝรั่งเป็นไทย เช่น "ไมโครโฟน" เป็น "หีบเสียง" เป็นต้น

๓) "บางหอดวงซ้ายเอียง" ความที่ทรงพระวินิจฉัยว่าคำ "บาง" เป็น คดของคณนถุกแดด แต่ไม่มีอะไรแน่ เช่น "คดของบางกอกน้อย" "คดของ บางหอดวง" หรือ "คดของบางกอกใหญ่" นนเป็นแม่น้ำทะเล ๆ ینگดายเป็น บางไปได้ ความเปลี่ยนแปลงเห็นจะประกอบด้วยเวลา แม่น้ำในกรุงเก่า นนแปดกมาก ดางแห้งเข้าไปก็สำคัญว่าคดของ แต่เมื่อเขาไปตกกลับเห็น เป็นแม่น้ำเก่าไป ถ้าพระยาโบราณคดีเขียนเรื่องไว้มงจะรู้คิด คดของบ้าน กุ่มแต่คดของกระทู่มราย เกดากะหม่อมมักเคยไปทงนน ทคดของกระทู่มราย ไคตองให้มีพายเขาอชหยงตง สดคดอกลงไม่ถึงดินถนนคดของ แต่ทหนาวค ชยโยเห็นคนเขาตยนาซามไป แต่ถึงถึงมึงก็ไม่เห็นนาทวมหัว เขาว่าเรือ สิ้นคำใหญ่ ๆ ถ้าจะไปก็คดของซุดทราย ความเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำ เมื่อ เปลี่ยนนเวดวไปคดอาจเปลี่ยนไปได้มาก

เที่ยวกรุงเก่าหนอยข้างตงก การไปเที่ยวอาจไปได้หลายอย่าง แต่ อย่างที่จะกรวบทงนควรวเรียกวว่า "เที่ยวอย่างคดของแดง" คคือจบเขาเด็กทบ้าน ซงมหนอยากเที่ยววงจแควเรือ เกดากะหม่อมเป็นกปคณ แต่ทงลูกเรือแต่ กปคณต่างก็ไม่รูตาบตงหนแห่งอะไรในกรุงเก่าตงยคณทงนน กปคณเป็ทรุ มากกว่าคณ แต่ที่เคยไปมาแดงก็ไม่ไป ไปทงยไม่เคยไปอาศัยแต่แผนท เหตุคณยงนนักได้มคคบางรายบาง ทได้มคคกอยงเช่นทกราบมคค ว่าเห็น ขางนอกเป็นคคตงขางในเป็นแม่น้ำ ทได้มคครายกคคคองใจจะไปเข้าคคตงคค

แต่ครั้นไปถึงตีปากคตของขยตั้งกว่าหัวชนไปเป็นไหน ๆ

๔) เรื่องปาฏิหาริยมนกเถา กระทบอมเคยร้องแวกแหกกระแซงอยู่ กับเพื่อน ๆ เสมอ ว่าพระเจ้าแสดจ่าจะคงเป็นผี ถ้าไม่เช่นนั้นแสดปาฏิหาริยกรเขายาก พระเจ้าของเรานน "ผดมนษยมวย" ที่เป็นคน ถูกชาย เจริญใจเคยตำหนิท่านให้ฟัง ว่าเมื่อกครั้งเรียนขยที่โรงเรียนเมืองนอก มี เพื่อนนกเรียนคนหนง มันไป "ตีเคต" หนงชื่อทางพระพทศศำธนา แสด ก้แข่งขอจะมารทะเลาะกับชายเจริญใจ ที่แรกมันมาคตคำถามว่าพระเจ้าของ เจานนเป็น God หรือเป็นคน ชายเจริญใจก็ตอบมันว่าเป็นคนเคยไม่ได้ เถียงกัน เคยอ่านหนงชื่อฝรั่ง เป็นคนสมัยใหม่ชกคนสมัยเก่าในเรื่อง ปาฏิหาริยต่าง ๆ ทางศำธนา ดูเป็นชกพยานในศำส อำนเวียนหัวแถมท เห็นเป็นตอขยยาก

๕) คำจวกรทฆนงหนาโยสถอดตั้งกระจายข้างใน เป็นไปในทางที่ เซอเขาตั้งขแตกเป็นเหตุ จึงไม่เห็นพองควยเพราะไม่เซอไปควย ทจวกร นนแคงเป็นโตดจำได้อย ๕ คำ จะเป็นบาท ๒ หรือบาท ๓ อะไรก็ไม่ว่า "ตั้งขพระสถกรทวง"

จะยกเอาพระศำธในเบองหตงมาคตใจในทนควย เพราะเป็นเรอง เดียวกัน ทชอว่า "พระตั้งกระจาย" นนออกจะไมเป็นภาษา ควกรจะเขียน อยางไรก็ไมทราบ ที่เขาเขียน "ตั้งข" และ "กระจาย" คุกเป็นเลอกแสดว ถ้าจะเขียน "ตั้งข" และ "กจจายน" ก้อออกจะไมไดคความ

ในการศำธปิเมนทองพดยนนกรขอบกต ตามพระศำธทวาศระศำธวราย ขางจนทของพดยนนกรอยางหนง กับรูปพระทองพดยนนกรอกบใหม่ก็ไม เหนอนกนออกควย คงจะทวงจำไดวาทินศรศำธธรรมราชไมใช่คตของพดย

ศาสนสมเด็จ

แปลว่า ยิ่งทำให้เขาไปทางหลังเสียอีกด้วย จนชาวบ้านเอาหินเขาคาน
 ว่าแกเมื่อย จะเป็นทำใจเขามาแต่เดิมหรือเอนที่หลังก็ไม่ได้ตรวจ ในการ
 ทว่าทำให้ของพลยุเพราะรูปไปเหมือนกับพระพุทธเจ้าเขานั่น ชาวบ้านว่า
 กันว่าพระตั้งกระจายหรือพระภควัม จนเกล้ากระหม่อมเขาใจว่าเป็นองค์
 เดียวกัน แต่สมเด็จพระนรธา (เส่ง) ท่านบอกว่าคุณพระของ กัจฉายของค
 หนึ่ง และ คอไม้คองคหนึ่ง เมื่อกษัตริย์นามภุมภานุถึงตั้งตั้งถูกดูหน้า เขา
 กับบอกว่า "ภควัม" ก็คือพระพุทธเจ้า แต่วมาคิดได้ว่าคำเดียวกับ "ภควันด"
 ในภาษามคธนั่นเอง พระบิดาในพวกเครื่องรางเขาเรียกกันว่า "พระภควัม"
 กับ นนทโคตถึงตั้งว่าทำไมของไม่พลยุ ทจริงก็แปลว่าชาวบ้านเขาใจ
 ผิดไปคามถัมยท่านเอง แล้เราก็พลยุเขาใจผิดไปด้วย

ทนจะภควัมถึงพระอรหันต์ ๘ ทิศ ๓๖ มาจคกนชนในเมืองรามของ
 เขาใจว่าทุลกระหม่อมของรามพระหิตอยู่ โนนนด้วย เพราะมกลางชนอก
 โดยคำกล่าว "พุทโธ จ มชฺฌโม เตจฺโจ" มีอะไรหลายอย่างทั้งของเก่า
 ไม่เป็นศาถากัทรงแต่งให้เป็นศาถาชน เช่นอาวุช & ทรงโนแผ่นฝารูปทำ
 เวตส์ถวัณซึ่งแขวนเปิดเด็ก มีคนว่า "ตั้งถูกตั้ง วรวิราวุช" ก็ทรงแก้เป็น
 "ตั้งกนุทรวญโย วรวิราวุชญจ" ส่วนพวกท่านจรวัดรามท่านไม่เออ จะ
 เป็นภาษาหรือไม้กัข้าง เช่นอติบได้ ๘ ทิศเป็นคณ แต่มีทเป็นวญญชชนน
 ท่านระจิง เหมือนหนึ่งเจ้าพระยาเทเวศร์ท่านให้เกล้ากระหม่อมเขียนรูป
 พระภูมี แล้เอาไปให้ท่านเจ้าชยุดตัสระเกศตั้งออกขระ ครันเกล้ากระหม่อม
 ไปเห็นเจอดพระภูมีมาชยุนค้ำถอกขยากรว่าท่านตั้งว่ากระไร ดูหลังเจอดค
 เห็นตั้งว่า "ภุมมา ฉายนคฺ เทวา" เป็นว่าเซียมพระภูมีเทวดาให้มาตั้ง
 เลเกล้ากระหม่อมกัพอใจ

อนพระกัจจายนเถระนั้นท่านเป็นอรหันตสาวก ขรรคมของพระพุทธเจ้า
 เจ้าแต่กษัตริย์ เป็นภรรยาแต่คนยากจนมาแต่ก่อน
 มากจนมีคนโดยมากอ่านไม่หมด แปลว่าใครแต่งได้แต่งเอา จะให้พระ
 กัจจายนซึ่งท่านเป็นอรหันตสาวก ท่านควรแต่จะจำให้มาแต่งหนังสือ
 กัจจายนนั้น เป็นเขาใจผิดอย่างหกคะเมน ทแตกเป็นเศษของกน อย่าง
 "มมาธำดี" ฉะนั้น

เห็นจะต้องทรงพระวินิจฉัยออกอย่างหนึ่ง คำ "อรหันต" นั้นเป็น
 พระนามพระพุทธเจ้า "อรหันตสาวก" ก็หมายความว่าผู้ถูกศิษย์ของท่าน
 แด่เหตุใจชอนห่างกลายเป็นผสันคหนึ่งไป ตามแต่เงี้ยวชาวบ้านว่าเขากระด
 ทำบึก เขาต่างทำหาง ถัดจนแดงไปด้วยเครื่องค้ำชาวเถียดด้วย แต่รูปที่
 ใจไม่เหมือนอกกับค้ำชาวบ้าน เป็นรูปครึ่งนกครึ่งคนอย่างเดียวกับกน
 กนนั้นกษัตริย์กษัตริย์ ทางตั้งตั้งกฤตไม่ว่าเป็นรูปครึ่งนกครึ่งคนว่าหาเป็นมา
 คดเป็นคด ไปทางกษัตริย์กษัตริย์ (คือ "อศัตมูข") มีนางแก้วหนามา
 เป็นคดอย่าง แต่ทางตั้งตั้งกฤตคดเป็นบริวารของท้าวเวสธวัณ ไม่ได้
 เป็นกษัตริย์ไป อกว้ายกษัตริย์มีร่างกายใหญ่ แต่ดำผอมเพราะอดอยาก
 เป็นคดด้วยเหตุตนเองจึงมีเรื่องเตาว้ายกษัตริย์คน แต่กษัตริย์ไม่ได้เป็น
 บริวารทศกัณฐ์นั้นคดเป็นพวกกับค้ำ มีร่างกายพิศไปคางๆ เช่นหอย
 แขนงแทะหน้าไปอยู่ในคดนั้นไม่ควรวัยเป็นคด แต่แปลว่าคดให้รูปร่างมัน "คด
 มนุษย์มอญ" เท่านั้น ในเรื่องเพชรมงกุฎกถาใจเป็นคดกับค้ำคดแต่งเรื่อง
 เหมือนพระคดและกษัตริย์คด

๖) ความ คัดคิดสรร ของ หมอ ซึ่งไป ช่วยเขา ถูกหญิง หลุดออก นน

สารสินสมเด็จ

ถ้าสัมฤทธิ์ผลอย่างทวิประทานพร จะเป็นการดีหรือไม่ดีกว่าไม่ดูแน่ใจ เคย
เห็นหม้ออาตมชนใครจะออกตักเสาก็มาตาม เดินเอาหัดบนอนกไม่เเวด
อนจะทำไต่ เพราะการออกตักกั้นไม่เเวด เหตุตนเองทำให้เกินกลองหม้อ
ผู้ช่วยจึงไปเรียกเอาเข้ามา แต่ใครจะออกตักเข้ามาตาม ตั้งหม้อผู้ช่วยไป
เขากว่าเขาไม่ต้องการหม้อผู้ช่วย เขาต้องการหม้ออาตมชน

เมื่อวันท ๕ ซึ่งตวงมาแล้ว แม่โตกรวดจรวดว่าจะไปทำขวัญ ๓ วัน
ให้หลาน คือตักหญิงหลุย นกกลกานนทเห็นว่าถูก เป็นหลานจริง ๆ ไม่
ใช่เป็นแคโดยตำแหน่ง คำ “แม่ช้อแม่ต้อ” ตามทททรงพระดำรินน ถึงจะ
เป็นการตองทรงคาศครเนกเห็นวาลูกศรจะตราไว้ ทว ช เป็ตยเป็นศวด
มกมไป เช่นทางเมืองอุบลเขาเขยน “พระเชือเมือง” เขาอธิบายว่าคือ
“เชือเมือง” ตามทเขาฉานกเป็นรอยเดียวกับทเรียกข้างว่าข้าง แลเเรก
มาเขยนเป็ตยศวดไปเป็นว่า “พระเดือเมือง” เดินเขาเข้าใจไม่ได้ จนนาย
โมราเห็นชนเขยนหนังสือว่า “พระเดือเมืองกางเกงเมือง”

๗) คิใจทเรื่องเต่าพระทงวหารสัมเด็จ กราบทูลไปเข้าควยพระ
ประด่งคองนไม่ไดศรตมออกให้ทราบเคย จะกราบทูลให้จะแจ่งออกไปอีกว่า
เต้านนชุดพบแคเต่าเดียว อยู่ทมมดินไศรอบ ทำให้หนักวจะคองมดีเต่าตมม

๘) คำ “ทวดจ” และคำ “แอ่ว” ไม่มีอะไรจะกราบทูลจนจนิยออก
๓ แล ๖ ๖ ๖ “ดอกถั่วร้อย” “ตกรวด” และ “เพลิงยาว” ซินคำว “ตกร-
ว” นนกมคณจนจนิยแลว จะกราบทูลจนจนิยแคตองคำคือ “ดอกถั่วร้อย”
กับ “เพลิงยาว” คอไป

คำว่า “ดอกถั่วร้อย” คงมาแคชนตนเป็นช้อดอกไม แลวก็วอะไร
คอไปเป็นถั่วร้อยเช่น “ดอกจำปา ตองยามแลวหนา นองจะดาแลวเฮย” เป็น
คออย่าง คอมาไม่คองชนศนควยดอกไมคได เป็นดอกถั่วร้อยเหมือนกน

ชื่อเพลงกม หมายความว่า "ตรอยเพลง" นนทเห็นจระมาแต่บทร้อง อินเพลง
 ๒ พาทย์นมไม่กำหนด ๓ ท่อนกม ๒ ท่อนกม ท่อนเดี่ยวกม อินเพลง ๒
 ท่อนนมกยกเขากถอนใด ๆ มาร้อง ก็เป็นที่เรียบร้อยไปได้ ถ้าเป็นเพลง
 ๓ ท่อน โน้ตสองท่อนเองคนกมยกเขากถอนอะไรมาร้อง แต่ท่อน ๓ มัก
 ถูกร้องตรอย คือแต่แต่คนร้องจะเดือกเขาอะไรมาร้อง กถอนไม่กนกัน
 และความไม่กนกันกับทรวงมา ๒ ท่อนข้างคน นนเห็นจะเป็นตรอย หรือ
 ตรอยเพลง

คำว่า "เพลงยาว" นนชเพลงพาทย์กม ที่จะหมายความว่าเป็น
 เพลงเรื่องยาว เขาใจว่านเองเปิดขึ้นมาเป็นชอกถอน ใช้เฉพาะแต่กถอน
 เกยวณ ซึ่งผู้แต่งไม่ยอมให้จบ ยืดยาวไปจึงเรียกว่าเพลงยาว

๙) การเข้าไปคนในวงศกบาตรนาผงเกล้ากระหม่อมมักเคยรับ แต่
 ไม่ได้เขาใจว่าเป็นการฉลอง ยังฉลองนาคหุดวงที่ไม่ใช่เจ้าในการพิธีสารท
 นนไม่รู้หรือหน้อเห็นอะไรเขาเคยที่เคย การฉลองนาคหุดวงเห็นจะเป็นพช
 ใหม่ ทำเขาอย่างชาวบ้าน แต่ท่อนเห็นจะไม่ การบวชพระราชทานน
 ก็เป็นการได้ "บุญ" อยู่แล้ว ยังจะขาดของด้วย เคยรมา พอกทหาร
 อาถ้าเขามาเกณฑ์เอาเงินค่าบวชแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๒
 เห็นจะได้ทรงโปรดปรานได้ แต่ทุกคนเห็นแพงเต็มที แต่เราไม่รู้ว่าเขาทำ
 อะไรบ้าง คงมีการฉลองรวมอยู่ในนั้นด้วย

๑๐) ครตเจ้าถ้ำทวมทวมหนึ่ง ทำให้กลองวัดพระเชตุพน เกิดกระ-
 หม่อมไปจุดเทียนพรรษาที่หน้าทวมชราวด ๓ ขันชานโยธา (ดิน)
 พนังงานกรมโยธาเขาไปอยู่ท่าการข่มวัดมาค่อนรับ จึงไปดูเขาเขา
 ได้ยิวี่สำตะ ว่าอะไรมาอยู่ทนมแล้วยังไม่ไรเขานาคทวมชราวดอกไปแต่
 เขามออกจาระตบชราวดคากวาระตบทองทถอนน ไรไม่ออก นนเป็นไต

ความวุ่นวายอย่างหนึ่ง แด้วมาเห็นหน้าทอมชาตาดิพระแก้วศรีโตว่าเป็นอรรถ
 อย่างเดียวกัน แต่ต่อมาออกจวนตั้งจวนกเห็นแห่ง ให้หนักตั้งตั้งว่าจะ
 อย่างเป็นจริงตามเจ้าพระยาอรรพวงศ์ ท่านหัวเราะบอกว่าไปเยี่ยมดูเขามาด้วย
 ออกไป เมื่อได้ฟังคำตอบเช่นนั้นก็เข้าใจได้ ว่าเจ้าพระยาอรรพวงศ์ท่านถ่วง
 หนักหนักไปเยี่ยมเอามาใช้ ขุนจักษ์แกแค้น ไม่จะไปเยี่ยมเอาที่ไหนมา
 นางคงทอมอยู่จนกว่าจะแหงไปเอง แต่บ่นบ่นไม่มาจะเป็นตงนั้นเพราะเป็น
 ท้อง เกิดการระหม่อมเคยไปบ่นบ่นเมื่อครั้งกระโน้น บานเรือนยังไม่เต็มมาก
 นก เห็นถนนที่ทอดตาชวดคตัญญาเป็นทางนาเฉยๆ ไร่ ให้นาไหลไปลง
 ข้างถนน

แต่ตั้งมา ประทับ อยู่ทีหนึ่ง กนาน แด้วมา จะทรง ตั้งเกิด เห็น นา ฝน ได้
 เพราะบ่นบ่นกตงอยู่ในแถวเดียวกับหัวเมืองบักษ ไคชองเรา ทางหัวเมือง
 บักษ ไคชนฝนตกหนักไม่แตกหน้าเฉย มีอะไรก็อะไร มีทไทนกทไทน คง
 มีเหตุอย่างหนึ่ง แต่บ่นบ่นไม่ทรงรู้สึกเห็นจะเป็นด้วยเขาทำทางนาตกไคค
 ตอมีเหตุมากจึงทรงตั้งเกิดเห็นได้

๓๑) ข้อที่พระศรีอภัยราชถึง "จิตามัน" ให้ได้ทราบแก่ถานน เป็น
 พระเดชพระคุณถนพณ ยังไม่ทราบเห็นเห็นอันใดอะไรเลย เห็นแต่เขา
 หมายถึง เอ บี ซี ดี ได้ ทำให้เข้าใจว่าเป็นหลายอย่างด้วยกัน ข้อที่ดัดคำ
 "เทศนิค" นั้นเป็นธรรมคา คนที่ไม่ได้เรียนวิชาตั้งนั้นแแต่กยอมตดถนอยู่เอง

๓๒) คำ "แถม" และ "ถอย" เขมรใช้มาก เดิมว่า "บันถอย"
 "บันแถม" ก็มี อย่างเดียวกับ "บันจุ" คำว่า "บัน" เกิดการระหม่อมถอด
 ว่าทำให้ คำว่า "จุ" เขมรหมายความว่าสูง เพราะฉะนั้นจึงทำให้หนักว่า
 คำ "ถอย" กับ "แถม" จะเป็นคำเขมรซึ่งเราจำมาใช้

เรื่องอะไรที่จะกราบทูลขอยังมาก แต่ตั้งของตายพระหัตถ์ครวญมาก
เดี๋ยวนี้ จึงจะเอาใ้กราบทูลครวญต่อไป

แกมด

๓๓) เมื่อคราวก่อนกราบทูลมา ว่าได้รับตายพระหัตถ์เจรงอนท
๓๒ ตุลาคม นมดไป ทแต่เป็นอนท ๓๓ ตุลาคม เหตุผลก็เพราะไปเคิม
วางเขานิตแห่งอื่น แต่หนังสืออยู่ทางหนึ่ง จำได้อาเซนนจเซยนถวย
มาตงน แต่ทจริงควรู เพราะโคตรดับอกไว้ ว่าหนังสือจะทรงตั้ง
ออพคไปรษณยในอนองการเคมอ

เหตุการณ์

๓๔) ในอนท ๒๓ เคอนน เป็นอนตวรคตแห่งพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยุหวรชกตท ๕ มถวยบงคตคกการะพระบรมรูปทพระถ่านพระ
ราชวงศุตติ กับถวยบงคตคกการะพระบรมอัฐิในพระบรมมหาราชวง
แต่เกตุการะหม่อมไม่ได้ไปคตามเคย เพราะปอวยเป็นไซหัด ทจริงไม่เคบ
มากมย แต่หม่อมทามไม่ให้ไป จึงให้แต่ถูกถอนไปถวยบงคตคพระ
บรมรูป ทงคคมีการทามถูกถวยทบ้านปถายเนนในอนท ๒๒ คอวย เพอถอบ
การจอแจ ขอถวยพระกุศด

23/01/2565

ข่าว

๓๕) ด้านกพระราชวงศตั้งหมายมา ให้ ว่าอนท ๔ พคคจิกายน ประ
ชานคณระผู้ถ่านเรจราชการแทนพระองค์ เคคจจะไปทรงเปตองเครองพระเกอ

มรดกในภาคเจ้าฤทธิพาว

๓๖) วนจันทร์เดือน ๖ วันที่ ๒๗ ใต้บถายพระหัตถ์จรตงวันที่ ๒๐
 ตุลาคม มีปะบคแต่ทางป็นงตาดนเคยว ทางกรงเทพฯ ไม่มื แต่มตราท
 แปกประกบบนหลังซอง มีเส้นขอบดีเหตยมร มีหนังสืออยู่ในซอง
 "Thailand Implores for World peace" กับตรากลมๆ มีเลข ๓ (ฝรั่ง)
 อยู่ภายในตามเคย จกรบาทุดตงของความในบถายพระหัตถ์ถนนคราวนถไม
 ทน ต้องเอาไว้ครวถอ้นเชนเคยมาแต่

ควรมีควรแต่จ้แต่จะโปรด

x x x

บ้านชินนามอน บึง

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕
23/01/2565

ทุด ต้มเต้จกรมพระนริศฯ

หม่อมฉนใต้บถายพระหัตถ์จรตงบถตงวันที่ ๒๑ ตุลาคมแต่จ้ตามเคย
 มีแปกแต่ทหลังซองปิดควดราไปรษณยราคา ๒๕ ตังคัง เป็นรูปภาพ
 ควายไถนา ซึ่งหม่อมฉนไมเคยเห็นมาแต่ก่อน

สนองลายพระหัตถ์

๓) ซึ่งทรงพระดำริว่า คำว่า "ฮอน" และ "หัดฮอน" สำหรับผู้ใหญ่เรียกเด็กนบนแนแแต่ เดิมผู้ใหญ่คงเรียกทารกหญิงว่า "ตุ๊กฮอน" หม่อมฉันจะพูดเขาเด่นต่อไป ว่าเรียกเช่นนั้นจนเมื่อทารกเติบโตใหญ่โตจะเป็นหนุ่มสาว จึงดัดคำหน้าเดี่ยคงเรียกว่า "ฮอน" เหมือนกันทั้งผู้ชายผู้หญิง เมื่อเป็นฉกรรจ์แล้วจึงเรียกว่า "ฮอ" เหมือนกันทั้งผู้ชายผู้หญิง คำนี้กลับมาแต่ฮอนนั่นเอง

คำว่า "หัดฮอน" เห็นว่าแปลงมาจากคำฮอน แต่มีดกับ "ฮอ" ที่ใช้แต่สำหรับหญิงสาว และมักเป็นคำที่ผู้หญิงสาวพูดกับผู้หญิงสาวด้วยกันเอง ผู้ใหญ่จะใช้คำหัดฮอนต่อผู้เยาว์ หรือผู้เยาว์จะใช้คำหัดฮอนต่อผู้ใหญ่ห้ามไม่ ใครจะเดาว่ามุตที่ใช้คำหัดฮอนจะเกิดแต่ผู้หญิงสาวไม่ชอบให้เรียก "ฮอ" อันมีความหมายว่าเป็นสาวผู้ใหญ่เดี่ยแล้ว เพราะการเด็กคู่ชายย่อมอยากได้หญิงที่รุ่นสาว ก็อยากคงเป็น "ฮอน" อยู่ให้นานที่สุดซึ่งจะเป็นได้จึงเรียกกันเองว่า "ฮอน" แแต่แปลงมาเป็น "หัดฮอน" หรือแปรเรียกว่าหัดฮอน มาแต่แรกก็เป็นได้

๒) คำว่า "บาง" นั้น หมายความว่าคตองคั่นเป็นแนไม่มีทังตั้งยี่ หม่อมฉันเคยคิดหาว่า "บวงกอก" อยู่ที่ไหนมาช้านาน คับเคาได้ยี่อย่าง ๓ ด้วยตั้งเกตการชุดคตองแคโบราณ ในสมัยเมื่อยังไม่ใช้เครื่องมอทวแผนทได้ยี่อย่างฝรัง คุย่อมชุดจากปดายบางทางหนึ่งให้ไปคชปดายบางอีกทางหนึ่ง—เป็นคตองไม่มีทจะพันคตองเป็นปากคตองจากแม่น้ำ ยกคดอย่างคตองในกรุงเทพ ๗ นี้ เมอชุดคตองพระนครก็เขาปั้งถ้าฎเป็นปากคตองข้างเหนือ ชุดแยก

จากปลายบางตำราบรรดาอุปถัมภ์ (อะไรข้อสัญญาเดี่ยวนั้น) ซึ่งออกแม่น้ำ
 ข้างเหนือวัดคนเดินเป็นปากคูข้างใต้ ดังเกิดดูเหมือนจะตองสุดแผ่นดินเป็น
 คตองเพียงแควตตระเกศไปจนราวอุ้งแม่น้ำ แทน นอกจกนนั้นเป็นแต่
 ชุดแปลงบางให้เป็นคู่พระนคร พิจารณาตองขึ้นไปถึงพระนครศรีอยุธยา
 เป็นเช่นนั้น เช่นชุดคตองตตทบางหลวงเขยงวาก และชุดคตองตตท
 บางบวทของ กัดจนชุดปลายบางเป็นคตองหงน ครองชุดคตองตตทบางกอก
 เมอรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ก็เห็นจะชุดปลายบางกอกน้อยไปค
 อกปลายบางกอกใหญ่ให้เป็นคตอง ซ้อบางกอกน้อยทางฝ่ายเหนือ กับขอ
 บางกอกใหญ่ทางฝ่ายใต้จึงยังอยู่ คตองบางกอกกคงอยู่ตมมาตจนครหว
 พระราชวงนเอง ยงบางวอกแห่ง ๓ หม่อมตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตต
 ไทน์ แต่มีเหตุททจะเคาได้ตวยช้อตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตต
 ทง ๒ นนคตอยู่ริมฝั่งบางเจ้า ทำให้เห็นคตไปจ่าเมอชุนหลวงตตตตตตตตตต
 ษนบุรี คตชุดบางเจ้าเป็นคู่พระนครทางคตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตต
 ่อมรินทร์จึงคตคตของคตพระนครทง ๒ วัด

๓) ซึ่งทรงปรารภถึงเรื่องปฏิหารยมน รชนกตอยู่ หม่อมตตตตต
 จะทตตต

ทูลตอบในจดหมายฉบับอื่นต่อไป

๕) โคตงจาร์กไวทหนึ่งโบสถวัดตั้งกระจาย ถ้าม้าว่า "ตั้งขพระดี
 กรทวง" ดังทรงจำได้หน้อยหนึ่งเท่านั้น หม่อมตตตตตเข้าใจว่าคตเขาโคตงใน
 "นราศนรินทร์อน" ไปตง แต่ทนเมม หนงตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตตต

ใช้บทสำเร็จไม่ต้องคิดใหม่ บทละ ๔ คำเป็นจำกัด ลักษณะที่เด่นเพลง
ปรับแก้ข้อให้สั้นขึ้นฐานว่า เพลงเช่นร้องตอนต้นอันบทไม่มีจำกัดจำนวน
ค่านนเป็นเพลงยาว เพลงทรงเมือจวนเด็กอน บทมีจำกัดเพียง ๔ ค่านน
เป็นเพลงสั้น

ที่เรียกว่า "เด่นเพลง" หมายความว่าคนรวมกันขับตำนำ แต่ลักษณะ
ที่เด่นเพลงมีหลายอย่าง อย่างคำตเหมือนจะเป็น "เพลงเกี้ยวชาว" เวลา
บอกแขกเกี้ยวชาวคนถือเคียวย่นรายกันเป็นแถว ร้องเพลงไปพดางเกี้ยว
ชาวไปพดาง บทแต่ละตำนำที่ขับกแถวแต่ละจำได้ควยกันมากไม่มีการหนด
ตัดแต่ให้วันเรียงเพดิดเพด็นเป็นประมาณ

ตอนขมาอกชนหนึ่งถึง "เพลงเรือ" เด่นเวลาเทศกาดเด่นเรือเช่น
ไหว้พระ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น พวกหนุ่มสาวมักตุงเรือโดยลำพัง
ชายแะหญิง เวลาพายเรือไปร้องเพลงสั้นด้วยบทสำเร็จตามทจำได้ให้
เพดิดเพด็นกม หรือเวดาร์้องเพลงชายหญิงไปพบกันเมื่อพายไปด้วยกันหรือ
จอดประชุมกัน เรือผู้ชายร้องเพลงด้วยบทสำเร็จเพลงสั้นเกี้ยวผู้หญิงเป็น
ตำธารณะไม่เฉพาะพวกไหนหรือคนไหนกม บางทีมเรือเพลงพวกผู้หญิง
ร้องได้ตชอบกันกม

การเด่นตอกต้อรอยที่จริงมาแต่เด่นเพลงเรือตนเอง แต่เป็นของผูก
พาหญิงสาวบริวารของตนตุงเรือไปเที่ยว พวกเจ้าหนุ่มมักพาเพื่อนตุงเรือไป
เที่ยวบ้าง ขับร้องแต่โดยตพวงกโต หรือเกี้ยวกันกโต ใช้บทเพลงสั้น
เหมือนเพลงเรือทราชูรเด่น ผิดกันแต่ร้องตำนำต่าง ๆ แต่ละทบร่ามระนา
ประกอบให้ไพเราะกว่าเพลงเรือสำมญ ที่เรียกว่าตอกต้อรอยนั้นเห็นจะเป็น
เพราะเวดาด่นเรือ เรือชายกับหญิงอยู่ห่างกัน เห็นหน้ากันแต่บางไม่เห็น

บ้าง จึงแต่งบทเกยวหมิงเป็นถ้อยพรรณนาใช้อุปมาชมดอกไม้เป็นคำเกยว
ดังบทว่า —

“มาเอ๋ยมาพบ ดอกสร้อยสุวรรณคิ้ว
พดลจิตจงจำนงใจ จะใคร่ใคร่ชิงดอกมาดา”

“ตักกวา” นั้น (ชื่อจะมาแต่อะไรไม่ทราบ) คล้ายกับเพลงปรบไถ่
มาก เป็นต้นแต่ของมีคู่ใดแต่จะว่ากันด้วยกลอนดัด ร้องดำเนินอย่างเดี่ยว
(แต่เพลงพระทอง) จนจนเด็กจึงร้องต่าง ๆ เหมือนกัน ผิดกันแต่เพลง
ปรบไถ่ใช้เพลงยาว ตักกวาใช้เพลงสั้น และตักกวาเล่นเป็นเรื่องไม่คำว่
กันหยาบคายเหมือนเพลงปรบไถ่ ข้อตั้งเจตมอกอย่าง ๓ ที่เพลงปรบไถ่
เป็นการเดินบนบกแทนเพลงเรือชนิดใด ตักกวาก็เป็นการเดินบนบกแทน
ดอกสร้อยทานของเดียวกัน จึงเห็นว่าตักกวาน่าจะมาแต่เพลงปรบไถ่แต่ดอก
สร้อยน่าจะมาแต่เพลงเรือทานของเดียวกัน

ที่เรียกหนังสือบทกลอนเขียนเกยวกันว่า เพลงยาว นั้น เห็นว่าน่าจะ
เอาคำขบที่เรียกเพลงยาว เพลงสั้นมาใช้ หมายความว่า จะแต่งยาวเท่าไร
ก็ได้ไม่จำกัด ฟังเห็นได้อย่าง ๓ ที่เฉพาะหนังสือกลอนแต่งเกยวพานจึง
เรียกว่า “เพลง” ยาว ไม่เรียกว่า “กลอน” ยาว อันหนังสือมานี้แต่
คำขบหรือเพลงเกยวมาเขียนเป็นหนังสือ และเอาชื่อเดิมมาเรียก

๒) หม่อมฉันขอถวาย อนุโมทนาใน การทรง บำเพ็ญ พระกุศลอุทิศ
ถวายแด่ของพระเศษพระคุณสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง เมื่อนวันที่ ๒๓ ตุลาคม
แต่รอดถวายอนุโมทนาคือไปถึงที่ไม่ได้เข้าไปในงานหลวง ในวณน ด้วยหม่อม
ฉันเคยหนีการปรารถนาอยู่หนึ่ง ๆ ทั้งในส่วนตัวเองและนั้นก็ไปตั้ง พระองค์ท่าน
ด้วย ว่าอายุตั้งชราวันแก่ชราวดมมากแล้ว ควรจะงดเว้นกิจการเช่นเคยทน

ทำได้ตั้งแต่พอกับกำลังตั้งซาว ตัวหม่อมฉันเองเคยฉวยการเข้าตั้งมากมไม่ว่า
 อย่างใดคงหมด คงแต่เย็น ๆ ขนรถเที่ยวควากอากาศทุกวัน และเดินออก
 แรงตีป่าหระตะ ๒ ครั้ง กับนาน ๆ จะไปหอด้อมหรือไปคูหนึ่งฉวย แต่
 เวลา ๓๘ น. จน ๒๐ น. ถึงครั้ง ๓ ส่วนพระองค์ท่านหม่อมฉันเห็นวาท
 ประชวรหรือไม่ประชวร ถ้าทรงงานหุดวงได้จะเป็นการดี เพราะงาน
 หุดวงมีคบบางานทอนท—ก) ต้องแต่งเครื่องยศ ข) มักต้องไปในเวลา
 ร้อนจัด ค) ต้องนั่งกรงชยนาน ง) มักทำในทอบใจ เช่นทของพระโรง
 กตางพระที่นั่งจักรีและพระที่นั่งอมรินทร์เป็นต้น เด็ดจไปไม่แต่การเสียเปรียบ
 ในทางขนานยมีมากน้อย ทิมหม่อไว้ โภภพระองค์และประทานโอกาสให้
 เขาทุดคกเดือนได้เส่มชอนเป็นการสมควรขงน

๘) หม่อมฉันเห็นรูปก่อนมฝรังอย่าง ๓ ซึ่งจะเรียกหาเดือหรือผา
 ห่ม หรืออะไรอื่นนอกจาก “กอนม” ไม่ได้ จึงคิดตั้งมาถวายทอดพระเนตร

๙) หม่อมฉันถวายนิทานโบราณคดี “เรื่องขนานมย” อันเนื่องกับ
 เรื่องตั้งโรงพยาบาลที่ถวายไปแล้ว มาทรงอ่านเด่นอีกเรื่อง ๓

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

23/01/2565
 ๓๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖

ตำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๔

กราบทูล ถิ่นเด็จพระยาดำรงฯ ทราบฝ่าพระบาท

จะกราบทูลต้นของความในตายพระหัตถ์เดว ซึ่งตั้งวันที่ ๒๐ ตุลาคม
ต่อไป

สนองลายพระหัตถ์

๑) หนังสือของคหณิงมาตกา เกตถากระหม่อมกตั้งตยเหมือนกัน ว่า
จะผ่านแดนอังกฤษเขาไปทางรถไฟไปกะไค เพราะการปะบัตักเป็นกระตาส
อย่างเดียวกับทบหนึ่ง ซ้ำตราประจำตอกเป็นภาษาของอังกฤษด้วย ทงมีอะไร
ผิดหมายไปเป็นหลายอย่าง

ในการไต่สวนลงหนังสือเวรนนกต ได้ความรุ้จวงซอกไปว่าหนังสือ
เขากับหนังสือออกไม่เหมือนกัน

๒) เรื่องเรียกเจ้าฟ้ากรมหลวงเทวดา “ทูลกระหม่อมปราสาท”
กับเรียกเจ้าคุณค้ายจร “เจ้าคุณปราสาท” นั้นเคยทราบ ที่เรียกสมเด็จพระ
พระธิดารัตนมา “ทูลกระหม่อมปราสาท” นั้นเห็นได้ง่าย ๆ ว่าดำเนินไป
แนวเดียวกัน แต่ทว่าพระเจ้าลูกเธอรัชกาลที่ ๓ เรียกพระบาทสมเด็จพระนั่ง
เกล้าว่า “ทูลกระหม่อมแก้ว” นั้นไม่ทราบเลย ออกจะตยใจ แดงท่าไม
คานนจริงเดอนมาเป็นพระนามสมเด็จพระธิดารัตน ขอนยงคคไม่เห็น ทง
ไม่ไ้ทราบเขาเงอนอะไรมาเลย เห็นจะต้องคอยตรกคยตรงไป ดังที่
กจะคิดได้ ทจริงไซ้ควรเรียกพอว่า “ทูลกระหม่อมแก้ว” นั้นดี เมื่อคตค

เห็นแก่ชามาลอนา หวดหงอกขาว ได้เด็ดเท่า คุรุไฟคนนเพงรุยกัด
เมื่อโปรดให้ว่าทวารรักษาพระองค์ แกมมาหา แต่ก็ออกจากราชการไปแล้ว

๕) เมืองสุวรรณโกตต์โขทัย เกตุกระหม่อมเคยได้ไปครั้งเดียว
เป็นถาวรไปเที่ยวอย่างฉาบฉวยในเมื่อเวลาพ้นพระแตร และกินนานมาแล้ว
ด้วย เพราะเขนนแม่จะกราบทูลถึงโรคตาดเคตอนไปก็เป็นธรรมดา
เท่านั้น หวงว่าจะได้รบประทานอภัยโทษ แต่จะกราบทูลถึงหอกแห่งพระ
เจดีย์อันเปิดดวงใจ กัดก็เป็นอันสาวรียที่เราเรียกกันอยู่เคยจนนเอง
จะเป็นรูปอย่างไรก็ได้ คำสั่งอุปนถุคปน คำมคชเป็น "กูป" คำตั้งสถฤค
เป็น "สถูป" คำกัหมายว่าเป็นก้องคินทฆังศัพด้วยกัน แต่ไม่เป็นไร
"สถูป" ก็เป็นคำไทยไปเท่านั้น แต่คงเราใจจาตั้งอุปนถ เป็นของเก่าแก่
มาแล้วคอกอนพุทธกาลแล้ว ขอดคนนคอบกถกร (คือรวมซอนชน) แดวคอก
มาคกรเควรวงสถูปวงไม่เดยเวรจงทาคอยปนคุดยหิน เพราะฉะนคเป็นของ
ตั้งอย่างผลัมกน สถูปกัแทนนหามยคดไม่ มีคคทเรียกว่า "คอกนมา" หรือ
"คองคระมิง" คุดยเหตุฉะนนแม่พระเจดยอยางคด ซึ่งดำเวจรูปมาคกรอย
เช่นพระชาคูเมืองคัโขทัยอนมรูปเป็นพุมเป็นคิน จะปรบเขวอานบคองใหม่
คดยไม่ได้พจรณาคะไรคยกเถยงไม่ได้

อีกอยางหนึ่ง "พระปรารก" ก็เขามาปนอยู่กับพระเจดย "ปรารก"
นทรเนคคอกคชน ในเมืองเขมรเป็นประคิม เขาทาคคุดคอกคองคเณน
ปรารคาคไม ซึ่งคยทาคคอกอนเมอกกรกคชคูกเขามาคองเขมร ทิเขา
มาปนเปกบพระเจดย เห็นทจคองคเณนคองพระพุทธรูป ("ปฏิมากร")
ชนกอน กินบเขวอานเป็นเจดยเหมอนกน

อนคหาวของเกานน ถาคคองการจะใหคองวงคคยเห็นคคคคองคเณนคอง

เช่นต้นทองเหลืองทองกวาวเรียกว่า “ปาริชาติ” นึกคิดว่าหอยคำ “ทอง” ซึ่งต่างกันว่า “ดอกทอง” แต่คำ “ทอง” นั้นเองก็ใช้กราบทูล เช่น “ทองเหลือง ทองแดง ทองขาว ทองคำ” เป็นต้น ก็ไม่เห็นมีอะไรแทน หรือ “คนไม่เงินทอง” และ “รูปเงินเทียบทอง” ก็เห็นกราบทูลกันหน้าเฉยตาเฉย และต่างคำก็คงถามตัวเองว่าเปลี่ยนทำไม ไม่รู้สึกหยาบอยู่ที่ตรงไหนเลย ตกตงเป็นเขาเจ้าเป็นตุ๊กตา จะเล่นอะไรก็ได้ เช่นทูลว่า “ปลาแห้งดี” อันไม่ได้ความอะไรก็ได้

๖) ตรีถึงหนังสือในข้อที่เดียงถึงที่ “ควมเบบเป็น” นั้น ทำให้เกิดญาณขึ้นอย่างหนึ่ง ว่าคำฝรั่งซึ่งเขามาสู่ภาษาไทยนั้นยกยอบเป็นไปด้วยดีมี เช่น “หินแคว หอมจัน หอมปดเด” ก็เป็นศัพท์ชอบเหยียดคำฝรั่งเป็นคำไทย ที่แปลเอาคำฝรั่งเป็นมคธตั้งตั้งฤคกนอยู่ในสมัยนั้นกเห็นจะเป็นด้วยคำ “ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท” นำไป ในสมัยหนึ่งใช้วิธีแปลคำฝรั่งให้เป็นอย่างไรดูก็เป็นแต่แต่ประชาชนจะรับกันหรือไม่รับเช่น “ซินเนมา โดกรภาพ” แปลกันเป็นว่า “ภาพยนตร์” ก็มี คำ “หนังฉาย” ก็มี แต่เรียกกันเป็นแต่ “หนัง” เท่านั้น แต่ไม่ใช่คำซึ่งกล่าวมาเดวนั้นจะเดียงเสียทีเดียว ที่เป็นว่าพูด ปกรกิต ตรีรงค์ เตมยค์ ถ้วนคำ “เซอคต” นั้นเหยียดกันว่า “ละครมา” ดูเป็นอนไซโคตันท นกตงบรรดาตั้งควซึ่งฝรั่งเขามาเดินเป็นละครก็เห็นมี มา หมา ช่าง เตื่อ ตั้งที่ มากกว่าอย่างอื่นเห็นจะเป็นตั้งตอทอดาคืดได้ เจ็บใจแสดง รูปมันเหมือนคนที่สุด แคทเคยเห็นมาทำอะไรไม่คิด หรือโง่งก็ไม่ทราบ ตั้งควอนซึ่งเขามาซึ่งไว้ให้คนดูก็เป็นแต่ “เฮดเวอคตส์เมนค” เท่านั้น ไม่เห็นเขาออกเล่น

๗) สมเด็จพระพนวิธิต้า ซึ่งว่าจะเสด็จไปประทับแรมที่บางปะอิน

เพื่อทรงทอดค้ำชูพระราชทานทั่วคนแคว้นนั้น เดิมทีจะเสด็จไปทางเรือ เห็น
จะกระให้ประทับแรมที่ "ตึกอาคาร" แต่เดี๋ยวก็กลับเป็นเสด็จไปทางรถไฟ
ประทับแรมในเรือและกลับทางเรือ ก็เห็นว่าดีแล้ว ต้องถือเอาความระมัดระวัง
เป็นต้น ในคราวที่ทรงพระดำริว่าท่านไม่ว่างต้องพระประสงค์ที่จะเสด็จไป
ไหน รัชกาลสมเด็จพระราชทานเป็นวคคนแคว้น ทำให้ต้องเสด็จไป ทงจะทรง
อุทิศหน้ให้วคคนแคว้นได้ประโยชน์ช่นนั้น เป็นการที่ทรงพระดำริถูกต้องทุก
ประการแล้ว

๙) ผู้ตรวจหนังสือจะเห็นจะ "เซอ" อานแต่จาว ๆ พอรู้ว่าไม่มี
อะไรก็ถึงมาน เห็นจะไม่อานจาวจาวไปอย่างตะเขี่ย

๑๐) พระดำริถึงขบถ "วคคามัน" นนตมาก ดังที่เมื่อก่อน
เมื่อได้ทราบพระดำริถึงวคเขาไซ่อกษรหมายวคคามันไปจนถึงตัว บิ ก็ทำให้
เข้าใจในคำตลกของกรมหมื่นพทยาตกรณว่าจะให้หมกข้อไปไซ่ เพราะ
ตัวอกษรของเขาไซ่เดียวไม่มีเหตุออกกคคแล้ว

โรคตักกะปิดตักกะเปิด ทงบอกอาการไว้ด้วยว่าเลือกออกตามราย
พันนินไต่ยนกแต่ชอกบอาการ ยังไม่เคยพบว่ามีใครเจ็บกนอย่างหนักไหน
เลย ทงเคยไต่ยนวากนผกกน "ดีเคอว" ด้วย และผกทกนหนักคองเป็นดี
เขยว ถ้าไม่เขยวก็คองเป็นวคกน "ดีเคอว" ไม่ไต่ นนเป็นตอฝรั่ง แค
ทำให้เข้าใจได้ว่า ตักกะปิดตักกะเปิดกับดีเคอวนั้นเป็นโรคคนเดียวกน
ยงโรค "เบรเบร" แต่ก่อนนเรากไม่ ไต่ยนวาคเมองตงกาม "เบรเบร"
ก็เป็นภาษาตงกา เคยไต่ยนแปลว่าบวมบวม แล้วทหลังเมืองเรากมี ฝรั่ง
ว่าเป็นตอด้วยกนชาวชาว จำได้ว่าไต่เคยมีคำถามเข้ามา ทกเห็นจะเพอศอบบ
ว่าเป็นโรค "เบรเบร" เพราะกนชาวชาวถูกหรือไม่ ผู้เป็นใหญ่ทางเราก

แจกจ่ายคำถามนั้นไปแก่หมอไทยซึ่งเรียนมาจากฝรั่งให้ตอบ คำได้ว่ารับ
รองว่าเป็นเพราะกินข้าวขาวกันไปทุกปาก มีแค่ปากเดียวที่ไม่ได้ย่นย่นว่า
เป็นคืดยกับข้าวขาว แต่กลับพูดขึ้น มีหมอกคนหนึ่งซึ่งคิดว่าเขาเป็นฝรั่ง
รับเหมารักษาคนโทษ เขาว่าโรค "เบริเบริ" เป็นกันแต่คนโทษกับทหาร
คนพลเรือนไม่เห็นเป็น และคนทเจ็บเป็น "เบริเบริ" นั้น ถ้าปล่อยไปบ้าน
แล้วเป็นหายทุกคน ตามทว่านกลชอบกต ความเห็นของหมอกคนนั้นเห็นว่า
เป็นเท็จ ไม่เห็นว่าเป็นทกกับข้าวขาว แต่กพูดกับทเขาไม่ได้ตั้งคำถาม
ให้ตอบ

ท่านพระคาร์ตซึ่งอธิบายถึง "วัดคามิน เอ บี ซี ดี" ตามทหนังสือ
พิมพ์เขาพูดนั้น ทำให้กถึงหนังสือพิมพ์ประมวญฉนซึ่งได้เคยอ่าน เข
แต่งเป็นนายเจริญกรุง นายบำรุงเมือง และนายเพ็ญนคร ตามคนเถียง
กันในเรื่องต่าง ๆ มีเรื่องหนึ่งซึ่งฝรั่งพูดด้วยอาหาร แต่ไม่ใช้วัดคามิน มี
คนหนึ่งทว่าอาหารทุกถาดดูเป็นแต่อาหารฝรั่งออกคนหนึ่งจึงว่า กเขาพูด
ทเมืองฝรั่ง และพูดถึงอาหารฝรั่ง จะให้เป็นเมืองไทย อาหารไทยไปอย่างไร
ได้ นึกเป็นไปเหมือนอย่างนั้น

ย้อนหลัง

23-----665

๓๓) นึกย้อนหลังไปถึงมุตเหตุแห่งหนังสือพิมพ์ขางไทย ซึ่งทรง
ทำนั้นจากความไม่ติดต่ออยู่ไหน ๆ นั้นได้ ว่าเพราะชาวบ้านเขาต้องการนิทาน
เรื่งรมยกับเบ็นพิน คองการชาวน้อย จึงเขาแต่จำหน่ายออกข่าวมาประชุม
ไว้ใกล้ ๆ กัน เพอจะไดรูจาในฉบับซึ่งถอยนหมชาวอะไรบาง ถ้าดูไม่

ของกรรภักดีเสีย ทศของกรรภักดีตามหา เพราะฉะนั้นในชาวนั้นจะมี
ความเด่นชัดก็โต ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประ-
สงค์ข้าพเจ้า จึงได้ความลำบากหนัก เห็นว่าถ้าเหตุเป็นอยู่เท่านั้นเอง

๓๒) จะทรงทราบแฉะหรือยังไม่ทราบ ถ้าทรงทราบแฉะก็เป็น
“จิตติฐ” พระบิดาของทศกรรภักดีหม่อมชายเธอพาไปเที่ยว “แป” ที่ “บันตุง”
เธอไปซื้อข้าวโพดชวามากิน เรียบชกอวตชวแตกนจำเพาะแต่ข้าวโพด
เมืองไทย ข้าวโพดเมืองชวาชวหาแตกไม่

๓๓) เห็นหลานเด็กมาเดินอยู่ที่บ้านปดัยเนิน ค่อยจากที่กรรภักดีมา
แฉะออกหลายหน ได้ส่วนได้ความว่าพ่อเขาพามาฝากยาไว้ ตามธรรมเนียม
ที่เห็นเรียบรอยมาแต่คราวก่อน

บ้านเบา

๓๔) ได้เขาคินต้อเข้าไปวางไว้ข้างที่นอน นึกอะไรได้ในเวลานอน
ก็จดใจบนหัวหนังสือพิมพ์ซึ่งอ่านอยู่เดิมอ ถ้าเป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับหนังสือ
เวรก็คิดเอาลงในสมุดซึ่งประทานไปอีกคือหนึ่ง เดินเขาบ้านเบาไปได้

“ต้อ” เป็นคำเขมร แปลว่าข้าว “คินต้อ” ก็คงหมายความว่า
คินข้าว “บูนต้อ” ซึ่งก้ออยู่ก็คือนข้าวเท่านั้น^{๑๕} ที่มีขนนกเป็นด้วยมีปูน
แดงออกอย่างหนึ่ง ซึ่งไรก้ออยู่ไม่ถนบูน ถิ่นอย่างที่เขาเขียนบนกระดาษไทย
นั้นควรจะเรียกว่า “คินเขมา” (เขมา) แต่ยังไม่พบคำที่แท้ว่าเขาเรียก
อะไร คำว่า “คิน” ซึ่งตรงกับ “เขมา” ของเขมรเห็นจะเป็นภาษาไทย “คิน”
ของเขมรกลายเป็นว่าปลุก เถถ้ากรรภักดีเคยไปเที่ยวที่พนมเปญตง พบคน

ตั้งประทศเขากดวางป่า ถ้ามไปรเฟต์เสอร์เซเต็ดวานเขาปลุกหรือตนเอง แก
 กจน แดงเรียกนายบานซึ่งนำไปมาถาม เขาตอบว่า "ดีคาร์บ" ก็เข้าใจได้
 ว่าคือปลุก เหมือนกับที่เราพูดว่า "คานา" คือเขมรทเหมือนกับเรานมมาก
 นกจนรูไม่ได้ว่าใครจำเขาของใครไปไว้ เช่นคำว่า "โคม" (ที่บังลมแต่
 ไม่บังแสงไฟ) เขมรก็มีไทยก็มี ใครจะบอกได้ว่าเป็นคำเขมรหรือคำไทย
 อันหนึ่งชื่อของเขาเราอ่านพอเข้าใจได้ แต่เขาพูดเราไม่เข้าใจเลย เช่น
 "เด็ค" เขากว่า "เดอะ" "มาค" เขากว่า "เมยะ" แม่คำ "ธอ" ที่กราบ
 ทูตมาก่อนเขาก็ไม่ได้ออกเสียงว่า "ธอ" อย่างเราพูด ตกลงเป็นฟังไม่รู้
 ลงหน อีกอย่างหนึ่งชอบกตมาก เช่น "กร" หรือ "การ" เขาคิดคว ร
 หง อ่านแต่คำว่า "ก" ว่า "กา" คิดก็เห็นควรที่ถอว่า ร ะกตเป็นแม่
 กนหนมีแต่เราคนเดียวในโลก แต่ทจริงคำ "กร" และ "การ" นั้นก็เป็น
 ภาษามคธ ควรจะอ่านออกเสียงว่า "ก(ะ)ร(ะ)" "การ(ะ)" กระทบ แต่
 ความจริงก็คิดขึงไปเปเต่าๆ เคยอย่างไรก็อย่างนั้นเป็นถูกต้อง

ในชั้นจะกราบทูลด้วยความตั้งใจจะพูดถึงตัวกตายเป็นชาวไปไหน
 แต่ไปเขาคำว่า "นาทวมทง" โดยไม่ได้ตั้งใจจะให้เป็นอย่างนั้น

23
เรียน

๑๕) นายปาน ขดิก หรือ ขิก เป็นทหารมหาดเล็กอยู่ก่อนโน้น
 เป็นลูกเค้าเหต่าใคร เข้าใจว่าเป็นพวกก๊กฟากข้างโน้น หวังว่าถ้าพระบาท
 จะตรัสบอกได้

ข่าว

๑๖) วันจันทร์ พฤศจิกายน วันที่ ๓ นี้ ใต้รับตายพระหัตถ์เวร
ถึงวันที่ ๒๗ ตุลาคม มีประวัติหวัดเดียวต้องทบ ทั้งทบหนึ่งและกรุงเทพฯ มี
ตราดีเหลี่ยมรี ในนามหนังสือภาษาของกฤษ อย่างที่ครัด บอกไป ประทับหลัง
ซอง กระจาบหูตูดของในคราวหน้าเพราะคราวนี้ไม่ทัน

ควรมีใครแต่จะโปรด

พร

23/01/2565

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ รุ่งเรืองธรรม 263 ถนนพระราม 6 ซอยผณสิน 2 โทร. 71866 พระนคร
นายบรรล รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา 2502
